NECATİ CUMALI

ÇALI KUŞU

-Piyes-

Reşat Nuri GÜNTEKİN'in Romanından

İnkılâp ve Aka Kitabevleri - İstanbul 1963

Necati CUMALI'nın öbür kitapları :

Denizin İlk Yükselişi (Şiirler - Tükenmiştir)
İmbatla Gelen (Şiirler - Tükenmiştir)
Güneş Çizgisi (Şiirler)
Güzel Aydınlık (Şiirler - II. baskı)
Yalnız Kadın (Hikâyeler - Tükenmiştir)
Değişik Gözler (Hikâyeler)

— Sait Faik Armağanı 1956 —

Susuz Yaz (Hikâyeler)
Tütün Zamanı (Roman)
Boş Beşik (Oyun - Tükenmiştir)
Mine (Oyun)
Nalınlar (Oyun)

NURGÖK MATBAASI
İSTANBUL — 1963

Ç A L I K U Ş U

(Oyun 3 bölüm)

Reşat Nuri GÜNTEKİN'in

Romanından Oyunlaştıran

Necati CUMALI

~~İ N K I L Â~~ P ve A K A

K İ T A B E V L E R İ Koll. Şti.

İstanbul, Ankara Caddesi, No. 95

Dostum **Mahir Canova'ya,**

Çalıkuşu'nu oyunlaştırmamı istemekle beni olumlu bir çalışmaya yönelttin. Oyunu sana sunuyorum.

N. C.

ALTIN YÜREKLİ YAZAR

Feride'nin hüzünlü hikâyesi, kırk yıla yaklaşan bir süredir, hemen hemen gelmiş geçmiş bütün kuşakların ilk gençlik anıları arasında bütün canlılığı ile yaşar. Hangimiz henüz ondört onbeş yaşlarında iken yemek, uyku saatlerini kendine haram ederek Çalıkuşunu elinden bırakmadan okuduğu günleri hatırlamaz? Feride, yüreğinden taşan iyilik, sevgi duyguları, yaşama sevinci, olumlu kişiliğiyle Çalıkuşunun daha ilk sayfalarında okuyucuyu sarar. Hikâye ilerledikçe okuyucu bu duygulara eş duygularla Feride'ya bağlanır.

Romanın ilk bölümünde o ele avuca sığmaz Çalıkuşu, yeşillikler aydınlıklar arasında uçar gibidir. Arada bir tatlı sevda duygularıyla hüzünlenir, susar gibi olur. Birinci bölümün sonunda Çalıkuşu gelinlik elbisesini sırtından atıp âdeta masal karanlıklarına karışır. Çalıkuşu'nun roman olarak önemi bundan sonra başlar. Varlıklı bir konağın bahçe kapısından bir akşam üstü karanlıklara karışan Feride'yi, Çalıkuşu'nun bundan sonra gelen sayfalarında, o yaşa kadar varlığından habersiz olduğu bir dünya, o yaşa kadar tanıdıklarından büsbütün ayrı insanlar arasında görürüz. Geçim sıkıntısından en küçük bir söz edilmeyen bir konakta büyüyen, Sörler okulunda okutulan, bir dışişleri memuru ile evlendirilip Avrupalarda yaşamak için yetiştirilen Feride, romanın ikinci bölümünde, kendisine yakınlarının hazırladığı hayata yüzseksen derece ters bir yol tutar; kökleri ta çocukluğunda emirerleri Hüseyine duyduğu o pırıl pırıl sevgiye dayanan bir halk sevgisiyle, Avrupa yerine, kasaba kasaba, köy köy Anadolu halkı arasına, Anadolunun anlatmakla tükenmez çileli macerasına karışır.

Romanın ilk bölümünde görülen kişilerin hemen hepsi Tanzimatın getirdiği değişiklikleri yansıtan, giyim kuşamları, yaşayışları ile Avrupalılaşmış kimselerdir. İkinci bölümün ilk sayfalarından başlıyarak, o Avrupalılaşmış kişiler kaybolur.

Tanzimatın yapısını değiştirmediği bir Anadolu, o Anadolu'nun çetin, sert yaşayışını bölüşen, çehresini çizen bir insan kalabalığı Feride'nin ardı sıra sel gibi akar. Romanın bu bölümlerinde son yüzyıl Türk edebiyatının en kudretli halk romancısı Reşat Nuri Güntekin, fedakâr sütnineleri, açık yürekli otel kalfaları, ilkel otel odaları, çileli göçmenleri, kâğıtlara gömülmüş, insanların kaderini o tozlanmış kâğıtlar üstünde herhangi bir kelime gibi gören devlet dairelerini dolduran memur kalabalığı, bozuk köy yolları, bakımsız okulları, unutulmuş köyleri, hurafelere gömülmüş köylüleri, hastalıklı köy çocukları, candarmalı, eşkiyalı, kurt ulumaları, silâh sesleriyle dolu köy geceleri, ebeleri, hocaları, çapkın subayları, aşka susamış öğretmenleri, bağ âlemleri, savaşların yıktığı ümitleriyle uçsuz bucaksız bir Anadolu tablosu çizer.

Çalıkuşu, bu bakımdan, Feride ile Kâmran arasında inişli yokuşlu bir gönül yakınlığı romanı olmaktan çıkar. Erenköy - Bursa - Zeyniler - Çanakkale - İzmir - Kuşadası - Tekirdağı yolu boyunca akıp giden bir «Anadolu destanı» anlamı kazanır.

Çoğu acele yazılmış sayfalarına rağmen Çalıkuşu derin bir duygululuk taşır. Çalıkuşu'nun sayfalarında sıcak bir nefes, bitmez tükenmez bir insan, bir memleket sevgisi eser. Reşat Nuri Güntekin, romancı olarak, gerçekleri, gözlemlerini bütün acılığıyla sergilerken, şefkat, sevgi taşan, âdeta altın gibi bir yürekle kişilerinin yanı başında kalır. Romanda, iyi ile kötünün, güzel ile çirkinin, haklı ile haksızın her çarpışmasında, bu çarpışmanın en ümitsiz anında iyinin, güzelin, doğrunun yardımına yetişen bir dost ortaya çıkar. Bir Müjgân, bir Sütnine, bir doktor Hayrullah, bir Çanakkale orta okul müdiresi gibi. Bu yüzden roman ilerledikçe sevgi, iyilik, doğruluk yenilmez güçlü kuvvetler olarak gelişir. Feride'nin yüreğinde, yaşadıkça kökleşen o kuvvetli sevginin, güçlü inancın her güçlüğü yeneceği kanışı okuyanda yerleşir.

Çalıkuşu, bunun içindir ki devrimlerimizin gücnü kuvvetini aldığı bir inanç çağının romanı olmak niteliğini taşır. Tanzimat'tan bu yana gelen düşünce, devrim hareketleri içinde, 1908 ihtilâlini hazırlayan daha sonra Kurtuluş savaşını başaran o inanç çağının bütün havasını, etkilerini Çalıkuşu'nda izlemek mümkündür. Feride'inin romanı apaçık ülkücülüğün romanıdır. Okuma yazma dâvası yüzyıllardır çözüm yolu bekliyen bir ulus, Feride ile öncü, ülkücü öğretmenine kavuşur. Feride'nin romanının birinci bölümü sonunda Kâmran'dan ayrılışı âdeta zayıf bir bahane olarak kalır. Feride, sanki Avrupada boş, rahat bir hayat sürmektense Anadolu çocuklarını okutmayı, kendi bilgilerini onlara ulaştırmayı doğru bir yol olarak seçer.

Reşat Nuri Güntekin, romanın bir yerinde millî eğitim dâvamızın en can alıcı noktasına dokunur. Zeyniler köyünün Hatice Kadını «şehir yerinde yetişen öğretmenlerin köye yâr olmadığını» söyler. Köy Enstitüleri konusunda bugün de sürüp giden tartışmalar hatırlanırsa görülür ki bundan kırk yıl önce Reşat Nuri Güntekin Çalıkuşu'nda meselenin çözüm yolunu göstermiştir.

Bunun yanı sıra Çalıkuşu, evinden kopan, hayatını kendi çalışmasıyla kazanan yalnız bir kadının romanıdır. Genç, güzel, bilgili bir Feride, gerçekte, gençliğine güzelliğine türlü tuzaklar kurulan, bilgisine kimsenin önem vermediği, toplum içinde haklarının erkeğe eşitliğini savunan, yalnız, koruyucusuz binlerce kadının bir temsilcisidir. Sırasında çevresi bir bağ âleminde kendisini kirletmek üzere tuzaklar kuracak kadar zalim, iki yüzlüdür. Dedikodu, iftira, şehir şehir, kasaba kasaba, gençliğini, güzelliğini zehirler.

Çalıkuşu, romanın sonunda her tehlikenin, her düzenin iffetine en küçük bir leke konduramadığı bir genç kız olarak Kâmran'a döner. Gerçekte bu böyle midir? Reşat Nuri Güntekin Çalıkuşu'nu şimdi yazacak olsa Feride, eline hiç bir erkek eli değmeden, on yıllık bir ayrılıktan sonra, çevresinin türlü saldırışlarından kendini koruyarak sevdiği ilk adama dönebilir miydi?

Bu sorulara verilecek romanın kuruluşuna aykırı karşılıklar, kendi yapıma Çalıkuşu'nun değerini hiç te eksiltmez. Çalıkuşu yazarının bundan kırk yıl öncesinin anlayışı, hoşgörürlüğü ile bağlı kalmak zorunda olduğunu unutmamamız lâzım. Çalıkuşu, yazıldığı devir içinde düşünülürse, gerçekçi Türk romancılığının gelişmesinde yazarının sadece söyleyebildikleriyle de en önemli yerlerden birini tutar.

Çalıkuşu, bilindiği gibi bugüne kadar en çok satılan, en çok okunan Türk romanı olarak kaldı. Yukardaki kısa açıklamamda Çalıkuşu'nun gördüğü bu ilginin nedenlerini açıklamaya çalıştım. Bir ulusun bir kitabı bu derece sevmesinde, benimsemesinde ayrıca üzerinde durulması gereken bir yön vardır. O da bu gibi kitapların bir ulusu ulus eden, birleştiren bir anlam taşımasıdır. Yunus'un Karacaoğlan'ın şiirleri neyse Çalıkuşu da bizim için odur. Çalıkuşu bizi biz eden kitapların başında yer alır.

Çalıkuşu'nu böyle bir kitap olarak gördüğüm için oyunlaştırmak istedim. Toplumla en kuvvetli bağı olan tiyatro sanatından yararlanarak Çalıkuşu'nu anmayı bizim için yerine getiril-

mesi gereken bir ihtiyaç olarak duydum. Çalıkuşu'nun, tiyatro salonunda bir araya gelecek seyirci tarafından toplu olarak hatırlanmasında, seyirciyi yaklaştıracak, birleştirecek bir nitelik vardır sanıyorum.

Reşat Nuri Güntekin'in, Çalıkuşu'nu ilkin «İstanbul Kızı» adını verdiği bir oyun olarak tasarladığı söylenir. Ne yazık ki bu oyun hakkında bir bilgim yok. Fakat Çalıkuşu'nda tiyatroya elverişli bir çok taraflar gördüm. Romanda kişilerin durmadan yer değiştirmeleri, romanın oyunlaştırılması bakımından son derece güçlükler doğuruyordu. Fakat bunun yanında kişilerin kuvvetli hatlarla, canlı bir şekilde çizilmiş olması o kişileri sahnede canlandıracak sanatçılara geniş oyun olanakları sağlıyordu.

Çalıkuşu'nu elimden geldiği kadar, yazarına sadık kalmaya çalışarak oyunlaştırmaya gayret ettim. Çoğu konuşmaları tek kelimesini değiştirmeden aldım. Romanın son derece cana yakın bazı kişilerini, temsil süresi, yer değişikliği gibi nedenlerle üzüle üzüle oyunun dışında bırakmak zorunda kaldım.

Okuma hevesimin geliştiği yıllarda - en çok yararlandığım, en çok sevdiğim bir yazarın, Reşat Nuri Güntekin'in anısına benim elimden gelen hizmet bu. Çalıkuşu'nun Altın yürekli yazarını saygıyla anıyorum.

N. C.

ÇALIKUŞU

(Oyun 3 Bölüm)

K İ Ş İ L E R

— Sahneye giriş sırasiyle —

Müjgân	Feridenin teyzesinin kızı
Neriman	Genç, sarışın bir dul, Kâmranın flörtü
Terzi Matmazel	Köşkün dikişlerini diken yaşlı B. Terzi
Besime Teyze	Feridenin teyzesi, Kâmranın annesi
Kâmran	Feridenin teyzesi oğlu, âşığı
Necmiye	Kâmranın küçük kız kardeşi
Ayşe Teyze	Feridenin teyzesi, Müjgânın annesi
Feride	Çalıkuşu
Yaşlı Adam	Bir komşu
Mişel	Feridenin okul arkadaşı, P. Fort'un K.
Aziz Enişte	Müjgânın babası, Tekirdağ mutasarrıfı
Siyahlı Kadın	Orta yaşlı bir kadın ziyaretçi
Bursa Millî Eğitim Müdürü	Orta yaşlı bürokrat bir tip
Kalem Şefi	Bürokrat küçük memur
Bursa Merkez Rüştüyesi Müdiresi	Yaşlıca bir kadın
Genç bir kadın öğretmen	Bursa Mer. Rüştüyesi öğretmenlerinden
Huriye Hanım	Orta yaşlı bir öğretmen
Muhtar	Zeyniler köyü muhtarı
Hatice Kadın	Zeyniler köyünün yaşlı din hocası
Nazife Molla	Zeyniler ebesi
Munise	12-13 yaşlarında bir kız
Dr. Hayrullah	Yaşlıca bir askerî doktor.
Yeni Millî Eğitim Müdürü	Frenk hayranı ufak tefek bir kimse
Mühendis Mümtaz	Bursa İl Bayındırlık mühendisi, Genç
Yaşlı misafir	Bursa M. Eğ. Müdürünün ziyaretçisi
Pierre Fort	Fransız gazetecisi
Nazmiye	Çanakkalede genç bir kadın öğretmen hafif meşrep
Büyük Hanım	Abdurrahim Paşanın hanımı
Nerime	Abdurrahim Paşanın kızı
Yüzbaşı İhsan	Genç bir kurmay subay
Binnaz Hanım	Geçkin bir yosma, bağ sahibesi
Feridun	Bir subay, Nazmiyenin âşığı
Burhan	Çapkın bir Binbaşı
Ortaokul Müdiresi	Yaşlıca, Çanakkale Ortaokul Müdiresi
Sünine	Dr. Hayrullahın evinde çalışan yaşlı bir kadın.

Bir sokak fenercisi — Yaşlı müzik öğretmeni
Bir yaralı — Bir odacı — Bir hasta bakıcı

Bu oyun ilk olarak 1.10.962 gecesi İstanbul Belediyesi Şehir tiyatrolarından «Yeni Tiyatro» sahnesinde temsil edilmiştir.

Sahneye koyan	:	**Nüvit ÖZDOĞRU**
Dekor - Kostüm	:	**Turgut ATALAY**
Müzik	:	**Mehmet ABUT**

Müjgân . . . . *Filiz Toprak USLUER*
Neriman . . . . *Gül VERGON*
Terzi Madam . . . . *Saime ARCIMAN*
Besime Teyze . . . . *Şükriye ATAV*
Kâmran . . . . *Mücap OFLUOĞLU*
Necmiye . . . . *Feryal KOÇYİĞİT*
Ayşe Teyze . . . . *Reha KIRAL*
Feride . . . . *Jeyan Mahfi AYRAL*
Yaşlı Adam . . . . *Şakir ARSEVEN*
Michelle . . . . *Neşe TANDOĞAN*
Musiki Muallimi . . . . *Kayhan YILDIZOĞLU*
Aziz Enişte . . . . *İlhan HEMŞERİ*
Siyahlı Kadın . . . . *Samiye HÜN*
Bursa Maarif Müdürü . . . . *İlhan HEMŞERİ*
Kalem Şefi . . . . *Ertuğrul BİLDA*
Muallime . . . . *Erden ENER*
Bursa Rüştiye Müdürü . . . . *Nezahat TANYERİ*
Huriye Hanım . . . . *Şükriye ATAV*
Odacı . . . . *Sükan KAHRAMAN*
Mümtaz . . . . *Ziya METİN*
Muhtar . . . . *Cemil ŞAHMAN*
Hatice Kadın . . . . *Saime ARCIMAN*
Nazife Molla . . . . *Reha KIRAL*
Munise . . . . *Birsen KAPLANGI*
Dr. Hayrullah . . . . *Sami AYANOĞLU*
Yeni Maarif Müdürü . . . . . *İsmet AY*
Misafir . . . . *Engin ULUDAĞ*
Pierre Fort . . . . *Kayhan YILDIZOĞLU*
Nazmiye . . . . *Suna PEKUYSAL*
Büyük Hanım . . . . *Gül VERGON*
Nerime . . . . *Aysu TANŞU*
Yüzbaşı İhsan . . . . *Kemal BEKİR*
Binnaz . . . . *Reha KIRAL*
Yüzbaşı Feridun . . . . *Bülent TALAY*
Binbaşı Burhan . . . . *Ertuğrul BİLDA*
Çanakkale Rüştiye Müdiresi . *Erden ENER*
Hastabakıcı . . . . *Neriman ÇEVİK*
Sütnine . . . . *Fethiye SEZER*

BİRİNCİ PERDE

MÜJGÂN : **(Perdenin önünde, elinde Feridenin defteri, seyircilere)** Neredeyse sabah olacak. Bu elimdeki defter Feridenin defteri, Kâmranla birlikte biraz önce okuyup bitirdik. Feride ilk çocukluk anılarından başlıyarak evlendiği geceye kadar bütün başından geçenleri yazmış bu deftere. Ne kadar acı şeyler Yarabbi! Okuduklarımız Kâmranı da beni de altüst etti. Feridenin bizlerden ayrı geçirdiği yılların sırlarını yüreğimiz dağlanarak öğrendik.!

(Defteri az karıştırır)

Ferideciki Şimdi bu satırları yazarken gözümün önüne geliyor. Çocukluğunda hep ağzı burnu mor mürekkep lekeleri içinde dolaşırdı. Bir şey yazarken hep ağzında kalemi ısıra ısıra döndürür gözlerinin üstüne dökülen dağınık saçlarını çekiştirirdi. Bu satırları da dolaştığı Anadolu kasabalarının ucuz otellerinde, kira evlerinde öyle yazmış olmalı...

Feride de Kâmran da benim teyze çocuklarım olur... Feride Güzide Teyzemin kızı. Annesi bir suvari subayı ile evlenmiş, evlenir evlenmez kocasıyla Diyarbakıra gitmişti. Gidiş o gidiş. Bir daha Teyzemin yüzünü görmedik Oradan Musul'a, Hanıkın'a, Bağdad'a,

Kerbelâ'ya geçtiler. Feride bu yolculuklar arasında doğdu. Çok geçmeden annesinin narin yapısı çöllerin ateşine dayanamadı. Kısa zaman içinde hastalığı ortaya çıktı. İlerledi, Feride, defterinde annesini kaybettiği sırada altı yaşında olduğunu yazıyor.

Tabiî o yaşta küçük bir kız kışla kışla dolaşamazdı. Babası önce Ferideyi büyük annemin evine gönderdi, sonra da Sörler okuluna yerleştirdi.

Feridenin çocukluğunda yaptığı yaramazlıklar saymakla tükenmez. Hâtıra defterinin ilk satırları hep bunlarla dolu. Büyük annemin köşkünün bahçesinde kırmızı balıkları tutmak için havuza dalışını, akraba çocuklarıyla yüzlerini gözlerini tırmalıyarak ettiği kavgaları unutmamış, hep anlatıyor.

Sörler okuluna başladığının üçüncü yılı, Feride babasını da kaybetti. Ondan sonra tatillerini Kâmranın annesi Besime Teyzemin Kozyatağındaki köşkünde geçirmiye başladı.

I. TABLO :

(Besime Teyzenin Kozyatağındaki köşkünde oturma odası, Besime Teyze, Ayşe Teyze, Terzi Madam, Neriman, Necmiye, Kâmran odadadırlar. Perde açılınca Müjgân, sahnenin önünden oturma odasına geçer. Necmiyenin yanına oturur.)

NERİMAN : Aaa! Dışarıda yağmur başladı..

MADAM : **(Rum şivesiyle)** Bakalım ben nasil dönecek. Bir şey almadı yanımda..

BESİME : Yağmurun geçmesini beklersiniz kızım. Aceleniz ne?

KÂMRAN : Yaz yağmurudur, çabuk geçeceğini tahmin ederim..

NERİMAN : Ama az sonra tekrar başlar belki de..

MADAM : Ben akşama evde olmazsa benim Müsyö kızacak..

BESİME : Yağmur dinmezse size şemsiye veririz. İstasyona kadar da köşkün arabasiyle gidersiniz..

MADAM : Ah çok mersi.

NERİMAN : Ben nasıl döneceğim bilmem ki? Yerim uzak. Tâ Adaya gideceğim!.

BESİME : Sen de bizde kalırsın Nerimancığım..

NERİMAN : **(Kâmranla bakışırlar)** Bilmem ki nasıl olur? Merak ederler de..

BESİME : Kalmadığın bir yer değil ki! Her halde benim bırakmadığımı tahmin ederler. Hele yağmuru gördükten sonra.. **(Pencereden bakar. Necmiyeye)** Feride nerde?

NECMİYE : **(Esner)** Bahçedeydi..

BESİME : Bu yağmurda ne işi var bahçede? Bakıver hadi..

AYŞE T. : Ya, ıslanacak yavrucak..

NECMİYE : **(Yerinde kedi gibi kıvrılarak model karıştırmıya devam eder)** Ben Feridenin dadısı değilim.. Bütün gün küçük hanımın peşinde dolaşamam..

AYŞE T. : Müjgân hadi kızım sen bakıver..

MÜJGÂN : **(Kalkar)** Peki anneciğim..

KÂMRAN : Sen otur Müjgân ben gider bakarım..

(Müjgân yerine oturur. Kâmran çıkar)

NERİMAN : Feride koca kız oldu daha uslanmadı teyzeciğim. Sizin Necmiye ne kadar uslu maşallah. Bana kalırsa Ferideye fazla yumuşak davranıyorsunuz..

NECMİYE : Bahçede gene bir ağacın üstündedir o!

MADAM : Feride hanım ağaçta çıkıyor?
NERİMAN : Sahi mi?
NECMİYE : Elbette. Mektepte ona bu yüzden isim bile takmışlar. Çalıkuşu diyorlar.
AYŞE T. : Dokunmayın çocuğa. Daha çocuktur ne isterse onu yapsın..
NERİMAN : **(Besime Teyzeye)** Bana kalırsa teyzeciğim, siz biraz onun kulağını çekin..
BESİME : O da bir gün gelir uslanır kızım..
NERİMAN : Ama böyle kendi haline bırakırsanız.. Ya Allah muhafaza ağaçtan düşer de bir yeri kırılırsa?
NECMİYE : Kolay kolay düşmez o..
AYŞE T.. : Allah korusun.
BESİME : **(Neriman)** Nasıl sert davranayım kızım? Yüreğim kaldırmıyor.. Öksüz, kaşımı çatsam alınır, günahtır diye korkuyorum..
NERİMAN : Hiç te değil! Siz onun annesi sayılırsınız..
MADAM : **(Neriman yaklaşır)** Dakor, bu modeli beğendiniz?
NERİMAN : Karar veremiyorum, Teyze siz nasıl buluyorsunuz?
BESİME : Bana kalırsa pek güzel..
NERİMAN : Bilmem ki siyaha iyi gidecek mi? Kâmran gelsin bir de ona soralım. Onun zevki incedir.
KÂMRAN : **(Kapıdan girerken)** Ne zamana kadar bu çocukluk Feride?
FERİDE : Canımın istediği zamana kadar..
KÂMRAN : Olmaz ki.. Artık yaşına uygun hareket etmelisin..
FERİDE : Siz kendinizi pek mi beğeniyorsunuz küçük bey?
NECMİYE : Aaa! Nesi var ağbimin?..
FERİDE : Ağbin gibi pısırık olmaktansa ölürüm daha iyi. **(Kâmrana)** Darılmayın ama görücüye çıkmış eski zaman kızları gibisiniz...

(Kâmran güler)

BESİME : Feride yanıma gel bakayım.. **(Feride yaklaşır)** Uzan da seni öpeyim. Bak ıslanmışsın. Bluzunun kolu da sökülmüş.. Hadi git odana üstünü değiştir. Gelirken de iğne iplik al da, söktüğün yeri kendi elinle dik...

AYŞE T. : **(Önünden geçerken Ferideye)** Ayşe Teyzeni öpmiyecek misin? **(Ferideyi öper)** Ne zaman açılıyor mektebin?

FERİDE : Haftaya..

AYŞE T. : Güzel. Önümüzdeki yazı da Tekirdağında bizde geçirirsin. Söz mü?

FERİDE : Söz...

AYŞE T. : Aziz Enişten de Müjgândan çok sever seni.. Hadi şimdi üstünü değiştir de gel..

(Feride çıkar)

Çok şeker oldu maşallah. Tıpkı Güzide..

NECMİYE : **(Kâmrana)** Neredeydi?

KÂMRAN : Büyük cevizin üstünde. Ana dala oturmuş, bacaklarını da sarkıtmış aşağı, sallayıp duruyordu..

NECMİYE : **(Odadakilere)** Ben demedim mi?

NERİMAN : Kâmran Bey sizin fikrinizi alabilir miyim?

KÂMRAN : **(Nerimana yaklaşır)** Buyurun.

NERİMAN : Siyah bu biçimi kapamaz mı acaba?

KÂMRAN : Hâlâ siyah giymekte ısrar edecek misiniz? Gerçi siyah daima size çok yakışıyor ama..

BESİME : Kocan öleli bir yılı geçti kızım.. Artık mateмini bu kadar uzatman doğru olmaz ki.. Sonra matem tutman günah bile sayılır..

NERİMAN : Emin olun ki yakıştığı için değil. Ne yapayım her acı kolay kolay unutulmuyor.. **(Kâmrana)** söyleyin siyahla nasıl durur dersiniz? **(Model üzerinde Kâmranla elleri birleşir)**

MADAM : Bana kalırsa çok güzel duracak..

KÂMRAN : Evet vücudunun hatlarına uygun bir model.. Siyah ta dediğim gibi, size daima çok yakışıyor..

NERİMAN : Teşekkür ederim..

Feride girer. Bir kenara oturur. Kucağına aldığı bluzun söküğünü dikmek için iğneye iplik geçirmeye çalışır. Dilini çıkarır, gözlerini şaşılatır, bir türlü ipliği geçirmeyi beceremez. Odadakiler onu seyrederler. İğne eline batınca, gülüşmeler.)

BESİME : Geçiremedin mi hâlâ?

MADAM : Veriniz ben geçirecek..

(Feride iğnenin eline battığı yeri emer)

KÂMRAN : Sakallı Amcanın hakkı var!

NERİMAN : Ne gibi?

KÂMRAN : Feridenin elleri el değil evliya parmaklığı, her tarafı yara bere içinde. Sakallı Amca Feridenin ellerine evliya parmaklığı der..

(Güleşmeler)

FERİDE : **(Kâmranın elini tutar bırakır)** Sizin elleriniz pamuk gibi maşallah! Aman dikkat edin bir yere değmesin.. **(Terziden iğne ipliği alır)** Teşekkür ederim..

NECMİYE : Ağbi, bana da bir model beğenir misin?

KÂMRAN : **(Bir modeli işaretle)** Az önce bunu da sana beğendimştim..

NECMİYE : Peki ne renk kumaş alayım?

KÂMRAN : Sana Leylâk rengi yakışır..

NERİMAN : Çok açık düşmez mi?

KÂMRAN : O halde Menekşe..

(Feride bir kahkaha atar. Odadakiler Ferideye dönerler. Feride katıla katıla güler.)

KÂMRAN : Ne var gülecek?

FERİDE : (Söküğü dikmeğe çalışır) Hiç..

KÂMRAN : Söylesene niye gülüyorsun?

FERİDE : Hiç, aklıma bir şey geldi de..

KÂMRAN : Ne geldi aklına?

FERİDE : Söylemiyeyim daha iyi..

KÂMRAN : Nasıl olsa duramazsın söylemeden! Söyle hadi..

FERİDE : Darılmıyacaksın ama..

KÂMRAN : Darılmam..

FERİDE : Sen böyle giyim kuşam konuşurken Allah seni yanlış yaratmış gibime geldi..

NECMİYE : Niye Allah ağbimi yanlış yaratacakmış?

FERİDE : Ağbin kız olacakmış! Ama şişmdiki yaşta değil, on dört onbeş sularında..

KÂMRAN : Peki sonra..

FERİDE : Ben de yirmi, yirmi iki yaşlarında erkek.. Deminden beri bir ipliği iğneye geçiremediğime, şu kadarcık söküğü dikmek için parmağımı delik deşik ettiğime göre..

KÂMRAN : Peki ne olacak?

FERİDE : Allahın emriyle Peygamberin kavliyle seni kendime alırdım. Söküklerimi dikerdin, fena mı olurdu?

AYŞE T. : Kısmetse o iş gene olur kızım. Gene evlenirsiniz. Kâmran ev işleriyle uğraşır, sen de sokak işlerine bakarsın..

(Güleşmeler)

FERİDE : **(Utanır, kapıya doğru ilerler. Kapının içinde durur)** Kâmran beyin saçını başını istediğim gibi yolabilmek için söylediğiniz iyi bir çare olurdu her halde.. Benim gibi bir kıza bu sözleri yakıştıramazsınız ama, kusura bakmayın artık.. **(Çıkar)**

K a r a n l ı k

II. TABLO :

(Kozyatağındaki köşkün bahçesinde)
Feride, bir kiraz ağacının üstüne çıkmış, yediği kirazların çekirdeklerini fıskeyle yola savurmaktadır. Savurduğu çekirdeklerden biri, yoldan geçen yaşlı bir komşunun burnuna tesadüf eder. Adam çekirdeğin nereden geldiğini, şaşkın şaşkın, araştırırken Feride gülmeğe başlar.

ADAM : Bravo hanım kızım.. Hiç yakıştıramadım size, maşallah sizin gibi ermiş yetişmiş koskoca bir hanıma..

FERİDE : **(Ellerini okul gömleğinin göğsüne kavuşturur, boynunu büker)** Beni affediniz beyefendi. Kaza Vallahi! Daha doğrusu dikkatsizlik..

ADAM : **(Yumuşar)** Böyle dikkatsizliklerin yetişmiş bir küçük hanıma zararı dokunabileceğini düşünmüyor musunuz?

FERİDE : **(Yapmacıklı, acındırıcı)** Niçin acaba efendim?

ADAM : Meselâ sizi oğluma almakta tereddüt edebilirim.

FERİDE : O bakımdan sigortalıyım beyefendi, zaten uslu akıllı bir kız olsam da beni oğlunuza almazdınız..

ADAM : Nereden biliyorsunuz?

FERİDE : Çünkü benim ağaca çıkmak, kiraz çekirdeği atmaktan daha büyük kusurlarım da var.. Bir kere zengin değilim. Sonra güzel de değilim. Bana sorarsanız bu fukaralıktan da büyük kusur..

ADAM : Siz çirkin misiniz kızım?

FERİDE : **(Somurtur)** Ne demezsiniz! Ben kendimi bilmez miyim. Kız dediğiniz böyle mi olur? Uzun boy, sarı saç, mavi yahut yeşil gözler lâzım..

ADAM : Vah zavallı çocuğum, sen güzelliğin ne olduğunu anlıyacak, kendinin ne olduğunu farkedecek yaşta mısın acaba?

FERİDE : Tabii.. Baksanıza topaç gibi bir vücudum, fırça ile boyanmış gibi bir yüzüm var. Aynaya baktıkca bonmarşe cemekânında bebek seyrediyormuşum gibi gelir bana..

ADAM : Güzel söylüyorsunuz ya! Daha neyiniz olsun istiyorsunuz? Her neyse.. — Sizin adınız ne bakayım?

FERİDE : Çalıkuşu..

ADAM : O nasıl isim öyle?

FERİDE : Affedersiniz, beni mektepte böyle çağırırlar da.. Asıl ismim Feride. Kendim gibi yuvarlak. Sıradan bir isim..

ADAM : Feride Hanım, Sizin adınız da kendiniz gibi güzel. Emin olun, keşki oğluma sizin gibisini bulabilsem...

FERİDE Şu halde kendilerine de kiraz atabileceğiz demektir..

ADAM : Elbette, elbette! Ona ne şüphe?

FERİDE : Yalnız şimdilik müsaade edin de size birkaç kiraz vereyim' Beni affettiğinizi ispat için bunları mutlaka almanız lâzım..

(Feride Kiraz Toplar)

ADAM : Aman, dallar çatırdıyor.. Sebep olacağım.. Dikkat edin.. Düşeceksiniz Feride hanım..

FERİDE : Merak etmeyin, düşmeğe o kadar alışığım ki..

ADAM : Teşekkür ederim, topladıklarınız bana kâfi.. Benim için fazla zahmet etmeyin..

FERİDE : (Toplamayı bitirir) Meselâ daha yakın olsak yüzümde bir yara izi görürdünüz.. Bir iz ki bütün öbür güzellikleri tamamlar.. Yalnız bunları şimdi size nasıl vermeli?

Buldum efendim, ona da çare buldum.. **(Önlüğünün cebinden mendilini çıkarır. Kirazları doldurarak bir çıkın yapar)** Mendili hiç merak etmeyin. Henüz burnumu silmedim. Gayet temizdir. Şimdi onu yere düşmeden tutmanızı rica edeceğim.. Atıyorum.. Bir.. İki.. Üç.

(Mendilini atar, adam çevik bir hareketle tutar)

ADAM : Çok teşekkür ederim kızım. Yalnız ben şimdi mendilinizi nasıl iade edeceğim?

FERİDE : Zararı yok. Size hediyem olsun..

ADAM : Nasıl olur..

FERİDE : Niçin olmasın? Hem başka bir şey de var.. Ben bir kaç güne kadar leyli mektebime döneceğim.. Bizim okulda bir âdet var. Hemen bütün kızlar tatilde kiminle kur yapmışlarsa onu birbirlerine anlatırlar. Ben daha böyle bir şey beceremediğim için yanlarında küçük düşüyorum. Yüzüme karşı bir şey söylemiyorlar ama, içlerinden beni ahmak yerine koydukları, eğlendikleri muhakkak.. Ama bu sefer ben gösteririm onlara. Okula gidince, dalgın bir tavır takınacağım, **(taklitle)** önemli bir sırrım varmış gibi başımı önüme eğip düşeneceğim, bir şey sordukları zaman mahzun mahzun gülümsiyeceğim.. Onlar «Çalıkuşu, sende bir şey var» diyecekler.. Gevşek gevşek «Hayır, nem olacak» diyeceğim.. İnanmıyacaklar, beni sıkıştıracaklar. O vakit: «Peki öyleyse, anlatırım, ama bir şartla, kimseye söylemiyeceğinize yemin edeceksiniz» diyeceğim, ardından bir yalan uyduracağım..

ADAM : Ne gibi yalan?

FERİDE : Sizinle tanışmam bu yalanı kolaylaştırıyor.. «Duvarın üzerinden, uzun boylu, sarışın bir delikanlıyla kur yaptık birbirimize» diyeceğim. Arkadaşlarım iyice meraklanacaklar «Ne konuştunuz?» diye soracaklar.. Bana «Çok güzelsiniz» dedi, ben de ona hâtıra olarak mendilimi verdim diyeceğim.. Nasıl güzel değil mi? Müsaade ediyor musunuz bunları söylememe?

Karanlık

III. TABLO :

(Kozyatağındaki köşkün bahçesinde)
(Feride, çınarın üstünde, duyduğu ayak seslerine dikkat kesilir. Kâmranla Neriman yaklaşırlar. Neriman önden yürür. Kâmran birkaç adım geriden gelir. Çınarın altındaki duvarın dibinde dururlar. Bir Ağustos böceği cırlamaya başlar. Feride nefesini kesmiş, ikisinin konuştuklarını duymıya çalışır).

KÂMRAN : Neriman, benden niye kaçıyorsun? Cicim, meleğim..

NERİMAN : Rica ederim Kâmran bey, rica ederim..

KÂMRAN : Dinle beni, ne olur!

NERİMAN : Bana böyle şeyler söylemeyin rica ederim..

(Neriman ayaklarının ucuna basarak yükselir. Duvardan komşunun tarafını görmeğe çalışır. Kâmran onu omuzlarından, sonra da bileklerinden kavrar. Aralarında mücadele başlar. Feride önce hafif bir çığlık, sonra da bir kahkaha atar. Neriman kaçar, Kâmran önce onun ardından, köşke doğru kaçacak olur, sonra geri döner.)

KÂMRAN : Feride, çocuğum biraz iner misin?

FERİDE : Ne. münasebet?

KÂMRAN : Hiç... Seninle konuşacağım var da..

FERİDE : Benim seninle konuşacak bir şeyim yok.. Rahatımı bozmasanız iyi edersiniz..

KÂMRAN : Feride, şakayı bırak..

FERİDE : Şaka mı? O da neden miş?

KÂMRAN : Ama sen çok oluyorsun.. Sen aşağı gelmek istemezsen ben yukarı çıkmayı bilirim. **(Kâmran ağaca tırmanmaya hazırlanır).**

FERİDE : Durunuz bakalım olduğunuz yerde.. **(Kâmran aldırmaz. Tırmanmaya başlar)** Durunuz dedim! Netice fena olacak. Bilirsiniz ki ben Çalıkuşuyum. Ağaçlar benim ülkemdir.. Oralara benden başkasının ayak basmasına tahammül edemem..

KÂMRAN : Bu ne garip konuşma Feride?

FERİDE : Sonra biliyorsunuz ki size saygım vardır. Sizi ağaçtan aşağı yuvarlamak zorunda kalırsam pek üzülürüm. Biraz önce şiirler okuyan sesiniz, birdenbire değişir de «aman, aman» diye bağırmağa başlarsanız feci olur...

KÂMRAN : Sen şimdi görürsün.. **(Harekete geçer)**

FERİDE : **(Onu yumuşatmak isteyen bir edayla)** Benimle konuşmayı niçin bu kadar istediğinizi anlıyabilir miyim acaba?

KÂMRAN : **(Duraklar, ciddî)** Seninle şakalaşıyoruz ama, mesele çok mühim, Feride.. Korkuyorum ki..

FERİDE : Öyle mi? Neden korkuyormuşsunuz bakalım?

KÂMRAN : Bir gevezelik edersin diye korkuyorum..

FERİDE : O her gün yaptığım şey değil mi?

KÂMRAN : Gene her zamankine benzemesinden..

FERİDE : Bu gece ne fevkalâdelik olmuş ki?

KÂMRAN : (**Dala oturur**) Bilmemezlikten gelme..

FERİDE : Merak etme, korkacak bir şey olmadığına emin olabilirsin... Hem misafirlerinin yanına dön, ayıp olur..

KÂMRAN : Söz mü Feride yemin mi?

FERİDE : Söz, yemin, ne istersen..

KÂMRAN : İnanayım mı?

FERİDE : Zannederim ki, inanman lâzım.. Artık eskisi kadar çocuk değilim..

KÂMRAN : Feride..

FERİDE : Hem ne biliyorum ki, ne söylememden korkuyorsun? Ben kendi kendime oturuyorum ağacımda..

KÂMRAN : Bilmem, fakat inanmak gelmiyor içimden..

FERİDE : Sana büyüdüğümü, hemen hemen bir genç kız olduğumu söyleyişimde elbet bir maksat var.. Hadi sevgili kuzenim.. Fazla üzülmeyin.. Bazı şeyler vardır ki çocuk görür, fakat büyümeye başlamış genç bir kız hiç farketmez.. Hadi gönlünüz rahat etsin.. (**Ferideyi görmek için başını kaldırır**) Ne kadar da başka türlü konuşuyorsun sen?... (**Yalancı bir öfkeyle**) Yetişir artık. Uzatırsan sözümü geri alacağım, kendin düşün..

(Kâmmran ağaçtan iner, köşke doğru değil de bahçenin içinde ters yöne doğru uzaklaşır)

K a r a n l ı k

IV. TABLO :

(Sörler okuluna yakın bir sokak)
(Perde açıldığı zaman sahne boştur. Bir fenerci gelir. Sahnedeki sokak lâmbasını yakarken, Feride, topallıyarak, sahneye girer. Ayak bileği mendille bağlıdır.)

MİŞEL : **(Feride'nin arkasından yetişir)** Ooo Çalikuşu sen bu? Neden kaliyor sen boyle geri?

FERİDE : Ayağım burkuldu. Farkında değil misin?

MİŞEL : Hep çocuklar gitti uzakta. Ben sana yardim, edyorum, biz yetişiyoruz onlara..

FERİDE : Her halde beni sırtına almayı teklif edecek değilsin..

MİŞEL : Non non non! Mais kolumu verebilirim sana. Non non non pas ça omuzumda koy kolun, daha kuvvetli, ben tutuyor belin sen hafifliyor biraz. Nasil, şimdi hafif ha? Az aciyor ha?

FERİDE : Mersi Mişel çok iyi kızsın.

(Fenerci çıkar) .

Ama gene de ağır yürü biraz...

MİŞEL : Sen biliyorsun Feride, bizim çocuklar dönüyorlar geri, görüyorlar bizi bu poz, kimbilir ne söylüyorlar?

FERİDE : Ne söyliyecekler?

MİŞEL : Diyorlar Feride âşık oldu ve derdini anlatıyor Mişel'e.

FERİDE : **(Birden durarak)** Doğru mu söylüyorsun?

MİŞEL : Tabiî....

FERİDE : Bırak beni öyleyse..

MİŞEL : Par bleu! Sen budala! Öyle şey olur?

FERİDE : Budala mı? Niçin?

MİŞEL : Bütün çocuklar bilmiyor sen nasil kız?

FERİDE : Ne demek istiyorsun?

MİŞEL : Rien; Herkes biliyor sen böyle bir dert olmaz.! Sen kur yapmaz..

FERİDE : Niçin? O kadar çirkin miyim?

MİŞEL : Non non non yok çirkin; Peut être belki güzel, mais trés saf et aptal.

FERİDE : Hakkımdaki düşüncen bu mu?

MİŞEL : Yok yalnız ben herkes düşünüyor boyle! Sevgide Çalikuşu tam bir gourde diyorlar comment vous dire en Turc? boyle boyle

(Kabağı elle tarif eder)

FERİDE : **(Dalgınlaşır)** Bal kabağı demek istiyorsun öyle mi? **(Başını Mişel'in omuzuna koyar, mânalı mânalı gülümser)** Siz daha öyle zannedin..

MİŞEL : Sen ne söylüyor Feride?

FERİDE : **(İç çeker)** Eh! Ne yapalım ki öyle..

MİŞEL : **(İstavroz çıkarır hayretle)** Güzel çok güzel, mais malheureusment ben inanamıyor...

FERİDE : Evet Mişel, ben de seviyorum..

MİŞEL : Yalniz sevmek?

FERİDE : Şüphesiz karşılığı da var koca gourde!

MİŞEL : Söyle Feride, söyle nasil oldu? Sen de demek ha? Sevmek güzel şey n'est ce pas?

FERİDE : Elbet güzel..

MİŞEL : Kim o? Çok güzel senin bu sevgili?

FERİDE : Çok güzel..

MİŞEL : Söyle n'olur..

FERİDE : Olmaz..

MİŞEL : Nerde gördün? Nasil tanidin? Dis moi dis moi.

FERİDE : Sorma..

MİŞEL : Yapma inat, yalvariyorum..

FERİDE : **(Ne diyeceğini bilmez, iç çeker)** Eh işte.. Oldu..

MİŞEL : Feride s'il vous plâit, söyle bana bu bir esprit n'est ce pas?

FERİDE : **(Telâşlanır, birden ne diyeceğini bulur)** Kuzenimle birbirimize kur yapıyoruz..

MİŞEL : Geçen sene parloir'da geldi sarişin bir kuzen o, o n'est ce pas..

FERİDE : Ta kendisi..

MİŞEL : O ne güzel! Yeni başladiniz?

FERİDE : O hooo ne zamandır..

MİŞEL : Söyle söyle biraz..

FERİDE : **(Romantik)** Bundan daha parlak bir geceydi. Verandadaki kalabalıktan uzaklaşmıştık. Ben önde kuzenim iki üç adım arkamdaydı.. O bana güzel bir şeyler söylüyordu, ne olduğunu tekrar edemiyeceğim. Çünkü işitemiyordum. Ağustos böcekleri öyle gürültü yapıyorlardı ki.. Yürüdük yürüdük.. Ay ışığında havuza dönmüş meydanlardan, ağaçların karanlıklarına girdik; sonra tekrar meydanların aydınlığına çıktık; arkasından gene karanlıklar..

MİŞEL : (Saf) Sizin bahçe o kadar büyük?

FERİDE : (Toparlanır) O kadar büyük değil ama, bana her an bitmez tükenmez tatlı bir rüya gibi geliyordu da..

MİŞEL : Oh söyle daha..

FERİDE : Sonra, yavaş yavaş yürüyorduk. Bahçenin sonunda komşu duvara binmiş bir çınar var. Onun altına kadar gittikten sonra durduk. Ben ayaklarımın ucuna basarak komşu bahçeye bakar gibi yapıyordum. O, ellerini oğuşturuyor, bir hareket yapacak,-fakat cesaret edemiyor..

MİŞEL : Senin yüz dönük, peki bunları nasil görüyor?

FERİDE : Onun gölgesi benim önüme düşüyordu da ordan görüyordum..

MİŞEL : Alors, Sonra Canim?

FERİDE : Sonra kuzenim birden bileklerimden tuttu...

MİŞEL : Oh çok güzel, sonra?

FERİDE : Sonrası.. Ne bileyim!..

MİŞEL : En güzel yerinde bırakiyor, devam devam... Sonra?

FERİDE : Sonra ağaçta bir kuş öttü. Kaba çirkin bir kuş. Korktuk kaçtık..

(Başını Mişelin omuzuna koyar, ağlar)

SESLER : Mişel, Çalıkuşu, nerelerdesiniz?

MİŞEL : Biz geliyor geliyor, Çalikuşu ayak hasta, yürüyemiyor çabuk...

Karanlık

V. TABLO :

(Sörler okulunda ziyaretçilerle görüşülen oda)
(Perde açıldığı sırada Kâmran pencerenin yanında ayakta durur, dışarı bakar. Sağda harita odasına geçilen buzlu cam kapı vardır. Feride, hızla kapıyı açarak girer. Eli yüzü boya içindedir. Yüzünün gözünün o halini saklamak isteyen telâşlı hareketlerle, masanın üzerinde duran Kâmranın hediyelerine atılır. Siyah önlüğünün eteklerini tutarak, hediye kutularının önünde uzun bir reverans yapar. parmaklarını eteklerine siler. Kutulara öpücük gönderir, elleriyle dudaklarını temizler.)

FERİDE : Bunlar ne büyük iltifatlar Kâmran Beyefendi. Gerçi şekerlemeler, fondanlar biraz da kılıcımızın hakkı amma, ne de olsa insan mahcup oluyor... Geçen günkü kutuda öyle güzel Fondanlar vardı ki inşaallah onun kardeşçiklerine bu yeni kutularda da tesadüf etmek mümkün olur. Fakat hakikaten tarifine imkân yok. İnsan onları ağzında eritirken yüreği de beraber eriyor...

KÂMRAN : Bu sefer zannederim daha kıymetli bir şey bulacaksın Feride...

(Feride, yalancı bir telâş, bir sabırsızlıkla Kâmranın gösterdiği kutuyu açar. İçinden yaldızlı ciltli iki çocuk kitabı çıkar. Feride bozulur.)

FERİDE : (Ciddî) Hediyenin her türlüsü için teşekkür etmek lâzım. Fakat müsaade ederseniz, bir küçük noktayı hatırlatayım.. Bir kaç yıl öncesine kadar siz de çocuktunuz. O vakit de halinizle, ağırbaşlılığınızla büyük insanlara benzerdiniz gerçi ama, ne de ol-

sa çocuktunuz değil mi? Siz, maşallah yıldan yıla büyüyor resimli roman kahramanlarına benzer bir genç oluyorsunuz da beni neden daima çocuk gibi görüyorsunuz?

KÂMRAN : **(Şaşkın)** Affedersin Feride, anlamadım..

FERİDE : Anlaşılmayacak bir şey yok. Yani siz büyüyorsunuz da ben neden çocuk masalları okuyacak kadar bebek kalıyorum, neden bir genç kız muamelesine lâyık görülmüyorum, demek istiyorum. Şimdi anladınız mı?

KÂMRAN : Yine anlamadım Feride... **(Feride, dudak bükerek, yaptığına pişman ikinci kutuyu açar, kutudan yine fondanlar çıkar)** Artık size ermiş, yetişmiş bir genç kız muamelesi etmek gerektiğini ağzınızdan işittiğime memnunum, Feride. Kitaplar için sizden özür dilemeye lüzum görmüyorum, çünkü fondanlar isbat ediyor ki, kitaplar zaten küçük bir şakadan başka bir şey değildi. Güleceğinizi düşünmüştüm. Mamaafih size kitap getirmek isteseydim,. demin kahramanlarından bahsettiğiniz romanlardan seçebilirdim..

FERİDE : Ne söylediğinizi dinleyemedim. Fondanlar o kadar güzel ki.. Maamafih bunları görünce barıştık.. Mesele yok, çok mersi Kâmran..

KÂMRAN : Ne yapalım, madem ki çocuk hediyeleri hoş karşılanmıyor, artık bundan sonra büyük insanlara mahsus ciddî şeylerle hatırınızı sorarız... **(Feride kutudan çıkardığı fondonları bir derginin üstüne sıralar, sevinçle seyrederken)**

FERİDE : Bunları yemek de bir sanattır, Kâmran. Hem bu sanatı, âcizâne ben keşfettim. Bak, meselâ sen, şu kırmızıyı sarıdan önce yemekte bir zarar görmezsin değil mi? Ama yazık olur! Çünkü kırmızı hem fazla tatlıdır, hem biraz nanelidir. Önce onu yersem sarının o güzelim tadına, o şairane kokusuna yazık olur. Ah, canım şekerler.. **(Bir tanesini alır, dudaklarına götürür, kuş yavrusunu sever gibi okşar.)**

KÂMRAN : Onu bana versene Feride...

FERİDE : Neden?

KÂMRAN : Yiyeceğim....

FERİDE : Kutuyu yanında açtığımıza galiba fena ettik! Getirdiklerini kendin yemeğe başlarsan işimiz var..

KÂMRAN : Sade onu ver **(Kâmran fondanı kapmak ister, Feride atik davranarak kaçırır, dilini çıkarır.)**

FERİDE : Sizin böyle el çabukluğu hünerleriniz yoktu ama, nasıl oldu? Bakın ben size bu kadar güzel bir fondanların nasıl yenileceğini tarif edeyim de sonra kapın.. **(Başını arkaya atar, dilini çıkarır fondanı üzerine koyar, şeker yavaş yavaş eridikçe başını iki tarafa sallayarak, el hareketleriyle lezzetindeki fevkalâdeliği anlatır. Sonra gülerek kutuyu Kâmrana uzatır.)** Şimdi artık öğreneceğinizi öğrenmiş sayılacağınız için bir tane ikram edebilirim...

KÂMRAN : **(Yarı şaka bir hiddetle kutuyu iter)** Teşekkür ederim..

FERİDE : Bunun için de çok mersi.. Şey, teyzem nasıl?

KÂMRAN : (Soğuk) İyi..

FERİDE : Necmiye?

KÂMRAN : O da iyi..

FERİDE : Bugünlerde köşke gelip gidenler oluyor mu?

KÂMRAN : Kimi soruyorsun?

FERİDE : Hiç.. Öyle, yani misafirleriniz var mı demek istedim..

KÂMRAN : Hayır.. Yok..

FERİDE : Yazık...

KÂMRAN : Hem o senin aklından geçirdiğin kimse İstanbul'dan ayrılalı aylar oldu...

FERİDE : Ben kimseyi aklımdan geçirmedim...

KÂMRAN : Ben geçirip geçirmediğini biliyorum.. İstanbuldan ayrıldı, altı ay önce evlenip İzmire kocasının yanına gitti...

FERİDE : (Sevincini gizliyemeyerek) Sahi mi?

KÂMRAN : Evet sahi..

(Bitişik odada bir şeyin yere düştüğü duyulur. Sağdaki buzlu cama düşen bir gölge eğilir, yere düşen haritayı kaldırır, dürer. Feride Mişelin kendilerini dinlediğini sanır)

FERİDE : Ah! Az kaldı unutuyordum, sütninenin torunu köşkte mi?

KÂMRAN : (Şaşırarak) Köşkte elbet! Başka nerde olacak?

FERİDE : Tabiî.. Biliyorum.. Yalnız. Ne bileyim işte. Ben bu çocuğu o kadar seviyorum ki..

KÂMRAN : **(Gülümser)** Bu da nereden çıktı.? Yüzüne baktığın yoktu biçarenin..

FERİDE : **(Yan odaya kulak vererek)** Yüzüne bakmamam neyi isbat eder, rica ederim. Sevmediğimi mi? Ne delilik! Bilâkis, ben onu **(Sesini yükselterek)** o kadar çok seviyorum ki..

KÂMRAN : Bu da nereden esti böyle birden bire?

FERİDE : **(La dam o kamelya edasıyla)** Ne yapayım? Böyle bu! Seviyorum işte! Elimde değil Seveceğim de.. Bana bir şey vâdedeceksin.. Eve gider gitmez, benim tarafımdan bu zavallı küçüğe bir hâtıra olarak.. Anlıyor musun sevgimin bir hâtırası olarak... **(Ceplerini karıştırır bükülmüş bir kâğıt parçasından başka verecek bir şey bulamaz. Çaresiz kalınca, Kâmranın birdenbire ellerine sarılır, kucağına atılacakmış gibi bir harekette bulunur.)** Bu çocuğu benim tarafımdan kucağına alacaksın, yanaklarını gözlerini tekrar tekrar öpeceksin, anlıyor musun? Söz veriyorsun değil mi?

KÂMRAN : **(Saatine bakar)** Veriyorum..

FERİDE : Ah, çok teşekkür ederim..

KÂMRAN : Peki, ben artık gideyim..

FERİDE : Sen bilirsin..

KÂMRAN : Allahaısmarladık...

FERİDE : Güle güle! Unutmayacaksın değil mi?

KÂMRAN : Unutmam..

(Kâmranın çıkacağı sırada, sağdaki buzlu camlı kapı açılır. Kâmran duraklar. Okulun yaşlı müzik öğretmeni kucağında bir deste nota ile ikisinin önünden geçer. Feride neye uğradığını şaşırır. Olanı az çok anlayan Kâmrandan utanarak kaçar).

Karanlık

VI. TABLO :

(Tekirdağında Müjgânların bahçesi)

FERİDE : Anlıyalım Müjgân abla?

MÜJGÂN : Hayrola?

FERİDE : Kim geçti görmedin mi?

MÜJGÂN : Kim geçti? Farkında değilim...

FERİDE : Artık eskisi gibi çocuk sayılmam Abla.. Geçen yüzbaşı ile aranızda bir şey var, benden saklama..

MÜJGÂN : **(Güler)** Benim mi? Deli çocuk...

FERİDE : Biraz akran muamelesi yapmak tenezzülünde bulunsanız ne çıkar efendim?

MÜJGÂN : Sen o subayın benim için mi buralarda dolaştığını sanıyorsun..

FERİDE : Öyle sanmamak için biraz aptal olmalı.. Adam sözüm ona atını talim ettiriyor, Allahın günü kapınızın önünde! Başka bir yer mi kalmadı atını talim ettirecek?

MÜJGÂN : **(Mahzun, gülümser)** Yavrum, ben öyle arkasından koşulacak bir kız değilim ki.. O sen geldin geleli buralarda dolaşıyor...

FERİDE : Ne söylüyorsun Abla...

MÜJGÂN : Doğrusu neyse onu söylüyorum. Daha anlamadın mı? Sen gelmeden önce bazen ben gene onu görürdüm, ama o beni yolun kenarındaki ağaçlardan ayırdetmeden geçer giderdi. Halbuki şimdi buralardan ayrılmıyor... **(Feride mahzunlaşır)** Niye daldın?

FERİDE : Hiç...

MÜJGÂN : Sen geldin geleli sık sık böyle mahzunlaşıyorsun ama derdin nedir onu anlıyamıyorum..

FERİDE : Ne derdim olacak?

MÜJGÂN : Eski Feride değilsin artık.. Bazı bazı gene öylesin ama, dikkat eden değiştiğini anlar..

FERİDE : Değişmiş falan değilim, sadece demin senin söylediğin lâkırdıya canım sıkıldı...

MÜJGÂN : Hangi lâkırdıya?

FERİDE : Ben arkasından koşulacak bir kız değilim dedin..

MÜJGÂN : (Gülerek) Peki ama bundan sana ne?

FERİDE : **(Müjgânın ellerini tutarak)** Sen çirkin misin Abla?

MÜJGÂN : Ne çirkin ne güzel... İkisi ortası diyelim de kısa keselim.. Sana gelince, sen gün günden dehşet bir şey oluyorsun..

FERİDE : **(Ellerini Müjgânın omuzlarına koyar, öpecek gibi burnunu onun yüzüne sürer)** Benim için de orta diyelim de olsun bitsin...

MÜJGÂN : Demek o yüzbaşının senin için buralarda dolaştığının farkında değildin öyle mi?

FERİDE : Dolaştığını görüyordum ama senin için sanıyordum...

MÜJGÂN : Doğru söyle, düşündüğün kimse yok mu hayatında?

FERİDE Ben pek öyle şeylerle kafa yormam..

MÜJGÂN ; Sizin mektebin havasını bilirim ben. Hemen her kızın bir ilişiği vardır. Etrafında arkadaşlarını gördükçe imrenmiyor musun?...

FERİDE : O bakımdan haklısın, ama ne bileyim? Ben herkes gibi değilim işte.. **(Gülerek)** Yaradılışımda bir eksiklik var galiba... Mektepte bir arkadaşım var, adı Mişel,, Aşk diye deli olur. Bir erkek görmesin okulun ziyaretçi odasında.. Kendini göstermek için belki kırk defa oralardan geçer...

MÜJGÂN : Aşk fena bir şey değildir ki..

FERİDE : Biliyorum öyle olması lâzım. Mişel de fena kız değildir, çok iyi huyludur, çok çalışkandır.. **(Dalgın gülümser)** Arada bir Kâmran beni görmeğe geldikçe bir telâşlanır ki, sorma.. Bir gün ne yaptım biliyor musun?

MÜJGÂN : Dinliyorum anlat..

FERİDE : **(Dalgın)** Bir hikâye uydurdum ki, ne hikâye...

MÜJGÂN : Anlatsana bana da...

FERİDE : Hiç canım masal işte..

MÜJGÂN : Olsun, ben masal dinlemesini severim..

FERİDE : **(Anlattıkça mahzunlaşarak)** Kozyatağındaki köşkün bahçesinde güya mehtaplı bir gece, sarışın uzun boylu bir gençle uzun uzun dolaşmıştık. Mişele bu hikâyeyi anlatırken başımı onun omuzuna koydum, mahzun mahzun boynumu büktüm. **(Başını Müjgânın omuzuna koyar)**

MÜJGÂN : Peki şimdi bunların anlatırken niye mahzunlaşıyorsun?

FERİDE : Mahzun muyum ben şimdi?

MÜJGÂN : Hem sahiden mahzunsun..

FERİDE : Sana öyle geliyor her halde..

MÜJGÂN : Kimdi o sarışın genç?
FERİDE : Öyle bir genç yok ki..
MÜJGÂN : Arkadaşın kimdi diye sormadı mı?
FERİDE : Sordu..
MÜJGÂN : Sen kimi söyledin?
FERİDE : Aklıma gelen ilk kimseyi söyliyiverdim.. Tabii Kâmran geldi aklıma...
MÜJGÂN : Kâmranı söyledin öyle mi?
FERİDE : Ayıp değil mi? Sonradan ben de pişman oldum ama, o anda başkasını da hatırlıyamadim..
MÜJGÂN : Zavallı Ferideciğim, sen Kâmranı sahiden seviyorsun..
FERİDE : **(Bir çığlık atar)** Ne dedin? Nasıl? Ben o sinsi, o sarı çiyanı seviyorum ha? **(Müjgânın üstüne atılır)**
MÜJGÂN : Bırak beni deli! Üstümü başımı yırtacaksın.. Yoldan geçenler görecekler, rezil olacağız...
FERİDE : Sözünü geriye al..
MÜJGÂN : Peki, peki, aldım.
FERİDE : Öyle yarım ağızla değil sahiden geriye al..
MÜJGÂN : Sahiden olsun, bırak beni..
AYŞE T. : **(Dışardan)** Çocuklar orada mısınız?
MÜJGÂN : Annem geliyor, bırak artık...
AYŞE T. : **(Girer)** Çocuklar size bir haberim var..
MÜJGÂN : Ne gibi?
AYŞE T. : Bilin bakalım kim geliyor? **(Feride ile Müjgân bakışırlar)** Kâmran geliyor. Yukardan pencereden gördüm. Babanla beraber geliyorlar.. Köşeyi kıvrıldılar. Hadi karşılayalım onları. **(Çıkar.)**
FERİDE : Abla ona en ufak bir şey söyleyecek olursan karışmam..
MÜJGÂN : Peki söylemem.. Anlaşıldı...
FERİDE : Söylersen, seni kucakladığım gibi, denize atarım..
A. ENİŞTE : **(Girer)** Bakın size kimi getirdim..

AYŞE T. : **(Kocasının ardından Kâmranla girer)** Ben yukardaki pencerden bakarken geldiğinizi gördüm de aşağıya indim.. **(Kâmrana)** Hoş geldin evlâdım.. **(Feride o sırada iskarpininin bağını bağlar görünür.)**

KÂMRAN : Nasılsın Feride? Bana hoş geldin demiyecek misin?

FERİDE : Teşekkür ederim. Hoş geldin..

KÂMRAN : Hoş bulduk.. Memnun oldun mu geldiğime?

FERİDE : Şaşırdım daha çok! Nasıl oldu da bu kadar uzun yolculuğu göze aldın.. Hayret doğrusu..

KÂMRAN : Sen eski huyundan burada da vazgeçmemişsin anlaşılan..

FERİDE : Teyzem nasıl? Necmiye nasıl?

KÂMRAN : Hepsi iyiler, gözlerinden öpüyorlar..

FERİDE : Teşekkür ederim..

KÂMRAN : Ne kadar yanmışsın?

FERİDE : Güneşten.. Bütün gün güneşte dolaşıyoruz..

MÜJGÂN : Sen de yanmışsın Kâmran...

FERİDE : Kimbilir belki de şemsiyesiz mehtapta dolaşmıştır... **(Gülüşürler)**

AYŞE T. : Ne iyi ettin de geldin evlâdım. Sevindirdin bizleri.. Dünyaları verselerdi, seni burada gördüğüm şu andaki kadar sevinmezdim. **(Bahçede sıralara, koltuklara otururlar)**

KÂMRAN : **(Ferideye bakarak)** Bu yaz İstanbul'da sıkıldım. Çok sıkıldım.. Ama bilmezsiniz ne kadar çok. Geçen gece bir arkadaş grubuyla Alemdağına çıkmıştık. Sabaha karşı kendi kendime karar verdim.. Arkadaşlarıma haber vermeden şehre indim. Oradan bir vapura atladığım gibi doğru buraya geldim. Sizi çok göreceğim gelmişti benim de..

Karanlık

VII. TABLO:

15 gün sonra
Tekirdağında Aziz Eniştenin bahçesi. Feride salıncakta sallanır, şarkı söyler.
Müjgân sırtı Ferideye dönük, ön tarafta bir bahçe kanepesine oturmuş gergef işler.
Kâmran ev tarafından girer..

MÜJGÂN : Ne o? Sen birden bire öyle niye sustun?

(Geriye bakar, Kâmranın yanıbaşında durduğunu görür.)

KÂMRAN : **(Müjgâna)** Bugün de şemsiyeni unutmamışsın..

MÜJGÂN : Evet ama sabahtan yağmur yağacak gibiydi..

KÂMRAN : Ben bu sabah sizi aradım, neredeydiniz?

MÜJGÂN : Feride ile deniz kenarındaki bayırda biraz dolaştık.. Akşam yağan yağmurdan sonra, havayı da bu sabah kapalı görünce ne olur ne olmaz diye şemsiyemi yanıma aldım.. **(Elindeki şemsiyeyi açıp kapayarak oynar)**

KÂMRAN : Bende dolaşmak istiyordum. Sonbaharın bu günlerini pek severim. Aziz eniştenin ahbaplarından kurtulamadım. Ne güzel hava değil mi?

MÜJGÂN : Güzel ama, insana hüzün veriyor. Artık yaz bitti demektir. Bu mevsimden sonra günler hep birbirine benzer. Sonra kış. Bilmezsiniz buranın kışı ne kadar sıkıcıdır. Babam aksi gibi öyle bir alıştı ki, başka bir yere kaldıracaklar diye ödü kopuyor.

KÂMRAN : Siz de o kadar aleyhinde bulunmayın.. Ne olur ne olmaz, bakarsınız zengin bir Tekirdağlı ile evleniverirsiniz..

MÜJGÂN : **(Alaylı)** Allah esirgesin! **(Ferideye bakar)** Beni değil ama galiba bu gidişle Ferideyi büsbütün Tekirdağında bırakacağız..

KÂMRAN : Hayrola, talipleri mi var?

MÜJGÂN : Arar mısınız? Bir kere kıyıdaki bütün balıkçılar. Meselâ bir İsa Kaptan var. Ferideyi oğluna almak istiyor ille de.. Balıkçı deyip de geçmeyin. Son derece zengindir...

KÂMRAN : Milyoner de olsa o kadar demokrat olamayız, değil mi Feride? Meselâ ben teyzezadesi olarak bu evlenmeye razı değilim..

MÜJGÂN : Hepsi o kadar değil ki.. Daha yüksek kısmetleri de var. Meselâ güneş gibi, yakışıklı mı yakışıklı bir yüzbaşı. Akşam üstü bahçenin önünde biraz oturun, nasıl Ferideyi göreceğim diye dolaştığını görürsünüz..

FERİDE : Alayı bırakın ne olur..

KÂMRAN : Buna diyeceğim yok. Cevap vermek kendi hakkın..

FERİDE : Uzatmayın bu şakayı artık..

MÜJGÂN : Kâmranın bilmesi gerekmez mi canım?

FERİDE : Sen artık çok oluyorsun ama..

MÜJGÂN : **(Gitmeye davranır)** Yalnızken böyle konuşmuyoruz ama..

FERİDE : Yalancı..

MÜJGÂN : Bir dakika eve kadar gidip geleceğim..

FERİDE : Dur ben de beraber geliyorum..

KÂMRAN : **(Feridenin önüne geçer)** Sen kal biraz.. Seninle görüşeceklerim var..

FERİDE : Başka zaman görüşürüz.. **(Müjgân çıkar)**

KÂMRAN : Geldim geleli on beş gündür yüzünü göremedim doğru dürüst. **(Ferideyi bileklerinden yakalar)**

FERİDE : **(Kurtulmak isteyerek)** Bırak beni diyorum.

KÂMRAN : Uslu durmazsan canını acıtırım..

FERİDE : Pek ona gücünüzün yeteceğini sanmıyorum **(Kaçmak ister)**

KÂMRAN : Hele kurtulmayı bir dene istersen..

FERİDE : Yoruyorsunuz kendinizi..

KÂMRAN : Söz dinleyecek misin?

FERİDE : Bırakın beni diyorum.. Kendinizi yoruyorsunuz boş yere..

KÂMRAN : Müjgândan öğrendiğim güzel şeyden sonra yorulmama imkân yok! **(Feride birden mukavemetini kaybeder)** Ben buraya senin için geldim Feride... İstanbul'da sensiz duramadığım için geldim..
(Feride utanır, yüzünü başka tarafa çevirir.)

FERİDE : Bırakın beni, iyi değilim..

KÂMRAN : Benimle evlenmeye razı olduğunu söyle..

(Kâmranın göğsüne kapanır)

Karanlık

VIII. TABLO :

(Perde açıldığı sırada, Feride Kozyatağındaki köşkün oturma odasında yalnızdır. Masanın üstünde duran mavi kaplı bir muhafazayı açar. İçinde Feride'nin nişan yüzüğü vardır. Yüzüğü parmağına geçirir. Biraz seyreder, sonra birinin yaklaştığı duyunca, yüzüğü alelâcele çıkarır. Muhafazasına kor. Müjgân girer.)

MÜJGÂN : Nerelerdesin kuzum?

FERİDE : Hiç, görüyorsun ya, buradayım işte..

MÜJGÂN : Beğeniyor musun yaptığını?

FERİDE : Ne yaptım?

MÜJGÂN : Kâmranı ne zaman yanına gelse bırakıp kaçıyorsun. Farkında değil misin? Çocuğu gene bırakıp kaçtın. Ne yapsın istiyorsun o da durmadan ardın sıra mı dolaşsın?

FERİDE : Ne yapayım? Başka türlü yapamıyorum işte..

MÜJGÂN : Delilik seninkisi! Onu öleşiye sevdiğini bilmesem ben bile hareketlerine yanlış mâna vereceğim! Bu günler en güzel günleriniz sizin! Kimbilir onun sana söyleyecek ne güzel sözleri vardır..

FERİDE (Büzülür, sıkılır) Utanıyorum, istemiyorum, tuhaf bir şey işte. Anlatamayacağım, öff! Bırakın beni ne olur!.

MÜJGÂN : Kâmranı ne kadar üzdüğünü görmüyor musun? Hakkın yok buna!. Ne de olsa nişanlındır..

FERİDE : Bana nişanlı deme ne olursun! Yalvarırım deme..

MÜJGÂN : Neden? Ne var bunda?

FERİDE : Ne bileyim, dünyada en acıdığım, en alay ettiğim nişanlı kızlardı. Ben, onlardan biri oldum. Herkese söyle, yalvar ne olur, kimse nişanlı demesin bana! Yerin dibine geçiyorum. Korkuyorum. Ben daha çocuğum. Mektebimi bitirmeme dört uzun yıl yıl var. O zamana kadar büyür alışırım. Ama kimse bana nişanlı muamelesi etmesin şimdi..

MÜJGÂN : Peki, yalnız bir şartla. Onu çok sevdiğini bana, yalnız bana bir kere daha tekrarla..

(Feride yüzünü Müjgânın göğsüne kapatır. Başıyla üstüste, bir kaç defa evet işareti yapar. Besime teyzenin odaya girmesi üzerine Müjgândan ayrılır.)

FERİDE : Feride, yanıma gel...

(Masanın üstünde duran yüzük kutusunu alır. Pencerenin yanına gider. Yüzüğü çıkarır. Pencereye doğru tutar. Feride gözlerini kapar, Besime teyzenin yanına gideceğine geri çekilir.)

Gelsene... Beğenmedin mi yoksa?

(Müjgân odadan çıkar)

FERİDE : Çok güzel teyze. Teşekkür ederim...

BESİME : **(Gülümser)** Elini uzat da bir tecrübe edelim. Eski bir yüzüğünü ölçü verdim. İnşaallah dar falan değildir..

FERİDE : **(Ellerini arkasına saklar)** Şimdi imkânı yok teyze, daha sonra...

BESİME : Çocukluk etme kızım.. Hadi gel.. **(Feride başını önüne eğer ayak uçlarına basarak direnir)** Bir kaç gün sonra akrabalarımıza küçük bir dâvet vereceğiz, nişan takacağız, sonra dar gelirse mahçup olmayalım..

FERİDE : İstemem. Yahut buna mutlaka lüzum görüyorsanız ben mektebe gittikten sonra yapın..

BESİME : **(Hafif alaylı, gülümser)** Nasıl nişan toplantısında senin yerine vekil mi koyacağız? Nikâhta öyledir ama, nişanda böyle bir âdet olduğunu hiç işitmedim.. **(Feride, başını önüne eğmekte devam eder)**

BESİME : **(Ciddileşerek)** Kızım, öyle sanıyorum ki artık çocukluğu bırakman zamanı geldi. Ben senin yarı annen sayılırım kızım. Sen Kâmran için, huyunu bilmediğimiz her hangi bir yabancı kızdan çok daha iyisin. Yalnız bu çocukça huylarını bırak artık. Büyüdükçe gerçi ağırlaşacaksın, akıllanacaksın ama, bu çocuk inatlarına, huysuzluklarına ne kadar çabuk son verirsen o kadar iyi.. Daha mektebini bitirmene dört yıl var, ama sen ne de olsa nişanlı bir kızsın artık. Kâmran ne kadar ince duygulu, nazik yaradılışlı bir çocuktur bilirsin. Onu kırmamalısın... Anlaştık değil mi. Sırf akraba, bir kaç yakın dost için nişan ziyafeti vereceğiz. Razısın değil mi? Söyle bakayım.. **(Feride cevap yerine, elleriyle yüzünü kapatır odadan kaçar)**

Karanlık

IX. TABLO:

(Kozyatağındaki köşkün bahçesi. Feride, elinde küçük bir valizle, bahçe kapısından girer. Kâmranla karşılaşırlar)

FERİDE : Nasılsın Kâmran, teyzem nasıl? Ehemmiyetli bir şey değil inşaallah..

KÂMRAN : **(Hayretle)** Annem mi? Annemin hiç bir şeyi yok. Sapasağlam. Hasta diye mi duydun?

FERİDE : Evet hasta diye duydum da merak ettim. Pazara kadar sabredemedim, izin aldım..

KÂMRAN : Kimden duydun?

FERİDE : Az ileride oturan doktorun kızından..

KÂMRAN : O mu söyledi sana?

FERİDE : Evet, söz arasında, babamı size çağırdılar, galiba teyzen hastaymış dedi..

KÂMRAN : Yanlış olacak. Hattâ doktor ne annem ne başka bir iş için son günlerde köşke uğramadı..

FERİDE : Çok sevindim öyleyse.. O kadar merak ediyorum ki.. Onlar tabiî içerdeler.. **(Valizini yerden alır, yürümek ister)**

KÂMRAN : Ne bu acelen Feride? Âdeta benden kaçıyor gibisin?

FERİDE : Ne münasebet? Botlarım sıkıyor da.. Zaten içeriye beraber girecek değil miyiz?

KÂMRAN : Evet ama, içerde de çaresiz herkesle beraber olacağız. Halbuki ben seninle yalnız konuşmak istiyorum..

FERİDE : Emir sizin..

KÂMRAN : Teşekkürler! istersen kimseye görünmeden bahçede biraz dolaşabiliriz..

(Kâmran elinden Feridenin elini bırakmadan, boş eliyle Feridenin valizini alır, yürürler)

KÂMRAN : Biraz oturalım mı Feride?

FERİDE : Sen nasıl istersen..

KÂMRAN : Oturalım öyleyse..

(Kâmran hemen oturmak ister, Feride onu kaldırır, pardösüsünü çıkarır, Kâmranın oturacağı yere serer.)

KÂMRAN : Ne yapıyorsun?

FERİDE : Hasta olmaman için. Zannederim ki seni korumak bundan sonra benim vazifem..

KÂMRAN : Neler söylüyorsun sen? Bunları sahiden sen mi söylüyorsun? Nişanlandığımızdan beri senden ilk defa tatlı bir söz işitiyorum.. **(Feridenin paltosunu yerden alır, elinden bırakmadan okşar)** Sana biraz sitem etmeğe hazırlanıyordum ama şimdi hepsini unuttum..

FERİDE : **(Önüne bakarak)** Ben sana bir şey yapmadım ki..

KÂMRAN : Zannederim ki yaptın! Hattâ biraz fazlaca bile. Bir nişanlı bu kadar ihmâl edilir mi? İçimde fena şüpheler bile uyandı. Sakın Müjgân yanılmış olmasın?

FERİDE : Müjgân yanılmış olsaydı böyle olmazdı..

KÂMRAN : Böyle ne demek? Yani benim nişanlım mı? Feridem beni bir dakika içinde öyle mesut ettin ki! Ölürken bile bu sözler aklıma gelirse ağlıyacağım. Öyle yüzüme bakma. Sen daha pek küçüksün. Mümkün değil, böyle şeyleri anlıyamazsın. Oh, hepsini unuttum artık.

FERİDE : **(Kendini toparlayarak)** Avrupaya bir seyahat varmış öyle mi?

KÂMRAN : Öyle bir fikir, daha doğrusu benim değil de Madritteki amcamın tasavvuru. Nerden duydun?

FERİDE : **(Kısa bir kararsızlıktan sonra)** Doktorun kızından..

KÂMRAN : Doktorun kızı sana ne çok haber yetiştiriyor öyle Feride?

(Feridenin yüzünü görmeğe çalışır. Feride başını başka tarafa çevirir)

Sakın annemin hastalığı bir bahane olmasın? Doğru söyle bana, sen bunun için mi geldin bugün? Tahminim doğru mu söyle?

(Feride, evet diye başını sallar)

Ne güzel.. Bir günde talihim ne kadar değişti..

FERİDE : **(Oturdukları sıranın üstünde büzülür, mendiliyle oynar)** Amcan ne teklif ediyor?

KÂMRAN : Olacak gibi değil, beni, sefaret kâtibi olarak yanına almak istiyor. Muayyen bir mesleği, yahut bir memuriyeti olmasını bir erkek için şart addediyor. Ben tabiî, onun düşüncelerini söylüyorum. «İleride bir sefaret memuriyetiyle beraber Avrupaya gitmeniz belki Ferideyi de memnun edecektir» diyor. Ne bileyim, böyle bir takım sözler..

FERİDE : Bu teklife niçin olacak şey değil diyorsun? Avrupaya gitmek seni memnun etmeyecek mi?

KÂMRAN : O bakımdan söylemiyorum. Bundan sonra, ben artık hareketlerinde serbest bir insan değilim. Hayatıma ait her şeyi seninle konuşmağa mecburum. Öyle değil mi?

FERİDE : O halde gidebilirsin!.

KÂMRAN : Demek benim İstanbuldan ayrılmama razı oluyorsun öyle mi?

FERİDE : Elbette bir erkeğe bir meslek lâzım.

KÂMRAN : Sen benim yerimde olsan gider miydin?

FERİDE : Zannederim ki giderdim. Yine zannederim ki şimdi senin de öyle yapman lâzım..

KÂMRAN : **(Az düşünür)** Demek amcamın teklifini kabul etmemi doğru buluyorsun?

FERİDE : Evet..

KÂMRAN : O halde düşünürüz. Kat'i bir karar vermek için daha çok vaktimiz var..

FERİDE : Ben daha fazla düşünülecek bir tarafını göremiyorum bu işin. Amcanın teklifi hakikaten yerinde bir teklif. Kısa bir seyahat senin için hiç de fena olmaz...

KÂMRAN : Bir memuriyet o kadar kısa bir şey mi sanıyorsun? Dört yıl o kadar kısa bir zaman mı senin için?

FERİDE Doğrusu pek o kadar da uzun sayılmaz. **(Parmaklarıyla çabuk çabuk sayarak)** Bir, iki, üç, dört yılcık! Göz açıp kapayıncaya kadar geçer. Tabiî arada gelirsin de.. **(Mırıldanır gibi parmaklarıyla tekrar sayar)** Bir, iki, üç, dört yıl.. **(Silkinir)** O zamana kadar ben de mektebimi bitiririm..

KÂMRAN : **(Dalgın)** Evet. Parmaklarınla o kadar çabuk sayıyorsun ki...

K a r a n l ı k

X. TABLO :

(1. SAHNE)

(Kozyatağındaki köşkün oturma odası.)
(Necmiye ile Müjgân masanın başında düğün davetiyelerini yazmaktadırlar. Besime Teyze girer)

BESİME : Terzi Madam nerede?

NECMİYE : Feride'yi aramıya çıktı...

BESİME : Sen niye çıkıp aramadın kızım?

NECMİYE : Ben sabahtan beri davetiyeleri yazıyorum yetmez mi? Feride halâ kendini mektepte sanıyor? İşi gücü çocukları başına toplayıp bahçede onlarla oynamak..

BESİME : Müjgân, elinizi çabuk tutun da kalan davetiyeleri bu akşam gönderelim kızım. Düğüne üç gün kaldı..

MÜJGÂN : Üç beş tane bir şey kaldı Teyzeciğim..

(Terzi girer)

TERZİ : **(Girerken)** Rica ederim Matmazel. Bir kaç gün sonra madam diyecek size. Eee doğrudur şimdi bu yaptığınız- Son bir prova yapacak, var yarım saat sizi çağırıyor bahçede..

FERİDE : **(Girer)** Affedersiniz Madam, şuracıkta idim. Çocuklar etrafımı sardılar. Gürültülerinden sesinizi işitemedim..

BESİME : **(Feridenin çenesini okşar.)** Yavrucuğum, sen hiç çocukları kabahatli tutma. Senin kendi gürültünden kimseyi işitecek halin mi var? Neredeyse düğününde de böyle ortadan kaybolacağından korkmaya başladım..

FERİDE (**Eteklerini parmak uçlarıyla iki yanlarından tutar. Çenesini teyzesinin elinden çekmeden, hafif bir reveransla)** Hiç üzülmeyiniz Teyzeciğim. Çok değil daha üç günlük dişinizi sıkmanız kâfi!

(Terzi gelinlik elinde yaklaşır. Feride geri geri çekilir)

TERZİ : Hadi giyiniz çabuk! Bir defa görecek o kadar..

(Terzi kendisine yaklaştıkça, Feride geri çekilir)

BESİME : Hadi kızım, peşinden koşturma madamı..

FERİDE : **(Teyzesini öper)** Peki Teyzeciğim. Ama n'olur siz dışarı çıkın..

BESİME : Neden kızım? Nasıl olmuş biz de görelim gelinliğini..

FERİDE : Müjgân da, Necmiye de çıksınlar.. Sıkılıyorum elimde değil.. **(Müjgân'ı öper)** Hadi Müjgâncığım.. **(Necmiyeyi öper)** Necmiyeciğim sen de..

NECMİYE : Ben yerimden kımıldamam! Boşuna kandırmaya çalışma..

MÜJGÂN : Aşkolsun Feride! Beni de mi istemiyorsun. Hepimiz senin için koşuşuyoruz baksana..

FERİDE : Beni yalvartmayın n'olur..

BESİME : Madem sıkılıyormuş çıkalım.. **(Feride'ye)** Hadi sen giyinmene başla, ben çıkarırım onları.. **(Necmiye ile Müjgânı kaldırır)**

NECMİYE : Ne alâ; Küçük hanımın davetiyelerine varıncaya kadar yazalım o bizi yanında istemesin..

BESİME : Hadi Necmiye, uzatma...

NECMİYE : **(Çıkarken)** Peki çıkıyorum ama bir daha benden en küçük bir iş istemeyin.. Bahçede oyun oynamasını ben de bilirim..

— Çıkarlar —

FERİDE : Off! Ne sıkıntı Yarabbi.. **(Gelinliğini giyer)**
TERZİ : Bir dakika.. Bir dakika da bitecek..
FERİDE : Bu iş sâde bir tuvaletle olsun dedim kimselere derdimi anlatamadım..
TERZİ : Hiç gelinliksiz olur..
FERİDE : Niye olmasın!
TERZİ : Çok güzel oldu sizin gelinlik. Sizde çok güzel durdu. Bakınız aynada ne kadar çok beğeneceksiniz..

(Feride aynaya bir atar)

FERİDE : Bu kocaman etekle tıpkı tavus kuşuna döndüm..
TERZİ : Kim görse beğenecek. Kâmran bey görünce bravo diyecek bana..
FERİDE : Sakın ha! Ölsem bu kılıkla Kâmrana görünmem..
TERZİ : Telâş etmeyiniz rica ederim..
FERİDE : Oldu işte! Çok güzel. Çabuk kurtarın beni bu dertten n'olur.
DIŞARDAN SESLER : Geliyoruz.. Hadi açın artık kapıyı..
FERİDE : Bir dakika.. **(Soyunmaya başlar)**
TERZİ : Şimdi şimdi..
SESLER : Girelim mi? Hazır mısınız? **(Feride kapıyı dayatır)**
FERİDE : Bir dakika dedim? Bir dakika sonra hepiniz gelin!..
TERZİ : Yapmayınız matmazel, yapmayınız rica ederim..
SESLER : Aldatıyor, Vallahi aldatıyor! Soyunduktan sonra bize kapıyı açacak..
FERİDE : **(Soyunmasına devamla)** Alacağım dedim. Bekleyin doğru dürüst giyineyim..
TERZİ : **(Dışarıya)** Bekleyiniz biraz.. **(Ferideye)** Elbisenizi parçalayacak. Matmazel durunuz rica ederim. Yapmayınız böyle..

FERİDE : Çok güzel dikmişsiniz madam.. Gördüğünüz kadarı kâfi..

KÂMRAN : **(Dışardan kapıyı vurarak)** Aç Feride, benim. Bana yasak yok tabiî..

FERİDE : **(Telâşlı)** Sakın gireyim deme..

KÂMRAN : Bırak da sana yardım edeyim..

FERİDE : Herkes gelsin zarar yok, ama sen olmaz. Allahaşkına git..

KÂMRAN : Çocukluk etme rica ederim..

FERİDE : Vallahi ağlayacağım. Git n'olur..

(Kâmran hızla kapıyı açar. Feride bir çığlık atar odanın bir köşesine kaçar! Eline geçirdiği bir mantoya sarınır. Müjgân, Necmiye, Besime teyze odaya girerler.)

TERZİ : Gitti, gitti o güzel elbise! **(Döğünür)** Mahvoldu..

KÂMRAN : **(Mantoyu bir ucundan tutar)** Yenildiğini artık teslim etmen lâzım küçük hanım. Aç, elbiseni göreyim. Şimdi sokaktan geldim, çok yorgunum. Uğraştırma beni. Gelinliğini çok merak ediyorum. İnat edersen zora başvurmak zorunda kalacağım! Bak beşe kadar sayıyorum. Bir, iki, üç, dört, beş.. **(Kâmran mantonun ucunu çeker. Feridenin yaşlı gözleriyle karşılaşır)**

(Odaya dolanları dışarı çıkarır. Hafif el hareketiyle biraz dışarda beklemelerini rica eder)

(Ferideye yaklaşır) Affet beni n'olursun. Sana küçük bir şaka yapmak istemiştim sadece. Hoş karşılarsın sanıyordum. Fakat halâ o kadar çocuksun ki.. Beni affettin değil mi?

FERİDE : **(Başını mantosu içinde saklar)** Peki. Yalnız bu odadan hemen çıkman şartıyla..

KÂMRAN : Çıkıyorum. Ama benim de bir şartım var. Seni bahçenin ucunda bekliyeceğim. Hatırladın değil mi, dört yıl önce seninle o sıranın üstünde barışmıştık. Şimdi de öyle olsun..

(Feridenin baş işareti)

Söz mü?

FERİDE : **(Kısa bir kararsızlıktan sonra)** Peki, gelirim, sen şimdi hemen git.

(Kâmran çıkar)

(Feride üstünden mantoyu, üzerinden daha önce çıkarmaya hazırlandığı gelinliği, çabuklukla atar.)

TERZİ : Olmadı.. Ben bu provadan hiç bir şey anlamadı..

FERİDE : Yeteri kadar gördünüz Madam.. Gördüğünüz kâfi. Görüyorsunuz ki, rahat bırakmıyorlar.. İşkencenin bu kadarı yeter..

(Müjgân girer)

MÜJGÂN : Ne oldu, Neyin var?

(Feride karşılık vermeden günlük elbisesini giyer)

Ne bu halin söylesene..

(Feride başını iki yana sallıyarak yok bir şey demek ister. Müjgânın yüzüne bakmadan dışarıya fırlar.)

K a r a n l ı k

XI. TABLO :

(Bahçe kapısının yanında, uzun boylu siyah çarşaflı bir kadın, kapıdan girmekle girmemek arasında kararsızdır. Feride, kapıya yaklaşırken, kadını görür. Kâmranı bekletmemek için yolunu değiştirir.)

KADIN : Küçük hanım, biraz zahmet eder misiniz efendim?

FERİDE : **(Geriye döner)** Buyurunuz Hanımefendi, bir emriniz mi var?

KADIN : Merhum Seyfettin Paşanın köşkü değil mi?

FERİDE : Evet..

KADIN : O halde sizden bir ricada bulunacağım..

FERİDE : Emrediniz efendim..

KADIN : Ben, Feride Hanımefendi ile görüşmek istiyorum..

FERİDE : Çok güzel Hanımefendi, buyurun lûtfen içeri, köşkten sorarsınız, size Feride Hanımı çağırırlar..

KADIN : **(Yaklaşarak)** Size tesadüfüm çok iyi oldu çocuğum. Sizden bir yardım rica edeceğim. Benim Feride Hanımla yalnız konuşmama delâlet edeceksiniz. Mümkünse kimsenin bundan haberi olmamalı..

FERİDE : **(Az düşünür)** Hanımefendi, acaip bir kıyafette olduğum için birdenbire cesaret edemedim. Fakat, Feride benim..

KADIN : **(Hafif heyecanla)** Kâmran Beyle evlenecek Feride Hanım mı?

FERİDE : Köşkte bir tane Feride var Hanımefendi, **(Gülümser)**

(Bir duraklama)

Emrinizi bekliyorum efendim. **(Yakındaki bir kanepeyi işaretle)** İsterseniz şuraya gidelim Hanımefendi. Kimse bizi rahatsız etmeden konuşabiliriz..

KADIN **(Peçesini kaldırır)** Feride Hanım, ben, eski bir arkadaşımın zoruyla, bir elçilik vazifesiyle buraya geliyorum. Fakat üzerime aldığım vazifenin bu kadar güç olduğunu önceden kestirememiştim. Biraz önce sizi görmek için ısrar ettiğim halde, şimdi âdeta sizden kaçmak istiyorum.

FERİDE : Vazife vazifedir Hanımefendi, cesur olmak lâzım. Bahsettiğiniz arkadaşınız beni tanıyor mu? .

KADIN : Hayır, daha doğrusu şahsınızı görmemiş. Yalnız Kâmran Beyin nişanlısı olduğunuzu biliyor.

FERİDE : Kâmran Beyi tanıyor mu?

(Bir duraklama)

KADIN : Dinleyiniz beni Feride Hanım. Niçin birdenbire durakladığımı anlıyamıyorsunuz tabiatiyle. Burada, ermiş yetişmiş bir hanımla karşılaşacağımı umuyordum. Halbuki önüme âdeta bir çocuk çıktı. Sizi fazlasıyla üzmekten korkuyorum. Kararsızlığımın sebebi bu..

FERİDE : (Ayağa kalkar) Bu durumda kararsızlık doğru değil. Görüyorum ki, konuşacağınız şey sizce mühim. Onun için üzüntüyü falan bir yana bırakıp açık konuşursak daha iyi olur..

KADIN : Kâmran Beyi seviyor musunuz?

FERİDE : Bunun sizinle alâkasını göremiyorum Hanımefendi!

KADIN : Belki de vardır Feride Hanım..

FERİDE : Açık konuşmazsak işin içinden çıkamıyacağımızı daha önceden söylemiştim.

KADIN : Peki, öyle olsun. Size Kâmran Beyi bir başkasının da sevdiğini haber vermek zorundayım.

FERİDE : Olabilir Hanımefendi. Kâmran bir çok meziyetleri olan bir gençtir. Bir başkasının da onu gözüne kestirmiş olmasında şaşılacak bir şey göremiyorum..

KADIN : (Çabuk çabuk) İlk bakışta sizi bir çocuk gibi görmüştüm, fakat konuştukça mükemmel yetişmiş yüksek yaradılışlı bir genç kız karşısında olduğumu anlıyorum. Kâmran Bey ne yazık ki sizi gerektiği kadar takdir edememiş. Yahut, ne bileyim belki takdir etmiştir de gene geçici bir zaafa kapılmış. Sözün kısası iki yıl önce, bahsettiğim arkadaşımla Avrupa'da tanışmışlar. Bilmem size daha fazla malûmat vermem doğru olur mu?

FERİDE : Sözlerinizin doğruluğunu ispat için evet..

KADIN : Arkadaşımın adı Münevverdir. Eski mabeyincilerinden birinin kızıdır. İlk defa sevdiği bir adamla evlenmiş, fakat yüzü gülmemişti. Sonra hastalandı. Doktorlar Av-

rupa'ya gönderilmesini tavsiye ettiler. Tam iyi olup memlekete döneceği sırada başına bu gelmiş. Kâmran Bey, bir ara İsviçreye gitmiş, izinle mi yoksa vazifeyle mi orasını pek bilmiyorum. Orada karşılaşmışlar. Kâmran Bey bir hafta için İsviçreye geldiği halde, iki aya yakın bir zaman kalmış. Hattâ bu yüzden galiba bir cezaya da uğramış..

FERİDE : Müsaadenizle, şunu sormak istiyorum, arkadaşınızın bunları benim öğrenmemi istemekten maksadı ne?

KADIN : (**Ayağa kalkar**) İşte bunu söylemek güç. Münevver bugün için sizin düşmanınız vaziyetindedir. Fakat hiç de fena insan değildir. Gayet içli bir kızdır. Kâmran Bey onun için rastgele bir macera olamaz. Onunla evlenmeyi umuyordu. Ortada bir kabahat varsa tamamen Kâmran Beyde. Çünkü bir başkasına sözlü olduğu halde saklamış. Beni bu çirkin vazifeyi üstüme almıya sevkeden şu ki zaten hasta olan içli bir kadının ölmesinden korkuyorum..

FERİDE : Yâni Kâmranla evlenmezse mi?

KADIN : Niçin yalan söyliyeyim, öyle. Münevver bu haberden sonra yaşıyamaz..

FERİDE : Yazık zavalliya!

KADIN : Daha doğrusu ikinize de yazık..

FERİDE : (**Bir el işaretiyle susturur**) Beni karıştırmayınız, siz şimdilik yalnız üstünüze aldığınız vazifenizi düşününüz...

KADIN : Niçin Feride Hanım? Gerçi Münevver bunca yıllık arkadaşım. Fakat siz de çok iyi, bu işte de hiç suçu günahı olmıyan bir kızsınız. Onun için size de acırım...

FERİDE : **(Sert mağrur)** Ona müsaade edemem. Hem öyle sanıyorum ki, artık konuşacak bir şeyimiz kalmadı..

KADIN **(Konuşmanın başından beri açıp kapadığı, el çantasından buruşuk bir kâğıt çıkarır)** Feride Hanım, sözlerimden belki şüphe edersiniz diye size Kâmran Beyin bir mektubunu getirdim. Bilmem, onu görmek sizi üzer mi?

FERİDE : **(Mektubu önce eliyle itmek ister, sonra alır)** Sanmıyorum..

KADIN : İsterseniz sizde kalsın. Sonra okursunuz. Arkadaşıma artık lüzumu kalmadı..

FERİDE **(Omuz silker)** Bana da bir faydası olacak değil. Bir hatıradır, arkadaşınızda kalması daha doğru olur. Yalnız bir dakika müsaade ederseniz bir göz gezdireyim..

KADIN : Hay hay buyurun..

FERİDE **(Bir iki adım ilerler, mırıldanarak mektubu okur)** Benim Sarı Çiçeğim, güneş doğmadan önce nasıl dünyayı belli belirsiz bir aydınlık sararsa, sizi görmeden önce de kalbim öyle aydınlanmıya başlamıştı. İçimde anlaşılmaz bir sevinç var, mutlaka fevkalâde bir şeyle karşılaşacağım diyordum. Sonunda o beklediğim fevkalâde şeyin ne olduğunu akşam üstü otelin bahçesinde ışıklar yanıp ta sizi karşımda görünce anladım. **(Mektubun gerisini sür'atle göz gezdirerek okur, sonra mırıldanarak)** Gönlüm boştu. Sevmeğe ihtiyacım vardı. Sizi uzun, ince vücudunuzla menekşe gözlerinizle karşımda görünce..

KADIN : **(Yaklaşır)** Feride Hanım sizi üzdüm. Fakat inanız ki..

FERİDE : **(Birden kadının sözünü keser, mektubu geri verir)** Ortada üzülecek bir şey yok. Bunlar tabiî işler. Hattâ size teşekkür bile edeceğim. Tam vaktinde geldiniz, bana hakikati öğrettiniz.. Şimdi artık sizden müsaade istiyeceğim. **(Yürür)**

KADIN : **(Atılır)** Feride Hanım, bir dakika daha müsaade. Arkadaşıma ne söyliyeyim?

FERİDE : Vazifenizi yaptığınızı söylersiniz. Öte yanı artık kendi bileceği şeydir, dersiniz, olur biter.

(Hızla uzaklaşır. Son bir şeyler söylemek için yeni bir davranışta bulunur, sonra kapıya doğru yürür)

P E R D E

İ K İ N C İ   P E R D E

MÜJGÂN : **(Perdenin önünde devamla)**
Biraz önce aldığı haberin Ferideyi nasıl sarstığını gördünüz. Kâmran o gün boş yere bahçede Feride'nin gelmesini bekledi. Feride gecikince merakla köşke koştu. Nereye seslensek Feride yoktu. Odasında, çizgili mektep kâğıdı üstüne Kâmrana yazdığı acı bir iki satır bulduk. İki gün sonra Feride'den teyzeme daha da acı dille yazılmış bir mektup geldi. Ondan sonra yıllarca Feride'nin yüzünü görmedik. O yılların hikâyesini ancak Feride'nin defterinden öğrenebildik...

(Müjgân çekilir)

I. T A B L O :

(Bursa Maarif Müdürlüğünde, müdür odası.
Perde açıldığı sırada Müdür imzaladığı evraklar hakkında kalem şefinden bilgi almaktadır.
Merkez Rüştiyesi Müdiresi ile Feride içeri girerler.)

MÜDÜR : Bu ne?

K. ŞEFİ : Tekit ediyoruz Beyefendi..

MÜDÜR : **(Kalemini yazıya âdeta batırır)** Anladık, tekit ediyoruz, fakat niye?

K. ŞEFİ : Orhaniye İptidaiyesinin çatısının tamiri için Nezareti Celileden tahsisat talep etmiştik. Cevap gecikti. Mektep Müdürü gelip gidiyor. Kabul buyurursanız tekidi muvaffık olur diye hazırlamıştım.

MÜDÜR : Anladık efendim, hepsini anladık.. Fakat tekide ne lüzum var? Biz burada her mektep müdürünün keyfine göre hareket edecek olursak..

(Müdire ile Feride girerler)

K. ŞEFİ : Siz de hatırlarsınız efendim. O mektebin çatısı tamamen harap bir haldeydi. Kış bastırmadan önce tamiri ciheti müfettiş ve ehlivukuf raporlarıyla lüzum gösterilmişti.

MÜDÜR : Güzel efendim, hepsi güzel, bunları biliyoruz.. Fakat böyle oldu diye Nezareti Celileyi tekrar rahatsız etmenin sebebi ne? Ben size onu soruyorum. Siz bana bir sürü hikâye anlatıyorsunuz.. Ne kadar oldu biz tahsisat istiyeli?

K. ŞEFİ : Kırk gün efendim.

MÜDÜR : Güzel.. Daha pek geç kalmış sayılmaz. Nezareti Celile kışın geldiğini elbette bilir. Bursa'ya verilen ehemmiyeti de müdriksiniz. Tekit lüzumsuz. Hem evvelce de size söylemiştim, hoş karşılanmıyor, Nezaretteki arkadaşları müşkül vaziyette bırakıyoruz. Bu evrak beklesin.. (Karalar)

K. ŞEFİ : Siz bilirsiniz Beyefendi..

MÜDÜR : (Müdire ile Ferideyi görerek) Buyurun Müdire hanım..

MÜDİRE : Efendim affedersiniz rahatsız ediyorum, rahatsız etmek zorunda kaldım..

MÜDÜR : Beis yok buyurun.. Buyurun oturun..

MÜDİRE : Ne de olsa bu kadar iş arasında.. (Yerine yerleşir) işleriniz başınızdan aşkın.. Hepimizin derdi sizde bitiyor..

MÜDÜR : (Evrakı okuyup imzalamıya devam ederek) Efendim kış yaklaşıyor ne de olsa. Mekteplerin mahrukat dertleri, tamir derleri ile uğraşıyoruz. Nasılsınız efendim (Karalar gibi imzalar)

MÜDİRE : Teşekkür ederim, Beyefendi..

MÜDÜR : **(Önüne bakarak)** Siz nasılsınız efendim?
FERİDE : **(Hafif şaşkın)** Teşekkür ederim..
MÜDÜR : **(Feridenin yüzüne bakmadan önündeki kâğıtları imzalar)** Siz de Merkez Rüştiyesinde hocasınız değil mi?
MÜDİRE : Efendim..
FERİDE : Yeni tâyin edildim efendim..
MÜDİRE : Efendim onu arzedecektik..
MÜDÜR : Teşerrüf ettik Hanımefendi..
MÜDİRE : Efendim..
MÜDÜR : **(Sözünü keserek)** Bir dakika efendim, şu önümüzdeki evrakı bitireyim de..
MÜDİRE : Bir yanlışlık olmuş Beyefendi..
MÜDÜR : **(Başını kaldırır. Fakat gene de imzalamaya devam eder)** Yanlışlık mı? Ne yanlışlığı?
MÜDİRE : Feride Hanımı bizim mektebin coğrafya, resim muallimliğine tâyin etmişler..
MÜDÜR : Kimi?
MÜDİRE : **(Ferideye bakarak)** Feride Hanımı..
MÜDÜR : İyi ya, güzel sizin Rüştiyenin Coğrafya, Resim muallimliği münhal değil miydi?
MÜDİRE : Hatırlarsınız, bir hafta evvel o vazifeye Geliboludan Huriye Hanım naklen tâyin edilmişti.
MÜDÜR : **(Şefe)** Allah Allah! Bu nasıl iştir efendim? Bu ne karışık iştir!
MÜDİRE : Biliyorsunuz Huriye Hanım Gelibolunun havasına alışamamıştı..
MÜDÜR : Peki ne olacak şimdi?
K. ŞEFİ : Tetkik ederiz Beyefendi..
MÜDİRE : **(Şefle birlikte)** Biz de onu anlamak için gelmiştik efendim..
MÜDÜR : Yani nesini tetkik edeceksiniz? Nasıl tetkik edeceksiniz?
K. ŞEFİ : Feride Hanımın tâyin emrini bendeniz henüz görmedim Beyefendi..
MÜDÜR : **(Ferideye)** Sizin tâyin emriniz henüz gelmemiş, gördünüz mü?

FERİDE : Yanımda efendim. Buyurun **(Çantasından çıkardığı emri verir)**

K. ŞEFİ : **(Müdürün okumadan kendisine verdiği emri okuyarak)** Bu hanımın emrindeki tarih daha yeni. binaenaleyh asıl makbul ve muteber olan emir budur..

MÜDÜR : Peki Huriye Hanımın emri ne olacak?

K. ŞEFİ : Benim naçiz kanaatimce ahiren verilen bu emirle iptidaen verilen o emir ref edilmiş ve hükümsüz kılınmış oluyor Beyefendi!..

MÜDİRE : Müsaade buyurulursa mukaddem tarihli bir emir varken muahhar tarihli bir emre nasıl itibar edilir onu anlıyamıyorum!..

MÜDÜR : **(Şefe)** Evet nasıl itibar edilir, izah edin..

K. ŞEFİ : Arzediyorum efendim. Nezareti Celile bu hususta ikinci bir karar almakla ilk kararından rücu etmiş, ilk kararını hükümsüz kılarak bu yeni kararını mevkii tatbike koymuştur ki, ilk karar bu noktai nazardan tamamiyle kal'e alınmamak icap eder.

MÜDÜR : Efendim lâfı uzatmadan karıştırmadan söyleyin, yavaş yavaş söyleyin.. Lâfı karıştırıyorsunuz söylediklerinizden hiç bir şey anlıyamıyorum..

K. ŞEFİ : İkinci kararla birinci karar hükümsüz kılınmış Beyefendi ikinci karara ittiba olunmak zaruridir, bu vaziyette, onu arzediyorum.

MÜDİRE : Neden etsin efendim? Neden etsin? Hiç bir zaman etmez. Bir mevzuda iki karar alınabileceği nerede görülmüş?

MÜDÜR : Evet, o da var ya!

MÜDİRE : Bahasus ilk karar henüz mer'i iken..

MÜDÜR : Evet, o da var..

K. ŞEFİ : Şu halde Nezareti Celilenin bizzat hangi kararı tercih, hangi kararı hükümsüz kılıp hangisinde ısrar ettiğini istihzah yollu tavzihini istiyelim Beyefendi..

MÜDÜR : Bunun başka yolu yok mu yani?

K. ŞEFİ : Hatırlıyamıyorum Beyefendi..

MÜDÜR Şu halde istihzahı cihetine gideceğiz demektir..

K. ŞEFİ : Emir buyurursunuz Beyefendi..

MÜDÜR : Evet, öyle yapalım..

MÜDİRE : İyi ama, o zamana kadar ben Huriye Hanıma ne diyeyim?

MÜDÜR : Efendim kabahat sizin mi?

MÜDİRE : Değil ama..

MÜDÜR : Şu halde benim mi?

MÜDİRE : Estağfurullah, sizin de değil..

MÜDÜR : O halde bu vaziyette yapılacak bir iş yok demektir..

MÜDİRE : Efendim, onu demek istemedim. Huriye Hanım müşkül vaziyette kalıyor da..

FERİDE : Yalnız o değil ben de müşkül vaziyette kalıyorum efendim..

MÜDÜR : Her ikinizin de işi hallolunacak elbet.. Ne bileyim bir yanlışlık olmuştur belkide.. Belki de bir dalgınlığa gelmiştir. Nezareti Celile elbet münasip bir hâl çaresi düşünür..

MÜDİRE : Efendim, o vakte kadar..

MÜDÜR : **(Biraz sinirli)** Ne yapayım efendim? Bütün yanlışlıklarla ben mi uğraşayım.. Ne kadar çok işim var görüyorsunuz.. Siz de biraz sabırlı olun artık. Beş on güne kadar cevap gelir, biz de sür'atle neticelenmesi için alâkadar oluruz.. Şimdilik eskisi gibi idare edin..

(Kapı açılır, içeriye birden Huriye Hanım girer)

HURİYE : Eyvahlar olsun! Eyvahlar olsun! Sizden bunu mu görecektim Müdür Bey? **(Kendini bir koltuğa atar)** Bana bunu mu yapacaktınız? **(Müdireyi görür)** Siz de mi buradasınız Müdire Hanım? Sizin buraya geldiğinizi söylemişlerdi zaten! Ben de onun için geldim.. Duydum, dünyalar başıma yıkıldı.. Neye uğradığımı şaşırdım.. Bu da mı başıma gelecekti! Eyvahlarım olsun! Bu da mı başıma gelecekti?

MÜDÜR : Sakin olun efendim, çok rica ederim, sakin olun..

MÜDİRE : Sakin olun Huriye Hanım, ben Müdür beye icap edeni arzettim..

(Huriye Hanım kendini sırt üstü koltuğa bırakır Feride, odada konuşmak için bekliyen başka bir öğretmen hariç, öbürleri başına üşüşürler..)

HURİYE : Su.. Su..
MÜDİRE : Su, çabuk su, bir bardak su..
MÜDÜR : **(Şefe)** Su çabuk, çabuk su, bir bardak su..
HADEME : Baş üstüne..

(Hademe çıkar, Müdire, Huriye Hanımın boynundan büzmeli fanila gömleğini gevşetir, göğsünü, boyun damarlarını oğar. Hademe su getirir.)

MÜDİRE : Çok üzüldü zavallı.. Kendini kaybetti..
ODADAKİ ÖĞRETMEN: **(Ferideye)** Bir şeyi yok, bayıldığından falan değil, şirretliğinden!..

(Huriye Hanım gözlerini açar geğirir)

HURİYE : A dostlar bana neler oldu? Bunca yıldan sonra başıma bu haller mi gelmeliydi? **(Gözlerini Ferideye diker)**

FERİDE (Şaşkın) Biraz daha iyisiniz İnşallah..

HURİYE : (Birden feryatla) Ay başıma gelen! Yüzsüzlüğün terbiyesizliğin böylesini de görmedim. Bu yaşıma geldim böyle arsızlık, böyle utanmazlık görmedim! Vallahi görmedim, Billâhi görmedim. Hem canıma kastet, hem de keyfimi sor! Çekil çekil, gözüm görmesin seni! Gidi rezil, gidi utanmaz! Senin ne mal olduğun yüzünden, tavrı harekâtından belli zaten.. Seni şıllık seni.. Seni ayağımın altına alırsam tepelerim Alimallah! Ekmeğimi elimden almak için nezarette kimbilir kaç kişinin koynuna girmişindir kahpe!..

MÜDİRE : Sinirlenmeyin Huriye Hanım, sinirlenmeyin..

(Huriye Oflayıp puflar, söylenir)

ÖĞRETMEN: (Elini masaya vurarak) Müdür Bey, Müdire Hanım, vazifelerinizi yerine getirin lûtfen! Bu kadının bir muallimenin namusuna şerefine dil uzatmasına nasıl müsaade ediyorsunuz? Bu kadın ağzını açıp bir kelime daha söyliyecek olursa hepinizi mahkemelere sürüklerim anlıyor musunuz?

MÜDİRE : Sinirlenmeyin efendim. Sinirlenmeyin..

ÖĞRETMEN: Sinirlenmiyorum. Şu anda son derece soğukkanlıyım..

MÜDÜR : Nedir bu gürültü anlıyamıyorum? Siz Huriye Hanım kendinize gelin biraz.. Evinizde yahut hastanede değilsiniz rica ederim..

HURİYE : Ah, ah (Oflayıp puflar) benim nerede olduğumu bildiğim mi var? Affedersiniz, kendimi kaybettim, aklım başımdan gitti..

FERİDE : (Öğretmene) Teşekkür ederim..

ÖĞRETMEN: Mühim değil! Böylelerine böyle yapmak gerek..

MÜDİRE : Evet, meseleyi sür'atle hâl yoluna gitmek daha uygun olacak. Hep beraber buraya gelmişken daha amelî bir hâl çaresi araştırsak..

MÜDÜR : Ne gibi hâl çaresi? Nezareti Celile'den istihzah edeceğiz dedik ya..

MÜDİRE : Efendim şu anda aklıma başka bir çare daha geldi. Müsaade buyurursanız arzedeyim..

MÜDÜR : Buyurun..

MÜDİRE : (Ferideye) Siz hemen vazifeye başlamak istiyor musunuz?

FERİDE : Evet..

MÜDİRE : Bu vaziyette Nezareti Celilenin kararını beklemek mecburiyetindesiniz. Şimdiki hâlde mektebimizde sizin derslerinizi veren bir hoca bulunduğuna göre onun hakkında elbetteki Nezaretin kararını bekliyeceğiz..

FERİDE : Peki, bana ne teklif ediyorsunuz?

MÜDİRE : Benim bir teklifim yok. Ben tamamen bitarafım. Yalnız Müdür Beye arzedeceğim, belki de Vilâyet hudutları dahilinde başka bir münhâl hocalık bulunabilir. Nezaretin cevabı gelinceye kadar siz o münhâl kadroda vazifeye başlarsınız, sonra da gelecek emre göre vaziyetiniz yeniden nazarı itibara alınır..

FERİDE : Benim için hepsi bir efendim..

MÜDİRE : Acaba münhal bir yeriniz yok mu Müdür Bey?

HURİYE (Ümitlenerek) Hanım kızım demin size karşı bir nezaketsizlik ettimse benim âsabımın bozukluğuna verin..

MÜDÜR (Şefe) Münhal yerimiz var mı?

HURİYE (Ferideye) O kadar asil yaradılışlı bir haliniz var ki mahcubiyetten nasıl yüzünüze bakacağımı bilemiyorum..

K. ŞEFİ : Var ama efendim, merkezde değil..

MÜDÜR : Zeyniler muallimliğini mi demek istiyorsun?

K. ŞEFİ : Şimdilik yalnız o var Beyefendi..

MÜDÜR : O kadro kapanmadan önce Feride Hanımı şimdilik oraya versek?

MÜDİRE : Aman efendim ne şirin köydür orası.. Cennettir Vallahi..

K. ŞEFİ (Müdüre) Siz bilirsiniz Beyefendi..

MÜDİRE : Çok güzel düşündünüz Beyefendi.. Böylelikle iki tarafın da mağduriyetini önlemiş olacaksınız..

HURİYE (Ferideye) Ah Hanımefendi kızım, siz benim neler çektiğimi bilseniz, halime acırsınız.. Ben de âsap mı kaldı? Ne olur bir kabalık ettimse affedin, beni ayıplamayın..

FERİDE (Yavaşça) Zararı yok efendim..

HURİYE Ah siz beni affetseniz bile ömrüm oldukça ben kendimi affetmiyeceğim.. Gösterdiğiniz büyüklüğe minnettar kalacağım.. Çoluk çocuğumla sıhhatiniz, saadetiniz için duacı olacağım..

MÜDİRE : Huriye Hanım çok temiz yüreklidir kızım, onun duaları kabul olunur.. (Müdüre) Bari şu işi hemen tamamlasak..

MÜDÜR : (K. Şefine) Nasıl yapabiliriz?

K. ŞEFİ : (Az düşünür) Bakalım bir çare düşünürüz elbette..

MÜDÜR : Aklınıza hemen bir şey gelmiyor mu?

K. ŞEFİ : Feride Hanım kendi rızasiyle gitmek isterse, Merkez Rüştiyesinden istifa eder. Zeynilere gitmeye tâlip olursa..

MÜDÜR : Anlaşıldı.. (Ferideye döner) Hanım kızım, işler ne yazık ki, zannedildiği kadar sür'atli yürümüyor. Nezareti Celileden vaziyetinizi istihzah ettiğimizi bir an için kabul edelim, bu hususta verilecek cevabı en az bir ay beklemeniz lâzım.. Hadi beklediniz, cevap ta geldi diyelim o vakit 'te gelecek cevabın ne olacağı belli değil.. Nezareti Celile nasıl emir buyurur? Benim şahsî kanaatim şu ki, meslektaşınız daha kıdemli olduğu için Nezareti Celile elbette ki onu iltizam eder. O zamana kadar Zeynileri de boş bırakmayız elbet.. On güne kadar mektepler açılıyor' Yaprılan müracaatlardan birini o zamana kadar kabul etmemiz lâzım. Onun için en iyisi Zeyniler nahiyesi muallimliğine sizin kendi rızanızla tâlip olmanız. Buraya bir iki saatlik bir yer.. Canınız istedikçe hafta tâtillerinde çıkar gelirsiniz. Havası suyu menazırı tabiiyesi bir harikâ! Mektebini de yeni tamir ettirdik.. Halbuki bütün mektepler tamir için halâ tahsisat bekliyor.. Mektepte muallimlerin yatıp kalkması için yer var. Kira da vermiyeceksiniz.. Tam sizin gibi

genç bir muallimenin aradığı bizim de genç, Mefkûre sahibi bir muallim aradığımız bir yer. Gönül ister ki oraya sizin gibi güzide.. sizin gibi.. bir hanım gitsin...

MÜDİRE : Hakikaten çok iyi olur efendim..

MÜDÜR : Et, süt, yumurta ucuz.. Aylığınız buraya göre biraz düşük olacak ama ilk fırsatta onu da yükseltirim.. Şimdi her şeyden çok köylere ehemmiyet veriyoruz. Köyler muallimsiz kalmamalı.. Ha, ne dersiniz?

FERİDE : Hemen bir cevap veremiyorum efendim..

MÜDÜR : Orda yaşlıca bir kadıncağız var.. Sizin işinizi hizmetinizi görür. Namazında niyazında bir kadıncağız.. Sonra orasını beğenmeyecek olursanız bana iki satır yazmanız kâfi.. Hoş bir kere gittikten sonra ben sizi oradan almak istesem de razı olmazsınız ya, o da başka...

(Öbürleri tasdik ederler)

Evet, ne diyorsunuz?

FERİDE : Şimdi müsaade buyurunuz, bir iki saate kadar gelir cevabımı veririm...

MÜDİRE : Bir iki saat sonra tekrar zahmete ne lüzum var kızım? Kabul et, hiç düşünme kabul et! Ben senin gibi genç olsam bir dakika düşünmem giderim...

HURİYE : **(Feridenin ayaklarına kapanır)** Ah kızım, kabul et de beni de bu dertten kurtar! Bak belli ki, gün görmüş geçirmiş bir aile kızısın. Sen bir gün şikâyet edecek olsan seni Zeynilerden alacak bin kişi bulunur. Benim Allahtan başka kimsem yok kızım.. Dört yetim bana bakıyor. Beni yerimden

etme, Allah da sana ne muradın varsa versin, her dileğin iki cihanda aziz olsun..

MÜDÜR : Siz bilirsiniz, ben bu işi sür'atle neticelendirmek zorundayım.. Müracaat sahiplerinden biri gelir sorarsa siz cevabınızı verinceye kadar onu da Zeynilere tâyin edebilirim..

HURİYE : Allah sana daha çok kısmetler nasip etsin... -

MÜDİRE : Kızım yaşlılara hürmet ve muavenet hem din hem de vicdan borcudur. Kabul et bu işi de Allahı da peygamberi de hoşnut et..

FERİDE : Peki, nasıl isterseniz öyle olsun.. **(Huriyeye sertlikle)** Fakat Allahaşkına Hanımefendi beni bu müşkül durumda bırakmayın. Ayağa kalkın rica ederim.. Kimsenin önümde yalvarmasına tahammül edemem..

MÜDÜR : Şu halde şimdi bir istida tanzim edelim.. Siz de imzalayın.. Memur beyle içeriki odaya geçin. İstidanızı tanzim etsin. Yahut da durun ona da lüzum yok.. **(Çekmecesinin gözünden boş bir kâğıt çıkarır)** burada da yazabiliriz.. **(Kalem Şefine)** Alın bunu, kaleme alın şimdi lûtfen.. hazır mısınız?

K. ŞEFİ : Evet..

MÜDÜR : Maarif Müdürlüğüne, Bursa. Nezareti Celilece Vilâyetiniz Merkez Rüştiyesinin Coğrafya, Resim Muallimliğine tâyinim. Sayı... emirleriyle tekerrür etmişse de bu defa kendi isteğimle bu vazifeden affımı istirham eder Vilâyetinize bağlı Zeyniler Nahiyesinin münhal bulunan Muallimliğine tâyinime emir ve müsaadelerini arzı istirham.. dur olmadı iki defa istirham olmaz.. her neyse şimdi kâğıdı bozmıyalım.. devam et.. Arzı istida ederim.

— Pulunuz var mı?

HURİYE : Bende var efendim.. **(Koynundan çıkardığı bir cüzdandan pul çıkarır)** Buyurun...

MÜDÜR : Oldu yapıştırın.. Çok güzel.. Feride hanım lûtfen imzalayın siz de..

(Feride İmzalar)

Eh artık hayırlı uğurlu olsun..

MÜDİRE : Hayırlı uğurlu olsun cümleye..

MÜDÜR : Efendim telâştan unuttum, ne içeceğinizi soramadım size. Kahve, çay ne emredersiniz?

MÜDİRE : Zahmet etmeyin..

MÜDÜR : Rica ederim..

MÜDİRE : Çay..

MÜDÜR : **(Huriyeye)** Siz, Huriye Hanım?

HURİYE : Bir sade kahve zahmet olmazsa..

MÜDÜR : Siz Feride Hanım?

FERİDE Ben gideceğim efendim.. Hazırlanmam lâzım..

MÜDÜR : Gene gidersiniz efendim. O kadar aceleniz ne?

FERİDE : **(Çıkmaya hazırlanır)** Ona göre işlerim var efendim..

ÖĞRETMEN: **(Ferideye yaklaşır)** Acele ettiniz. Oyuna getirdiler sizi..

FERİDE : Adam siz de.. Üzülmeyin benim için.. Ben Zeynilerde de mes'ut olmasını bilirim. Sandığınızdan daha kuvvetliyimdir.. Size çok teşekkür ederim. İyiliğinizi unutmıyacağım.

Karanlık

II. TABLO :

(Zeyniler Köyünde Feride'nin Odası)

MUHTAR : Hatiçe hanım akşam namazını kılıyor. Hele az bekliyelim..

(Muhtar abasının eteklerini toplıyarak sedire çömelir. Feride bavulunu elinden bırakır.)

MUHTAR : Hatiçe hanım namazı hiç ihmal etmez.. Ehli tarikattendir. Eksik olmasın köyün bütün ihtiyacına yetişir..

FERİDE : Ne gibi bütün ihtiyacına efendim?

MUHTAR : Köyün ölüsünün de dirisinin de her hizmeti onda biter. Mevlût okur, gelinlerin yüzüne yazar, sekeratta bulunan hastaların son nefesinde ağzına zemzem damlasını o akıtır, kadın cenazelerini yıkar yaşmaklar, hasılı Hatiçe hanımın hizmetleri saymakla biter mi? Şimdiki hocalar bu işlerin hiç birine dönüp bakmıyor. Artık zaman değişti. Şimdiki ilimler de bizim bildiğimiz ilimler değil.. Sen hangi mekteplerde okudun kızım?

FERİDE : Ben hususî tahsil gördüm Muhtar Efendi...

MUHTAR : Kur'anı Kerime, İlmihale vâkıfsındır inşallah..

(Feride duraklar)

Hiç kendini zorlama. Sen vâkıfım da desen ben zaten inanmam. Yeni yetişenlerden senden önce buradan kaç hoca geçtiyse hepsi Kur'andan, ilmihalden nafile, hesapta, okuma yazmada iyiler ama ahkâmı

diniyeye gelince Hatice hanımdan hep geriydiler. İyisi mi sen gel büyük sözü dinle, gene de eski düzeni bozma. Eskiden nasılsa gene öyle gitsin. Sen kendi bildiğin dersleri okut, Hatice hanım da bildiklerini okutsun.. Öyle olursa siz de çocuklarımızı gönül hoşluğuyla göndeririz mektebine..

(İçerden bir nalın tıkırtısı gelir.)

HATİCE : **(Girer)** Hoş geldin Muhtar Efendi..

MUHTAR : Hoş bulduk Hatice Hanım.. Bak Bursa'dan yeni Hocanım geldi..

HATİCE : **(Feridenin yüzünü görmeye çalışır. Okur üfler)** Maşallah Maşallah..

(Muhtar Kalkar)

Buyur otur Muhtar Efendi.. Acelen ne..

MUHTAR : Benim hayvanları dama çekmedim. Varayım gideyim de başka zaman gelirim..

HATİCE : Sen bilirsin Muhtar Efendi.. **(Feride'ye)** Buyur otur Hocanım... Dinlen..

(Muhtar Çıkar)

(Ocağın içinden gaz lâmbasını çıkarır yakar) Oda bu yıl boş kaldı o yüzden tozlanmış. Yarın sabah kısmetse erkenden temizlerim İnşaallah..

FERİDE : Oda bütün yıl boş mu kaldı dediniz?

HATİCE : Boş kaldı ya kızım..

FERİDE : Neden?

HATİCE : Gelen hoca durmuyor ki.. Geldiler mi hemen o gün oflamaya puflamaya başlıyorlar.. Ne de olsa her biri şehir yerinde alışmışlar. Buraları onları sıkıyor. İnşallah sen de onlar gibi çabuk sıkılmazsın..

FERİDE : Sen nerede kalıyorsun Hatice Hanım?

HATİCE : Benim aşağıda kendi yerim var kızım! Kendime göre bir hücre.. Ben orada yatar kalkarım... Ben kendi köşemde duamı okur, tesbihimi çekerim, kimseye zararım dokunmaz benim kızım.. İzin verirsen gene köşemde kalırım kısmetse...

FERİDE : Sen nasıl rahat edersen öyle hareket et Hatice Hanım..

HATİCE : Allah senden razı olsun kızım. Bir vakitler ben bu mektebin hocasıydım.. Ama bizim aklımız sizin bildiklerinize nereden ersin kızım? Biz mektep medrese görmedik ki, hocamızdan ne gördükse onu belledik.. Allah razı olsun Maarif mektebi tamir etti ama beni de yerimde bıraktı. Ben de nankör değilim kızım. Hükûmetin verdiği iki yüz kuruş aylığı haketmek için sen ne dersen yaparım..

FERİDE : Gönlün rahat etsin Hatice Hanım. Benden hiç bir zarar gelmez sana.

HATİCE : Allah senden razı olsun kızım.. Belli ki gün görmüş geçirmiş insan evlâdısın..

(Feride durmadan odayı gözden geçirir. Gerideki pencereyi açmak ister)

FERİDE : Kuzum Hatice Hanım bana yardım et de şu pencereyi açalım.. Ben kendi kendime beceremiyeceğim galiba..

HATİCE : Sen bana bırak kızım. Sen otur. Daha yoldan yeni geldin, yorgunsun. Her ne istersen bana söyle, ben her hizmeti görürüm.

(Kadın zarzor pencereyi açar. Geri plândaki mezarlık pencereden de görünür)

FERİDE : Mezarlık mı orası?

HATİCE : Zeyniler kabristanı orası kızım. **(Göğüs geçirir)** İnsan daha sağlığında orasını yadırgamamalı, sonunda hepimizin gideceği yer orası.

(Kapı çalınır)

FERİDE : **(Pencerenin önünde dalgın)** Kapı çalınıyor..

HATİCE : Bakayım kızım. Belki de ebe hanımdır. Geldiğini muhtardan duyduysa hoş geldine gelmiş olacak.. **(Aşağıya iner)**

FERİDE : **(Kendi kendine)** Demek hayatım bundan sonra bu odada, bu mezarlığın karşısında geçecek.. **(Göğüs geçirir)**

HATİCENİN SESİ : Buyur Nazife Molla, geç. Hocanım yukarıda..

NAZİFENİN SESİ : Şöyle bir yüzünü göreyim, hoş geldin diyeyim dedim.. **(Odaya girerler)** Hoş geldin hocanım...

FERİDE : Hoş bulduk efendim. Buyurun oturun..

NAZİFE : **(Mindere oturur)** Benim adım Nazife Molla kızım. Sana kızım dediğim için kusura bakma. Ne de olsa annen yaşındayım. Annen sağ mı evlâdım?

FERİDE : Hayır efendim..

NAZİFE : Vah vah, Allah bâki ömrünü sana versin kızım.. Baban?

FERİDE : O da sizlere ömür efendim..

NAZİFE : Eh ne yapalım, bazısının ömrü kısa olur. Allah size başka keder göstermesin.. Bilseydim sormazdım.. İsmin Kızım?

FERİDE : Feride..

NAZİFE : Çok güzel maşallah. Sana yakışmış. Bu köyde göreceksin ya bir kadın, bir kız köyün yerlisi ise ismi mutlaka ya Ayşedir, ya Zehra, Hatice hanımın da benim de buralı olmadığımızı isimlerimizden anla..

FERİDE : Neden öyle? Başka isim mi gelmiyor hatırlarına?

NAZİFE : Öyle işte. Başka isim koyarlarsa çocuklarına yaşamaz ölür sanıyorlar. Herkesin neye neden inandığı bilinir mi a kızım? Onun için kimin kızı doğarsa adını ya Ayşe kor ya Zehra..

FERİDE : Üç dört kızı olursa..

NAZİFE : Olsun. Nasıl rastgelirse öyle koyar. Zaten çoğunun anasının adı ya Ayşedir ya Zehra. Bursalı mısın kızım?

FERİDE : Değilim efendim..

NAZİFE : Nerelisin?

FERİDE : İstanbullu..

NAZİFE : Bursa da pek güzel yerdir kızım. İstanbuldan aşağı kalmaz derler. Ben seni ilk görüşte Bursalı sandım.. Benim oğlum da iki yıldır Bursada. Yaşı küçüktür ama maaşallah şimdiden hafız.. Kaç yaşındasın kızım?

FERİDE : Yirmi efendim..

NAZİFE : Maşallah. Benim oğlum da yirmi iki yaşında.. İki yıl önce Bursaya cerre gitti. Hocaları orada tutmak istiyorlar ama ben razı değilim. Herkes nerde görüşmüşse orda. Çok şükür malımız mülkümüz var. Hafızım yaşadıkça sıkıntı çekmez İnşaal-

lah. **(Ferideye mânalı mânalı bakarak)** Kısmetse bu yıl döner artık. Döner de kendi elimle evlendiririm..

FERİDE : Allah gönlünüze göre versin efendim..

HATİCE : Âmin. Hafızı pek akıllıdır maşallah. Küçük yaştan beri hâli tavrı bütün çocuklardan başkaydı..

FERİDE : Allah bağışlasın...

NAZİFE : Artık kızım sen de inşaallah burada kalırsın. Bak sen maşallah pek hanımsın. Öbür hocalar gelir gelmez renkleri değişirdi. Ah gözlerimi kapamadan hâfızımı kendi elimle bir evlendirsem..

FERİDE : **(Sıkılır, sözü değiştirir)** Bu ses ne?

HATİCE : Hangi ses?

FERİDE : Dışarıda çeşme mi var? Su sesine benziyor..

HATİCE : Köyün çeşmesi kızım. İyi bildin. Şuracıkta hemen pencerenin altındadır.. Allahtan ki yakın su alması kolay oluyor..

FERİDE : Ne güzel akıyor.

NAZİFE : Birazdan da çakallar ulumaya başlar. Onu da duyarsın..

FERİDE : Çakallar köye inmez her halde?

NAZİFE : İnmez olurlar mı? Kar yağmağa başlasın köyün içine kadar sokulurlar..

FERİDE : Çok kar yağar mı burada?

NAZİFE : Bir aya varmaz yağmıya başlar, bir yağmıya başladı mı Nisandan önce de kalkmaz..

FERİDE : Kalkmasın zarar yok, pek severim karı..

NAZİFE : Hocanımın huyları güzel maşallah hiç şikâyeti yok..

HATİCE : Cenabı Hak ne emretmişse o olur. O karını da rahmetini de kendi tâyin eder kendi yağdırır. Şikâyet günah olur..

NAZİFE : Mevlût okumak bilir misin kızım?

FERİDE : Bilirim fakat sesim yoktur, Ebe Hanım..

NAZİFE : Çok yazık. Olsaydı pek iyiydi.. Üç yıl önce bir hocanım geldiydi, gayet güzel okurdu. Burda hafta geçmez bir iki mevlût okuturlar..

HATİCE : Ee elbette ölüler dua ister. Hep sağlara mı bu dünya?

NAZİFE : (Devamla) Her seferinde de okuyana senin burdan aldığın aylık kadar para verirler. Hocanım giderken paraları yolda önüme çıkan olur diye neresine gizliyeceğini bilemediydi. Sen de bir gayret etsen..

FERİDE : Zarar yok Ebe Hanım ben maaşımla geçinirim.

NAZİFE : Geçinirsin ama bir kenara beş on kuruş koysan fena mı kızım? Yarın gene bir düğün var. Bakalım mevlûdu kime okutacaklar. Eh okuyan çıkmazsa gene ben okurum. Gelin de yabancı değil..

FERİDE : Ne gibi?

NAZİFE : Sizin talebelerden biri..

FERİDE : Nasıl? Bu mektepte evlenecek yaşta talebe var mı?

HATİCE : Olmaz olur mu Hocanım? Çoğu onbir onikisinde..

FERİDE : On ikisinde mi evleniyorlar?

NAZİFE : İlâhi kızım, evlenmesinler mi? Ben köşeye oturduğumda on beş yaşındaydım da bana evde kalmış kız dediler. Şimdi o âdetler ne de olsa kalktı ama bu evlenecek öksüzün kimseciği yok. Kocaya varacağı iyi oldu. Kocası bir dilim yiyecek ekmek verir nasıl olsa..

FERİDE Daha çocukları görmedim ki; Kim bu kız diye soracağım geliyor ama...

NAZİFE : Kuzum Hocanım, lâf açılmışken söyliyeyim. Gelin pek biçare. Sırtında bir basma entarisi bile yok.. Etrafta fazla kimse de yok ki gidip istiyeyim. Daha yeni geldin, sırası değil ama acaba çantanda eski işe yaramaz bir şey bulunur mu? Verelim fakire de sevinsin, yüzü gülsün.. **(Feride bavulunu karıştırır, eski bir entari verir)**

FERİDE Bu iyi mi?

NAZİFE : İyi de söz mü? Kimbilir nasıl sevinecek fukara.. Köyde entarinin böylesini kim gördü? Eh bana müsaade **(Kalkar)** Gideyim de bu emaneti vereyim. **(Çıkar).**

FERİDE **(Pencerenin önüne yaklaşarak)** Köyün ölülerini buraya mı gömüyorlar?

HATİCE Orası Zeyniler kabristanı kızım. Eski zamandan kalma orası. Şimdi cenazeleri başka yere gömüyorlar. Orası artık tarih.. Ben Zeyni Babanın fenerini yakmıya gidiyorum, şimdi gelirim..

FERİDE Zeyni Baba kim Hatice Hanım?

HATİCE Himmeti hazır nâzır olsun, bir mübarek kişi. Na şurada şu selvinin altında yatar. Ölmeden önce de o türbede yedi yıl çile doldurmuş. **(Döner, dualar ederek merdivene doğru yürür.)**

FERİDE **(Arkasından yetişir)** Ben de geleyim mi seninle?

HATİCE : Gel kızım, gel elbet, isabet etmiş olursun gelirsen.. **(Çıkarlar)**

K a r a n l ı k

III. TABLO :

(Zeyni Babanın Türbesi Önünde)

HATİCE : Gelir gelmez Zeyni Babayı ziyaret etmek istemen iyi oldu. Onun ruhu memnun olur, o da seni korur...

FERİDE Demek bu Zeyni Babanın kudreti bu kadar büyük?

HATİCE Erenlerden o kızım.. Bu köy eskiden Zeynilerinmiş.. Zeyni Baba da onların en büyüğü.. Kimsenin iyi edemediği hastaları hep buraya getirirler. Hele bir kötürüm kadın getirmişlerdi, buraya sırtta getirdiler, ayaklarıyla yürüye yürüye gitti..

(Geride, mezarlıkta, bir türbenin başında Hatice kadın üç kandil yakar. Birini servinin dalına, birini türbenin taşına, birini de sandukanın taşına kor.) Hadi kızım duanı et. Gönlünde ne dileğin varsa Zeyni Babadan iste. Köyde birisi öleceği vakit **(Son kandili yakar)** Azrail Zeyni Babaya misafir olur derler. O vakit bu kandil kendi kendine söner. Şimdi kızım ben çekileyim, sen Zeyni Babadan ne muradın varsa iste.. **(Çekilir geride bekler)**

FERİDE **(Sandukanın önünde diz çöker, alnını eğer)** Zeyni Babacığım ben küçük, cahil bir Çalıkuşuyum sadece. Sana nasıl yalvarmak gerektiğini de bilmiyorum. Sen bu köyde yedi yıl güneş görmeden çile doldurmuşsun dediler az önce. Belki de sen de insanların vefasızlığından, zalimliğinden kaçmışsındır babacığım. Senden büyük bir şey istemiyeceğim. Bu yedi yıl içinde elbet güneşlerin, rüzgârların hasretini çektiğin

olmuştur senin de.. Seni o dakikaların acısına katlandıran o melek sabrından bana da ver. İnlemeden, ağlamadan çilemi dolduravım...

Karanlık

MÜJGÂN : **(Perdenin önünde)** Hikâyemizin bundan sonraki kısımlarında Munise'yi tanıyacaksınız. Munise, dağların arasında unutulmuş bu küçük Anadolu köyünde hayatı sevdiren varlıklardan biridir Feride'ye. Munise, üvey anasından, dayaktan, hakaretten, açlıktan kaçar, karlı bir gece Feride'ye sığınır. Feride talebeleri arasında ilk görüşte sevdiği Munise'yi evlât edinir.

(Müjgân çekilir)

IV. TABLO :

— Feridenin Odası —

(Perde açıldığı zaman Munise yalnızdır. Ocağın rafından aldığı henüz açılmamış üç mektubu elinde evirir çevirir, merdivenden Feridenin çıktığını duyunca mektupları çarçabuk minderin yastığı arkasına saklar.)

FERİDE : **(Girer)** Ne yapıyorsun?

MUNİSE : Minderi düzeltiyorum Abacığım..

FERİDE : Gel hadi, saçlarını tarayayım..

(Muniseyi dizlerinin arasına alır. Saçlarını çözer)

MUNİSE : Abacığım senin neyin var?

FERİDE : Nasıl neyim var?

MUNİSE : Üç dört gündür yüzün sapsarı..
FERİDE : Farkında değilim..
MUNİSE : Bir yerin mi ağrıyor?
FERİDE : Biraz başım ağrıyor sadece, geçer..
MUNİSE : Abacığım böyle sordum diye darılmadın değil mi bana?
FERİDE : Darılmadım kızım..

(Dışarıdan silâh sesleri gelir)

Bu sesler ne?

MUNİSE : Her zaman olur o sesler. Abacığım.. Candarmalar eşkiya kovalıyorlar her halde...
FERİDE : Öyle mi? Ben ilk defa duyuyorum...
MUNİSE : Benim güzel Abacığım...
FERİDE : Uslu dur bakayım...
MUNİSE : Sen çok güzelsin..
FERİDE : Sen doğru duracak mısın?
MUNİSE : Peki Abacığım..
FERİDE : Hem sen bundan sonra bana anne desen daha doğru olur...
MUNİSE : Hiç olur mu Abacığım?
FERİDE : Neden olmasın?
MUNİSE : Sen küçüksün Abacığım. Ben sana nasıl anne derim?
FERİDE : (Parmağı ile tehdit eder) Seni şeytan seni! Neden küçük olayım? Ben yirmi yaşını geçmiş koskoca bir kadınım. Ne bakıyorsun yüzüme öyle maymun maymun.. Yalan mı? Koskoca bir kadın değil miyim?
MUNİSE : Sen benden o kadar büyük sayılmazsın ki Abacığım..

(Feride güler)

Sen daha gelin olacaksın.. Ben senin düğününde saçımın iki tarafına teller takacağım.. Kendin gibi güzel bir..

FERİDE (**Onun ağzını eliyle kapatarak lâfını keser)** Bir daha böyle bir şey duyarsam ağzından dudaklarını koparırım...

(Munisenin gözleri ocağın yanındaki rafa kayar. Feridenin aklına hemen mektuplar gelir. Ayağa fırlar. Mektupları arar.)

Nerede onlar?

MUNİSE : Ben bir kabahat yaptım Abacığım....

FERİDE : Ne yaptın?

MUNİSE : Sen o mektuplar geleli beri hep üzülüyordun, ben de belki senin elin varmıyor diye onları yaktım...

FERİDE **(Hafif bir çığlıkla)** Ay ne yaptın sen öyle?

(Feride yerine oturur. Başını bileğine dayar. Ağlar)

MUNİSE Abacığım ben yalan söyledim..

(Feride başını doğrultur, bekler)

Ben mektuplarını yakmadım. Sana mahsus öyle söyledim. **(Mektupları minderin yastığı arkasından çıkarır, verir)** Ama üzülmeseydin yakacaktım. Galiba çok sevdiğin birisinden geliyor..

FERİDE **(Birden silkinir)** O nasıl söz öyle?

MUNİSE Ne bileyim Abacığım, sevdiğinden olmasa böyle ağlar mıydın?

FERİDE : **(Mektuplar elinde kalkar. Mektupları gaz lâmbasının ucundan tutuşturup bir bir ocağa atarken)** Mektuplar benim sevdiğim bir kimseden gelmiyor yavrum.. Aksine nefret ettiğim bir düşmanımdan geliyor.. Bak işte senin gözünün önünde yakıyorum onları.. Şimdi inandın mı bana...

Karanlık

V. TABLO :

— *Köyün misafir odası* —

(Kalın kaputlu, kocaman çizmeli, şişman bir askerî doktor, «Hayrullah Bey» merdiven basamağına oturmuş bir şeyler yazar. Sedyenin üstünde yaralı bir jandarma yatar. Muhtar az ilerde ayaktadır. Feride odaya girer. Doktor Feride'nin geldiğini farketmez.)

HAYRULLAH : Hay anasını parmaklarım donmuş be! Geçmişine yandığım kalemi de kalem değil ki.. Muhtar Allah bilir bu kalem senden de eski.. Canına okuduğum köyü senin neren yeni ki..

FERİDE : Beni istetmişsiniz efendim..

HAYRULLAH : **(Başını kaldırır Feride'yi görür)** Muallime hanım mı? Kusura bakmayın.. Yahu Muhtar hatırın kalmasın ama, sana «Ayı Dayı» adını takanların yerden göğe kadar hakları varmış. Aramızda kadın varmış ta ne diye beni kibar kibar söyletiyorsun? **(Ferideye)** Geldiğinizi görmedim Hemşire hanım. Yan odaya geçin.. Hazırlanın bana yardım edeceksiniz.. Orada musluk var. Elleriniz temizdir ama bir daha yıkayın..

(Feride çıkar)

Bu muallime İstanbul'lu..

MUHTAR : Hemen de nerden bildin Doktor Bey?

HAYRULLAH : Yürüyüşünden anladım. Görmedin mi bak nasıl keklik gibi sekiyor. Şimdi istersen yaşını da söyliyeyim. Hatun taş çatlasa kırkını aşmamıştır..

(Feride döner. Doktor yazdığı kâğıdı Muhtara verir. Muhtar çıkar)

Efendim, akşamki silâh seslerini elbet duymuşsunuzdur. Onun neticesi. Ehemmiyetli bir şey değil. Fakat bakılmağa muhtaç. Ben biraz sonra gideceğim. Yapılacak şey ehemmiyetsiz bir pansuman ama, ağızlarına yüzlerine bulaştırmalarından korkuyorum. Onların doktora da itimatları yoktur. Fırsat buldular mı hemen kocakarı ilâçlarına başvururlar. İster misiniz yaranın üstüne türlü müzahrafat yapıştırsınlar? Sizin görgünüz elbetteki başka.. Yapılacak şeyleri ben size tarif ederim. Adamcağıza ayaklanıncaya kadar bakarsınız artık. Yalnız bilmem yüreğiniz kaldırır mı?

FERİDE : Kaldırır Doktor bey. Sinirlerim oldukça kuvvetlidir..

HAYRULLAH : **(Hayretle)** Sen açsana yüzünü bakayım..

(Feride çekinmeden peçesini kaldırır)

(Kahkahalarla) Sen ne arıyorsun burda?

FERİDE : Zannederim beni tanıdığınızı iddia etmiyeceksiniz Doktor Bey?

HAYRULLAH : Şahsını değil, nev'ini tanırım kızım, nev'ini. Hattâ maalesef yeryüzünde çok azalmıya başlıyan nev'ini tanırım..

FERİDE : **(Neşeli)** Mamutlar gibi mi efendim..

HAYRULLAH : Bırak şu sevimsiz mahlûkları canım! O fil azmanlarının tamamen tersine ufacık, - Hayat dolu, sağlam, zarif - hattâ yaşlı olduğum için benim dememde zarar yok - Güzel bir kibar çocuğu.. Söyle bakayım, sen nereden düştün buralara?

FERİDE : Ben muallimeyim Doktor Bey, Hizmet etmek istiyordum. Buraya, gönderdiler. Ben, yer ayırdetmem. Nerede isterlerse çalışırım..

HAYRULLAH : **(Dikkatle onu süzer)** Demek, sen buraya hizmet etmek için geldin? Sırf maarife memleket çocuklarına hizmet için öyle mi?

FERİDE : Evet, maksadım bu..

HAYRULLAH : Bu yaşta, bu çehre, bu yaradılışla mı? Sen doğruyu söylesene bana.. Gözlerime bak bakayım.. Ha, şöyle? Ben bunları yutar mıyım sanıyorsun?.. Değil kızım, asıl sebep başka! Hattâ geçim derdi de değil. Sen saklamağa çalıştıkca daha iyi görünüyor. Kim olduğunu, aileni, evinizi falan sorsam söylemezsin değil mi? Bak nasıl biliyorum. Bunda bir muamma var. Derin karıştıracak değilim. Aramızda bir işaret kâfi..

(Kısa sessizlik)

Sana küçük bir hizmet etmeme müsaade eder misin? Seni daha iyi bir yere göndertsem ister misin? Benim tektük bildiklerim vardır maarifte..

FERİDE : Hayır, teşekkür ederim yerimden memnunum..

HAYRULLAH : **(Gülerek omuzlarını silker. Alaylı)** Çok iyi, çok güzel... Fakat fedakârlıklar böyle kır sür gitmez. Günün birinde canın sıkılırsa bana iki satırlık bir şey yaz. Adresimi de bırakayım sana.. İnsanlıktır bu..

FERİDE : Teşekkür ederim..

HAYRULLAH : Bu da bitti, şimdi gelelim işimize. Sana yapacağın işi göstereyim. **(Kerevette yatan yaralının üstündeki yağmurluğu açar)** Nasılsın Molla? Biraz ferahladın mı?

(Yaralı davranmak ister)

Kımıldama, yat! Ağrın sızın var mı?

YARALI : **(Halsiz, zorlukla)** Yok.. Çok şükür.. Sade buram..

HAYRULLAH : Göstermiye çalışma oğlum, ağzınla söyle.. Neren ağrıyor?

YARALI : Kemiğim. Elmacık kemiğim ağrıyor..

HAYRULLAH : **(Güler)** Ah benim sevgili ayılarım.. **(Yaralıyı okşar)** Ağrıyan elmacık kemiğin değil diz kapağın senin:. **(Ferideye)** Benim ayıcıklarım bunlar.. Benim ayıcıklarım hep böyledir. Dizkapağını elmacık kemiği sanır, midesini tabanında bilir amma yerine göre karşısına dikilenlere duman attırır.. **(Yaralıya)** Geçer Molla, bir şeyin kalmaz. On güne kadar benden sağlam olursun. Vartayı atlattın, Allaha şükret ki az sola sapmamış o kurşun.. Şimdi beni dinle, bir haftaya kadar ayağa kalkmak ister misin? Ha? **(Yaralıda baş işareti)** Öyleyse bu kızcağız ne derse yapacaksın, anladın mı?

Doktorun artık o. Yaranı o değiştirecek.. Eğer ev ilâcı filan diye bir halt karıştırdığını duyarsam vay haline!. Lâmı cimi yok tekrar gelir çatır çatır keserim bacağını...

(Sargılarını açmaya başlar)

YARALI : Off!

HAYRULLAH : Çüş..

YARALI : Aman Bey..

HAYRULLAH : Kes sesini be! Yazık senin erkekliğine. Koskoca bıyıklı delikanlı herif, parmak kadar kızın yanında bağırmağa utanmıyor musun? **(Yaralı susar)** Ha şöyle, sık dişini.. **(Ferideye işaretle kolay değil demek ister, sonra gene yaralıya döner)** Aferin gördün mü.. Bu yara değil oyuncak..

(Feride kollarını sıvar. Dışardan verilen leğen, sıcak su gibi malzemeyi alır. Doktor Ferideye işaretle suyu, leğeni yaklaştırmasını anlatır.

Böyle hastabakıcıya düşeceğimi bilsem, ben bile bir tarafımı şöyle zararsızca kestiririm..

Karanlık

VI. TABLO :

— Zeyniler Mektebi —

(Feride, kucağına aldığı Munisenin saçlarını tararken Hatice Hanım telâşla girer)

HATİCE : Hocanım, Hocanım, Müfettişler.. Müfettişler..

FERİDE : Ne müfettişleri..

HATİCE : **(Heyecanlı)** Bursadan Müfettişler gelmişler. Dışardalar, sizi istediler..

FERİDE : Geliyorum..

MUNİSE : Ben de burada kalayım mı?

FERİDE : Sen yukarı çık beni bekle..

(Hatice kadınla Feride inerler)

YENİ MÜDÜR : Muallime hanım mı? Teşerrüf ettim. Beni yeni Maarif Müdürü Reşit Nâzım.. Bu ne karanlık yer böyle? Mektep değil âdeta ahır..

(Bastonunun ucuyla öteyi beriyi yoklar)

MÜHENDİS: Âdetası falan yok aslında da ahırmış galiba.. Baksana işaretleri duruyor..

FERİDE : Arka taraf biraz daha aydınlıktır efendim..

(Hep birlikte bir an sahneden çıkar, sonra geri dönerler)

MÜDÜR : Anlaşıldı, anlaşıldı.. Orası da burdan beter.. **(Mühendise)** Monşer şuraya bak ne mizer ,ne mizer. Mektep demeğe bin şahit ister. Her zaman demez miyim radikal olmak lâzım diye! Ya hep ya hiç! Böyle is-

rar etmeme bir kere daha hak veriyorsun ya.. **(Ferideye)** Efendim arkadaşımı takdim edeyim! Vilâyet Nafıa Mühendisi Mümtaz Bey...

FERİDE : Öyle mi efendim? Pek güzel... **(Başıyla selâmlar)**

MÜDÜR Azizim muazzam projelerim var! Herşeyi yıkıp yeniden yapacağım. Her şey tertemiz olacak.. Yeni insan ancak yeni müesseselerde yetişir. İstediğim tahsisatı vermezlerse vay hallerine! İşe iyice tedarikli başladım. İstanbul matbuatı bir işaretime bakıyor. Ateş püskürmeğe hazır bir batarya vaziyetinde âdeta.. Şöyle parmağımı kaldırdım mı.. Bam bum bam bum bam bum... Anlıyorsun ya! ya bu kafanın içindeki dünya hakikat olacak, ya ben postu kaptıracağım.. **(Monoklunu yerleştirir. Ferideye)** Kaç talebeniz var?

FERİDE On üç kız, dört erkek çocuk efendim...

MÜDÜR On yedi talebeye bir mektep.. Garip lüks. Sen binayı gezecek misin Mümtaz?

MÜHENDİS: Mal meydanda, ne hacet! **(Yan gözle hep Ferideyi kollamaktadır.)**

(Bozuk bir Fransızca ile) Quelle Belle créature mon cher! Tu vois les coulers brulent comme un incendie sur sa fugure..

MÜDÜR **(Sıkılarak)** Soyez serieux mon cher, je vous en prie! Nous sommes en école... **(Ferideye)** Efendim ben bu mektebi kapatmak kararındayım...

FERİDE : **(Şaşkın)** Niçin efendim? Bir şey mi oldu?

MÜDÜR : Efendim böyle kepaze bir binada çocuk terbiye edilmez. Sonra talebeniz de az. Ben Vilâyet Maarif Müdürlüğünde kaldıkca bütün gayretimi sarfedeceğim, köylerden çoğunu ucuz, fakat zarif yeni mektep bi-

nalarına kavuşturmıya çalışacağım. Şimdi bana lûtfen izahat verir misiniz? **(Not defterini çıkarır)** Kaç talebeniz var demiştiniz?

FERİDE : Onüç kız, dört erkek..

MÜDÜR : Talebelerinizin devam durumu? Şöyle vasati her gün kaçı mektebe gelebiliyor?

FERİDE : Onbir, veyahut onikisi..

MÜDÜR : **(Arkadaşına)** Gördünüz mü? **(Ferideye)** Randıman alabiliyor musunuz?

FERİDE : Ne gibi efendim?

MÜDÜR : Yâni.. Şey, verdiğiniz vazifeleri hazırlıyorlar mı? Kitap defter vaziyetleri ne merkezde? Zekâ seviyeleri nasıl?

FERİDE : Zekâ seviyeleri hemen her yerdeki çocuklar seviyesinde.. Yalnız çoğunun kitabı yok maalesef.. Kitabı olanla olmıyanı yanyana oturtuyorum, daha buna benzer tedbirler alıyorum efendim..

MÜDÜR : **(Arkadaşına)** Gördünüz mü? **(Ferideye)** Efendim böyle mektep olmaz. Benim prensibim ya hep, ya hiçtir. Size gelince, sizi münasip düşecek başka bir yere tâyin ederim. Orada daha faydalı olursunuz. Önümüzdeki hafta Bursa'da olacak şekilde hazırlanın.. İsminizi lûtfedin..

FERİDE : Feride..

MÜDÜR : Efendim Avrupada güzel bir âdet var. Baba adını da ilâve ediyorlar, böylelikle daha vâzıh bir isim oluyor. Siz, muallimesiniz bu gibi yenilikleri tatbik etmek size düşer. Faraza künye defterinize talebenizi Melâhat, Babası Ali diye yazacağınıza Melâhat Ali deyiverirsiniz olur biter. Anlaşıldı mı efendim. Pederinizin ismi?

FERİDE : Nizamettin.

MÜDÜR : Efendim şu halde size Feride Nizamettin diyeceğiz. Bu şekil size birden garip görünür ama, alışırsınız. Nereden mezunsunuz?

FERİDE : (Kararsız) Hususî tahsil gördüm efendim..

MÜDÜR : Dediğim gibi, Bursa'ya gelir gelmez beni ziyaret edin. Size muvafık bir yer arıyalım. Haydi Mümtaz programımızda daha iki köy var..

MÜHENDİS: Quelle femme mon cher, magnifique. Laisse-moi ici et va tout seul. Je veux voir encore ce beau visage..

MÜDÜR : Vaktimiz yok, raporunuzu sonra yazarsınız. Haydi buyurun..

(Çıkarlar)

HATİCE : (Telâşla girer) Ben ne olacağım acaba hocanım?

FERİDE : Bilmem ki.. Niye Müdür beye söylemedin?

HATİCE : Bu yaştan sonra sokaklarda mı kalacağım? Yarabbi sen halime acı.

FERİDE (Teselli niyetiyle) Senin için de bir şey düşünürler her halde..

HATİCE : Unutacak olurlarsa sen artık bir zahmet Bursaya gidince hatırlatıverirsin..

FERİDE : Elimden bir şey gelirse yaparım Hatice hanım merak etme..

(Nazife Molla Yetişir)

NAZİFE : Hayrola Hatice hanım, muhtarın dediği doğru mu?

HATİCE : Ah sorma Nazife Molla. Ne olacağım bilmem..

NAZİFE : Seni sokakta bırakacak değiller ya.. Bu kadar yıllık hizmetin var.. Bırakacak olurlarsa hakkını ara.. Sarıl yakalarına bar bar bağır.. Onu bunu sokağa atmakla mektep kapatmakla iş yapmak kolay elbet.. **(Ferideye)** Sen bizi bırakıp gideceksin kızım öyle mi?

FERİDE : Vazife, başka ne yapabilirim?

MUNİSE : **(Koşarak gelir)** Gidiyor muyuz Abacığım? Gidiyor muyuz Buradan?

FERİDE Gidiyoruz kızım..

NAZİFE : Ah bari hâfızım da geliverseydi tasalanmazdım ama..

HATİCE Senin hâfızın nasıl olsa gelir..

MUNİSE : **(Sevinçle sıçrar)** Oh ne güzel, gidiyoruz, gidiyoruz..

NAZİFE : Benim başka bir niyetim vardı, Cenabı Hak yazmışsa gene olur belki de kimbilir?

MUNİSE **(Feridenin boynuna sarılır)** Ne zaman Abacığım?

FERİDE : Yakında kızım.. Hadi uslu dur..

MUNİSE : Temelli değil mi? Buraya bir daha hiç dönmiyeceğiz değil mi?..

FERİDE : Uslu dur, ayıptır..

HATİCE : **(Nazifeye)** Cenabı Hak yazmışsa olur elbet..

NAZİFE : Artık kızım Bursaya gidince bize yerini bildirirsin..

FERİDE : Bildiririm Nazife Hanım..

MUNİSE : **(Sıçrayarak el çırpar)** Oh gidiyoruz.. Ne güzel gidiyoruz, gidiyoruz.. Bursaya gidiyoruz..

K a r a n l ı k

VII. T A B L O :

(Bursa Maarif Müdürlüğü. X. Tablonun dekorunda bazı yeni eşya görülür. Zeyniler okulunu teftişe gelen Maarif Müdürü bir taraftan bir ziyaretçisi ile konuşmakta, bir taraftan da odacısına duvardaki tabloları düzelttirmekte, odanın ötesini berisini temizletmektedir)

MÜDÜR : **(Odacıya)** Biraz sağa doğru oğlum.. **(Odacı düzelttiği tabloyu kendi sağına doğru çeker)** Senin sağına doğru değil oğlum benim sağıma doğru.. Öyle değil oğlum biraz yukarı doğru.. Lâf anlamaz mısın sen? Hah işte.. Neyse, hadi öbürünü de düzelt bakalım.. Önce tozunu al. Ne yaptınız bu güne kadar bilmem ki.. Esaslı hiç bir temizlik yapmamışsınız..

(Odacı, Müdürün masasının tozunu alırken, cigara tablasını yere devirir)

Defol! **(Odacı çıkacak olur)** Dur.. **(Odacı şaşkın duraklar)** Nereye gidiyorsun? Önce devirdiklerini topla..

(Misafire) Efendim kusura bakmayın, sizin önünüzde bu gibi işlerle uğraşıyorum..

(Feride girer. Müdür Ferideyi görmez. Hademe elinde toz bezi odanın tozunu almıya devam eder.)

(Küçük bir el aynasında kravatını, saçlarını düzeltir) Efendim Pierre Fort burda.. Adını duymuşsunuzdur her halde.. **(Misafir, hayır anlamına başını iki tarafa sallar)** Duymadınız mı? Nasıl olur - Meşhur Pierre Fort. Fransız gazetecisi.. Dün akşam Valinin şerefine verdiği ziyafette tanıştık..

MİSAFİR : Hangi gazete de yazıyor?

MÜDÜR : Le Temps de sanıyorum..

MİSAFİR : Olabilir.. Ben yalnız Le Matin okurum..

MÜDÜR : Efendim çok enteresan bir adam.. Maarif meseleleriyle bilhassa alâkalanıyor.. Gazetesine «Yeşil Bursada bir kaç gün» başlığı altında bir seri yazı hazırladığını söyledi. Bursada maarif hamlelerine bilhassa yer ayıracak. Kendisini bekliyorum... **(Saatine bakar kravatını saçlarını düzeltir)** Şimdi neredeyse gelir.. Yanında karısı da var.. Bu vesileyle siz de tanışmış olursunuz.. Karısı İstanbul'lu.. Daha doğrusu talebeliği sırasında İstanbul'daymış.. Sörler mektebini bitirmiş. Sonra Paris'e gitmiş. Bize karşı bilhassa sempatileri var. Bakalım gelsinler kendilerine bir iki mektebimizi göstermek istiyorum. Gerçi öyle bir Avrupalıyla göğsümüzü gere gere gösterilebilecek bir mektebimiz de yok ama biraz politika yapacağız çaresiz.. Ama ben gene de lehimizde bir yazı koparabileceğimizi umuyorum.. **(Geriye döner Ferideyi görür)** Ne istiyorsunuz hanım?

FERİDE : Sizi ziyaret etmemi emretmiştiniz efendim..

MÜDÜR : Hatırlıyamadım, kimsiniz siz?

FERİDE : Zeyniler Köyü muallimesi Feride Nizamettin.. Geçen hafta kapanmasını emrettiğiniz mektep..

MÜDÜR : Evet, hatırladım. Yarın sabah gelin..

FERİDE : **(Kararsız)** Beyefendi, beklemeğe vaktim yok.. Yeni bir iş vereceğinizi vadetmiştiniz.. Emrederseniz yapılacak muamele başlasın..

MÜDÜR : Hanımefendi şu anda meşgul olamam sizinle; telâşım var görmüyor musunuz.. **(Ferideye)** Ziyaretçi bekliyorum.. Randevum var.. Yarın sabah, yahut öbür gün gelin..

FERİDE : Fakat..

MÜDÜR : Hâlâ burada duruyorsunuz.. Yeni bir iş vermek o kadar kolay mı hanım? Bakalım açık yer var mı? Önce onu tetkik edeceğiz.. Sonra sizin vaziyetiniz o açık yere tâyin edilmeye müsait mi onu da tetkik edeceğiz.. Daha bunun bir sürü mesele..

FERİDE : Nasıl bir yer olursa olsun gitmiye razıyım beyefendi.. Söylemiye utanıyorum.. Fakat sizden hemen bir iş istemek zorundayım..

MÜDÜR : (Asabi) Peki Çadırlı Köyü muallimliği boş, ister misiniz? Berbat bir yerdir. Kimi tâyin etsek gitmiyor, giden de üç günden fazla oturmuyor.. Mektep binası yoktur. Çocuklar köy kahvesinde okurlar.. Muallim için yatıp kalkacak yeri de yoktur.. İster misiniz? Cevap verin..

FERİDE : **(Başı önünde hafif bir sesle)** Peki efendim, kabul mecburum...

MÜDÜR : O halde içeri gidin, Başkâtibe söyleyin tâyininizi yapsın..

(Feride kapıya doğru döneceği sırada, bir kalabalık kapıyı kapatır. Müdür, odacıya temizlik işini bırakmasını telâşlı el kol işaretleriyle anlatırken kapıya koşar. Ferideyi unutmuştur. Gelen Pierre Fort ile karısını karşılar. Gazeteci ile karısına İl Bayındırlık Mühendisi Mümtaz ile daha iki kişi refakat etmektedirler.)

MÜDÜR : Entrez Mademe, Je vous en prie..

(Giren kadın Ferideyi görünce bir sevinç çığlığı atar)

MİŞEL : Tiens qu'est-ce que je vois? Çalikuşu! Ma petite Çalikuşu **(Sarılırlar)** Ma cherie, ma mignonne.. Que je suis heureuse.. Mais dis-moi que'est ce que tu cherches ici?

FERİDE : Moi,, je suis instructrice..

MİŞEL : C'est vrai? Mais quel drôle de costume portes-tu la?

(Ferideyi ellerinden tutup odanın ortasına çeker, yanaklarından öper. Odadakiler şaşkın şaşkın onları seyrederler)

(Kocasına) Pierre, viens, tu sais qui est-ce? C'est ma petite Çalıkuşu.. Je t'ai déjà parlé plusieurs fois d'elle **(Frideye)** Je te présente mon mari, Pierre Fort..

FERİDE : **(Elini öpmek istiyen gazeteciye uzatır)** Enchantée monsieur..

F. FORT : Enchanté Madmoiselle.. Je suis Très honoré de faire votre connaissence.. Ma femme m'avait toujours parlé de vous.. **(Odadakilere)** Madmoiselle C'est l'une des meilleurres amies de ma femme..

(Müdür herkesle birlikte Ferideye de Mişel'in yanında yer gösterir)

MÜDÜR : Buyurun Feride Hanımefendi.. Buyurun oturun rica ederim..

(Erkekler kendi aralarında konuşmaya başlarlar. Feride ile Mişel konuşmalarını Türkçeye çevirirler. Mühendis şaşkındır.)

MİŞEL : Ma cherie sen eskiden nişanli. N'oldu senin nişanli? Sen burda ne yapiyor? İstanbulda kimse bilmiyor sen nerde - Ne yapıyor? N'oldu senin nişanli? Nerde şimdi? Dis-moi Nerde?

FERİDE : **(Yavaş sesle)** Geçen son baharda kaybettik..

MİŞEL : Ma Pauvre Çalikuşu. Ben şimdi anladi sen niçin burda!..

F. FORT (**Ferideye**) Je voudrais visiter votre école Mademoiselle. Puis-je vous demender dans quelle belle école de votre pays vous enseignez?

FERİDE : (**Müdüre**) Bendenize teklif ettiğiniz mektep hangisiydi? Monsieur Pierre Fort mektebimizi ziyaret etmek lûtfunda bulunacaklar.. Çadırlı köylü buyurmuştunuz galiba?

F. FORT (**Not defterine davranır, bozuk bir Türkçe ile**) Nasil? Çağırla? Çanirli?

MÜDÜR (**Telâşlanır**) Matmazel Feride hanımefendi... Halkımıza hizmet için mutlaka köye gitmekte ısrar etmesseniz kız muallim mektebinin Fransızca muallimliğini kabul etmenizi rica ediyorum. (**Şaşkınlıkla P. Fort'a**) C'est plus raisonable n'est ce pas? (**Ferideye**) Yarından itibaren Kız Muallim mektebinde vazifeye başlıyacaksınız efendim...

PERDE

ÜÇÜNCÜ PERDE

MÜJGÂN : **(Perdenin önünde)** Feride ertesi günü Bursa Kız Muallim mektebinde vazifesine başlar. Feride talebelerini, talebeleri Feride'yi hemen de severler. Feride, Bursa'da Munise'si ile birlikte üç odalı, şirin çok sevdiği bir eve yerleşir. Yeni yaşayışından, acısını biraz olsun unutacak kadar memnundur. Fakat Feride'nin bu defaki sevinci de ancak sekiz ay sürer.

Kız Muallim mektebinin musiki hocası Şeyh Yusuf Efendi, platonik duygularla Feride'ye âşık olur.

Feride'nin bu hisli, bu istidatlı yaradılışı meslek arkadaşına beslediği saygı muhitte yanlış anlaşılır.

Uzun zamandır hasta olan Şeyh Yusuf Efendi'nin ölümü üzerine çıkan dedikodular yüzünden Feride Bursa'da sokağa çıkamaz olur. Başka yere tâyini istemek zorunda kalır.

Feride'yi Çanakkale Rüştiyesi Fransızca Muallimliğine tâyin ederler.

(Müjgân çekilir)

I. TABLO :

— Feridenin Çanakkaledeki evi— —

(Perde açıldığı sırada Feride odasında yalnızdır. Aynanın önünde oturmuş, aynanın kenarına iliştirdiği bir saç modeline bakarak saçlarını yapmaktadır. Perde açıldıktan az sonra kalkar, saç modelini aynanın kenarından alır, modele bakarak aynada saçlarını kontrol eder. Sonra modeli kaldırır, odasındaki kuşlarla uğraşmıya başlar, kapı çalınır).

FERİDE (Dışarıya seslenir) Munise kapıya bakar mısın?

MUNİSE : (Dışarıdan) Abacığım misafir geldi..

FERİDE : İçeriye alsana..

(Munise sırtında siyah bir çarşaf, yüzü peçeli içeriye girer. Feride şaşkın, gelenin kim olduğunu tanımıya çalışırken, Munise birden peçesini açar, Feridenin kucağına atılır. Gülüşürler.)

MUNİSE : Abacığım şaka yaptım..

FERİDE : Seni maskara seni..

MUNİSE : Şakama darılmadın ya?

FERİDE : Sen artık kocaman genç kız oldun..

MUNİSE : Fena mı?

FERİDE : Seni yakında elimden kaçıracağım diye korkuyorum. Aklın fikrin gelin olmakta. Gelin olup ta beni yalnız bırakacaksın öyle mi?

MUNİSE : Ne yapayım abacığım, âdet böyle, kabahat bende mi?...

FERİDE : Demek bir yabancının karısı olup beni bırakacaksın.. **(Munise güler cevap vermez)** Neyse gelin olsan bile daha yirmi yaşına kadar vakit var..

MUNİSE : Yirmi yaş çok değil mi Abacığım?

FERİDE : O halde ondokuz, bilemedin onsekiz. Sinsi sinsi gülme öyle. Onsekizinden aşağı dünyada olmaz..

(Kapı çalınır)

Bu sefer sahiden misafir geldi galiba.. Bak bakalım kim?

(Munise çıkar, Feride onun çarşafını kaldırır)

MUNİSE : **(Dışardan)** Nazmiye Hocanım geldi..

FERİDE : Buyursun..

NAZMİYE : **(Girer)** Nasılsın şekerim? **(Öpüşürler)**

FERİDE : Teşekkür ederim..

NAZMİYE : **(Otururken)** Bu ne güzel saç böyle? Çok şeker olmuşsun.. Vallahi Gülbeşeker dedikleri kadar varsın...

FERİDE : Ne Gülbeşekeri?

NAZMİYE : Sana Çanakkalede taktıkları addan haberin yok mu? Sağda solda herkesin Gülbeşeker dediği hiç kulağına gelmedi mi?

FERİDE : **(Elleriyle yüzünü kapar)** Ay o ben miyim? Bursada ipekböceği derlerdi, burada da mı peşime bir isim takmalarından kurtulamadım?

NAZMİYE : Sensin elbet, fena mı? Güzel isim.. Sen hakikaten hem gül hem de şekersin canım.. Bulan güzel bulmuş.. Bir yere mi gideceksin?..

FERİDE : Abdürrahim paşalara yemeğe dâvetliyim..

NAZMİYE : Sahi mi? Ne mutlu sana.. Bir konakları var şaşıracaksın görünce.. Geçen yıl beni de bir kere dâvet etmişlerdi.. Neyse sen hele bir git gel de o bahsi o zaman konuşuruz. Ben seni tutacak değilim. Sadece seni bir bağ eğlencesine dâvet etmiye gelmiştim. Onu söyleyip gideceğim..

FERİDE : Biliyorsun ki ben pek bir yere çıkmıyorum. Kalabalıkla pek başım hoş değildir..

NAZMİYE : Önce beni dinle, ne olduğunu anla da sonra itiraz et.

FERİDE İtiraz için söylemiyorum.. Abdürrahim Paşalara da kızlarının bütün hocalarını bir defa çağırmaları âdet olduğu için gidiyorum. Canımın istediğinden değil..

NAZMİYE : Çok iyi ediyorsun, şöyle arada sırada evden çıkmıya kendini alıştırsan biz de bari daha sık yüzünü görürüz. Ne bu Allahaşkına bütün gün sıkılmıyor musun evde kapalı kalmaktan?

FERİDE Ne yapayım? Evden dışarı bir adım atacak olsam dikkati çekiyor, dedikodu oluyor. Evde oyalanacak şey buluyorum nasıl olsa.. Kuşlara bakmak bir hayli eğlendiriyor beni.. Bursadan gelirken Munise'nin bir oğlağı vardı, onu getirememiştik çocuk üzüldü.. Bu kuşları sözde oğlağının yerini tutsun o üzülmesin diye aldım ama, ben galiba daha çok eğleniyorum..

NAZMİYE : Kuşların çok cici şeyler. Ama bana göre değil.. Ne türlüsü olursa olsun hayvanlarla uğraşmak beni sıkar..

FERİDE : Ben hemen hemen bütün hayvanları severim..

NAZMİYE : Şimdi sen söyle bakalım benim dâvetimi kabul etmiyecek misin?

FERİDE : Ne zaman bu eğlence?

NAZMİYE : Canım öyle büyültülecek bir şey de değil aslında.. Üç beş yakın dost arasında.. Sen ne zaman istersen o zaman.. Onun için sana danışmıya geldim.. Sen bu akşam dersen bu akşam olur.. Sana nişanlımı tanıştırmak istiyorum. Onun teyzesinin bağına gideceğiz..

FERİDE : Çok teşekkür ederim ama..

NAZMİYE : Söyle, ne zaman vaktin müsait. Kabul etmesen Valahi gücenirim..

FERİDE : Doğrusunu istersen israr etmesen daha memnun olacağım. Benim gözüm yıldı bu küçük yerlerden.. Dedikodulardan son derece rahatsız oluyorum..

NAZMİYE : Sen böyle herkesin lâfına kulak verecek olursan...

FERİDE : Yoksa ben de bir hava almak isterim elbet.. Nerede bu bağ?

NAZMİYE : Subaşında.. Çok güzel bir yerdir..

FERİDE : Sen daha önce de gittin mi bu bağa?

NAZMİYE : Elbette. Feridunun teyzesinin bağı. Feridunla bir yıldır nişanlıyız biliyorsun. Bakalım Feridunu görünce zevkimi nasıl bulacaksın? Geleceksin değil mi?

FERİDE : Başka kimler bulunacak bu eğlencede?

NAZMİYE : İkimiz, Feridun, daha olsa olsa Feridunun evli bir iki arkadaşıyla refikaları...

FERİDE : Bu eğlencenin dedikodulara yol açmıyacağına eminsin yani, öyle mi?

NAZMİYE : Huyunu bilmesem gücenirdim şimdi sana! Kuzum hiç mi itimadın yok bana? Kaç aydır arkadaşız..

FERİDE : Bir de beni düşündüren orası bir hayli uzak. Gece vakti nasıl döneceğiz?

NAZMİYE : Dönecek değiliz ki? Feridunun teyzesi misafirlerini imkânı yok gece vakti bırakmaz.. Yatırır, ertesi sabah gönderir. Gece orda kalırız, ertesi sabah birlikte döneriz..

FERİDE : Şu hälde bu iş olmıyacak.. Munise'yi yalnız bırakamam..

NAZMİYE : (Keyfi kaçar) İstersen Munise'yi de al yanına. Nasıl olsa ona da bir yer bulunur. Oldu mu gönlün?

FERİDE : Peki öyleyse..

NAZMİYE : Ne zaman gelebilirsin? Yarından sonra olur mu?

FERİDE : Olur..

NAZMİYE : Hah şöyle.. Sana hayret ediyorum Vallahi! Halbuki neşeli bir yaradılışın var. Ama hiç te yaradılışına uygun bir şekilde yaşamıyorsun. Âdeta yaşamaktan ürküyor gibisin.. İstesen ne kadar iyi arkadaş olabilirdik seninle..

FERİDE : Gene de iyi arkadaş değil miyiz?

NAZMİYE : O zaman daha başka türlü olurdu. Sen Abdürrahim Paşalara ilk defa gidiyorsun değil mi?

FERİDE : Evet...

NAZMİYE : Bak sana bir haber vereyim de, Abdürrahim Paşalardan tanıdığın biriyle biriyle karşılaşırsan hayret etme..

FERİDE : Ne gibi bir haber?

NAZMİYE : Abdürrahim Paşalar kim biliyor musun?

FERİDE : Fazla bir şey bilmiyorum.. Küçük kızları talebem bir de yaşayışlarının debdebesi hakkında sizlerden bir şeyler duydum. Hepsi o kadar..

NAZMİYE : Geçen gün mektebin bahçesinde senden su istiyen genç ameleyi hatırlıyor musun?

FERİDE : Hangi ameleyi?

NAZMİYE : Hani sen çocuklarla teneffüsteydin. Mektebin yıkık bahçe duvarına bitişik bağda çalışan amelelerden biri geldi senden su istedi. Sen de çocuklardan birini su getirmesi için gönderdin...

FERİDE : Evet hatırladım. Ne olmuş?

NAZMİYE : O aslında amele değildi. Kimdi biliyor musun?

FERİDE : Nereden bileyim? Görüyorsun ki güçlükle hatırladım..

NAZMİYE : Abdürrahim Paşanın yeğeniydi.. Kendisi Erkânı Harp yüzbaşısı. Adı da İhsan.. Arkadaşlarıyla seninle konuşacağına bahse girmiş.. Sırf seninle konuşabilmek için o kılığa girmiş..

FERİDE : Beni konağa dâvet etmelerinin bununla bir münasebeti olamaz her halde. Ne de olsa bizim sınıfın bütün muallimlerini birer defa yemeğe çağırdılar..

NAZMİYE : Kimbilir belki de vardır. Senin haberin olsun da..

MUNİSE : (Girer) Abacığım Paşaların arabası geldi..

FERİDE : İniyorum kızım.. (Nazmiyeye) Teşekkür ederim. Kusura bakmazsın değil mi?

NAZİFE : Rica ederim.. Yarından sonra akşama doğru gelir seni alırım, unutmazsın değil mi?.

FERİDE : Beklerim...

Karanlık

II. TABLO :

(Abdürrahim Paşaların Bahçesi)

BÜYÜK HANIM : Sizi tanıdığıma pek memnun oldum hanım kızım. Bunu böyle sık sık tekrarladığım için kusuruma bakmayın.. Size pek kanım ısındığı için söylüyorum..

FERİDE : Teşekkür ederim..

B. HANIM : Nerime de sayenizde seviyesine uygun bir arkadaş buldu. Artık ümit ederim ki bize sık sık gelmekten çekinmezsiniz..

FERİDE : Gelmeğe çalışırım efendim..

B. HANIM : Küçük kızım her zaman sizi methederdi. Fransızca muallimemiz çok güzel, çok kibar bir hanım derdi. Ama ne bileyim dediklerinin doğru olabileceğine pek ihtimal veremiyordum. Doğrusu İstanbul'un dışında öyle görgülü, iyi terbiye almış genç bir kızla karşılaşmak pek güç. Niçin muallimlik ediyorsunuz hanım kızım? Siz çok daha yüksek bir hayata lâyıksınız?

FERİDE : Mesleğimi seviyorum hanımefendi.. Kendime göre de şerefli buluyorum..

B. HANIM : Elbette seveceksiniz hanım kızım.. Aksini söylemedim.. - Bize sık sık geleceğinizi vadediyorsunuz değil mi?

FERİDE Gelmek isterdim hanımefendi.. Fakat bilmem ki etraf bunu nasıl karşılar?

B. HANIM : Nasıl karşılıyacak hanım kızım? Siz zaten meziyetlerinizle dâvet edildiğiniz her eve şeref kazandırırsınız..

FERİDE : Çok lûtufkârsınız hanımefendi, fakat etrafın böyle düşünmiyeceği, sizden bir şey beklediğim şüphesine kapılacağı muhakkak..

B. HANIM : Sizin bir şey beklemediğinizi gördükçe de etrafın şüphesi kaybolur. Nerime, Feride Hanım tam senin aradığın arkadaş yavrum. Kendisini bırakma. **(Ferideye)** Nerime hakikaten burada pek yalnız kaldı. Dediğim gibi seviyesine uygun, görüşebileceği kimse yok etrafta.. Hanım kızım tecessümü mazur görün, acaba kimlerdensiniz İstanbul'da? Belki de ailenizi tanıyabilirim..

FERİDE : Tahmin etmiyorum hanımefendi..

B. HANIM : Kimlerdensiniz? Bakalım siz hele bir söyleyin de..

FERİDE : İyice bir ailenin fakir düşmüş bir kızıyım hanımefendi.. Ailem hakkında söyliyebileceğim bu kadar..

B. HANIM : Üzülmeyin hanım kızım.. Asalet asalettir. Siz bu güzelliğiniz, bu meziyetlerinizle asaletinize uygun bir hayata kavuşabilirsiniz tekrar. Orası sizin elinizde.. Meselâ çok iyi bir yere gelin olabilirsiniz..

FERİDE : Belki hanımefendi, bu güne kadar bu türlü taleplerle de karşılaşmışımdır. Fakat ben kendi alnımın teriyle kendimi geçindirmeyi daha iyi buldum. Sizi temin ederim ki mesleğim beni mesut etmiye yetiyor. Çalışmayı seviyorum..

B. HANIM : Sizi iyice bir ailenin iyice bir çocuğu için isteseler gene reddedecek misiniz?

FERİDE : Kazandığım bu şeref için teşekkür ederim elbet, fakat cevabımın değişeceğini sanmıyorum..

B. HANIM : Kısmet neyse o olur derler.. Ben bir dakikanızı rica edeyim.. Nerime size bir bahçeyi gezdirsin..

(Çıkar)

FERİDE : Nasıl arzu ederseniz efendim..

B. HANIM : (Nerimeye) Hadi Nerime siz daha iyi anlaşırsınız. Ben ilâcımı alıp dönerim..

(Feride ile Nerime dolaşırlar. Bahçe binbir çeşit ot, saksı abur cubur doludur)

NERİME : Henüz bahçemiz pek öyle görülecek gibi değil ama, geldiğimiz zamanki halini bir görseydiniz.. Çırılçıplaktı âdeta.. Bu çamları, çiçekleri hep paşa babam diktirdi.. Bu saksıları da hep paşa babam İstanbul'dan getirtti.

(Ağaçların arasından çıkan İhsanla karşılaşırlar)

(Hayretle) Aaa İhsan! Sen burada mıydın? Nereden çıktın ayol! Feride Hanımefendi, siz de bizim gibi İstanbullusunuz, amcazadem, süt kardeşim İhsanı size takdim etmemde bir mahzur görmezsiniz her halde?

FERİDE : Bilâkis, çok memnun olurum efendim. **(Kendini takdim eder)** Feride Nizamettin, Maarif ordusunun küçük zabitlerinden..

(İhsan, önce Ferideyi askerce selâmlıyacak olur, başı açıktır. Elini yarı yolda indirir, uzatmak ister, fakat bu defa elindeki eldiveni görür, elini telâşla geri çeker)

Amcazadeniz bana bahçeyi gezdiriyorlar. Siz de paşa amcanız gibi çiçeklere meraklı mısınız?

İHSAN : Ben çiçkelerle uğraşmıya pek vakit bulamıyorum efendim..

FERİDE : Öyle mi? Ben sizin bahçe işleriyle uğraştığınızı zannediyordum..

İHSAN : Bu bahçe doğrudan doğruya amcamın zevkinin eseridir efendim.. Benim en küçük bir emeğim geçmiş değil..

FERİDE : Buyurun siz de bizimle, beraber gezelim isterseniz..

İHSAN : Teşekkür ederim.. Ben sizi rahatsız etmiş olmıyayım efendim.. Esasen dışarı çıkmak üzereydim..

FERİDE : Siz bilirsiniz..

(İhsan çıkar)

NERİME : **(Kararsız)** Feride hanım, tabiî İhsanı tanıdınız..

FERİDE : Evet..

NERİME : Biraz önceki sözünüzden ben de öyle anladım.. Aklınıza belki bir şey gelir. İşin doğrusunu size söyliyeyim..

FERİDE : Lüzumu yok, ben işin doğrusunu zaten biliyorum efendim..

NERİME : İhsan son derece hassas yaradılışlıdır. Üşenmeden amele kılığına girip sizinle görüşmiye teşebbüs etmesi gerçi biraz tuhaf ama..

FERİDE : Görüyorsunuz ya biraz önce kendileriyle görüştük. Bu kadar zahmete katlanmalarına hiç te lüzum yoktu..

(**Büyük hanım döner**)

B. HANIM : Buyrun oturun.. Nasıl Feride Hanımefendi, nasıl sıkılmadınız ya?

FERİDE : Çok memnun kaldım efendim. Bu arada yeğeninizle de tanıştım..

B. HANIM : İhsanla mı? O yaramaz bahçede miydi? Bana görünmedi bugün..

NERİME : Dışarıya çıkmak üzereymiş, bahçeden geçerken karşılaştık..

B. HANIM : Buna ayrıca memnun oldum. İhsanı nasıl buldunuz hanım kızım?

FERİDE : Çok iyi bir genç görünüyor hanımefendi..

B. HANIM : Eli yüzü düzgüncedir, tahsili de iyidir. terfian Beyruta tâyin edildi.

FERİDE : Ne kadar iyi! Hakikaten güzel, sevimli bir genç. Dediğiniz gibi iyi yetişmiş görünüyor efendim..

B. HANIM : (Memnun Allah sizden razı olsun kızım. İşimi kolaylaştırdınız. Ben İhsanın aynı zamanda süt annesiyim. Evlât gibi onu kendi elimle büyüttüm. Feride Hanım kızım, genç kızlarla doğrudan doğruya bu bahsi konuşmak olmaz ama, maşallah siz pek akıllı uslusunuz. Sizi Allahın emriyle İhsana istiyorum. Sizi pek beğenmiş. Mademki siz de onu beğendiniz, İnşaallah mes'ut olursunuz. Bir ay izin alırız, düğününüzü burada yaparız, sonra birlikte Beyrut'a gidersiniz olmaz mı?

FERİDE : Hanımefendi bu kadarı cariyeniz için çok büyük bir şeref; size de İhsan beye de bütün kalbimle teşekkür ederim, fakat mümkün değil.

B. HANIM : Niçin kızım? Biraz önce beğendiğinizi, güzel bulduğunuzu söylememiş miydiniz?

FERİDE : Gene de tekrar ederim efendim, İhsan bey gerçekten değerli, yakışıklı bir genç, fakat evlenebileceğimizi aklımdan bile geçirmedim. Şayet böyle bir şey düşünseydim, meziyetlerini bu kadar açıkça öğebilir miydim? Bu türlü hareket bir genç kız için biraz fazla serbestlik kaçmaz mıydı?

(Ana kız bakışırlar, sessizlik)

NERİME **(Feridenin ellerini tutar)** Feride Hanım, her halde kati cevabınız böyle olmıyacak. Çünkü İhsan çok üzülecek emin olun..

FERİDE : İhsan bey kimi isterse alabilir efendim. Üzülmeleri için ortada bir sebep yok..

NERİME Öyle ama o sizi almak istiyor. Demin size arkadaşlarıyla bahse tutuştuğunu bu yüzden amele kılığına girdiğini söyliyecektim, fakat aslında sebep daha da başka.. Zavallı çocuk sizinle karşılaştığı ilk günden beri öyle perişan ki..

FERİDE : Emin olun evlilik benim şimdilik aklımdan geçen bir mevzu değil. Evlenmek hususunda her hangi bir kararım olsaydı, İhsan beyin teklifine hayır diyemezdim. Buna inanmanızı rica ederim. Ben müsaadenizi rica edeceğim. Eve dönmem lâzım..

B. HANIM : Siz bilirsiniz kızım...

NERİME : Kuzum Anne, artık Feride hanımın cevabını İhsana siz söylersiniz. Benim dilim varmıyacak. Feride hanımın red edeceğini aklından bile geçirmiyordu. O kadar üzülecek ki.. Şimdiden biliyorum.. **(Kalkarlarken)**

Karanlık

III. TABLO :

— Bağ evinde —

(Feride ile Munise, perde açıldığı sırada, üst kattaki odada yalnızdırlar. Akşam olmaktadır. Bozuk bir kemanın akord edildiği, kadın erkek sesleri, kahkahalar, hafif çığlıklar duyulur. Feride endişesini gizlemiye çalışarak Munise ile meşgul olur.)

MUNİSE : Abacığım neredeyiz?

FERİDE : Nazmiye Hocamın teyzesinin bağında kızım..

MUNİSE : Abacığım o kadın Nazmiye Hocanımın teyzesi mi?

FERİDE : Teyzesi dedim ya kızım..

MUNİSE : Abacığım, darılma ama, ben o kadını hiç sevmedim..

FERİDE : Sus, böyle konuşma, misafirlikteyiz, ayıptır..

MUNİSE : Ayıp ama, ne yapayım, fena bir kadına benziyor o..

FERİDE : Öyleyse bir daha buraya gelmeyiz, şimdi sus..

MUNİSE : Geliyor galiba..

(Ev sahibesi elinde lâmba girer. Yaşlı, şişman, boyalı saçlı, fazla süslüdür.)

BİNNAZ : Elmas kızım, sıkılmadınız ya İnşaallah?...

FERİDE : Sıkılmadım efendim..

BİNNAZ (**Lâmbanın fitilini düzelterek**) Ben sizi ihmal ettim biraz ama, mahsus öyle hareket ettim. Güneş batarken bu bahçenin güzelliğine doyulmaz.. (**Lâmbayı yakar**) Akşamın tadını çıkarmanızı istedim. Hele mehtap oldu mu bu bahçelerin cennetten farkı kalmaz. İnşaallah bundan sonra sık sık gelirsiniz de buraların güzelliğinden istifade edersiniz.. (**Lâmbayı yaklaştırır, sonra rafa bırakır**) Hakikaten methettikleri kadar varmışsın kızım.. Gülbeşeker gülbeşeker dediklerini duyardım da seni görmeyi merak ederdim.. Sana gülbeşeker demek bile az..

(Nazmiye, ardından iki subay odaya girerler. Feride koluyla saçlarını kapatmak ister)

NAZMİYE : (**Gülerek**) Cicim, sen ne kadar dışarlıklı olmuşsun böyle? Her halde benim nişanlımdan kaçacak değilsin. Çek kolunu ayıp vallahi. (**Ev sahibesi Muniseyi odadan çıkarırken, subayları takdim eder.**) Feridun Bey, nişanlım, Feride Hanım, arkadaşım, Talihime iki sevdiğimin isimleri de birbirine yakın düştü..

FERİDUN : (**Ağzını yayarak güler, Feridenin elini kaba bir şekilde sıkar**) Efendim, âlemimize şeref verdiğiniz için teşekkürlerimi ve minnetlerimi arzedeceğim.. (**Arkadaşını takdim eder**) Müsaade buyurursanız, kulunuz da candan bir arkadaşı, bir velinimeti size takdim edeyim: Binbaşi Burhanettin Bey. Binbaşı ama bildiğiniz binbaşılardan değil. Meşhur Solakzadelerin küçük mahdumu..

BURHAN : Burhanettin bendeniz efendim.. Peder merhum, emlâki içinde en ziyade bu bağı severdi! «Burası uğurludur, bana ne saadet geldiyse bu bağdan geldi» demeyi mûtad edinmişti. Tenezzülen teşrif ettiğinizi görünce, merhumun bu sözlerindeki hakikati bendeniz bir kere daha keşfetmiş oldum..

(Feride, Burhan Beyin bağla ilgisinden şaşkın, Nazmiyeye bakar. Nazmiye nişanlısına sokulur, bakışlarını kaçırır ev sahibesi odaya bir içki tepsisi bırakıp çıkar. Bozuk bir keman taksimi duyulur. Burhan Bey sırtı odadakilere dönük içkileri dağıtır.)

BURHAN : **(Ferideye bir kadeh şarap uzatır)** İnayeten kabul buyurmaz mısınız küçük hanım?

FERİDE : **(Başıyla red eder, hafifçe mırıldanır)** İstemem..

BURHAN : **(Sokularak eğilir)** Zararlı bir şey değil küçük hanım. Dünyanın en hafif en mâsum içkisi emin olun. Öyle değil mi Nazmiye Hanım?

NAZMİYE : Israr etmeyiniz Burhan Bey. Feride burada kendi evinde sayılır. Nasıl isterse öyle hareket etsin..

BİNNAZ : **(Girer)** Elmas kızım, yemek vakti geldi. Sofrada bir kaç misafirimiz var, sizi bekliyorlar..

(Aşağıdan gürültüler)

FERİDE : Teşekkür ederim. Rahatsızım, beni burada bırakınız..

NAZMİYE : Ferideceğim, Vallahi yabancılar değil! Feridunla Burhan Beyin bir iki arkadaşı, onların refikalarıyla nişanlıları.. Gelmezsen çok ayıp olur. Hepsi de seni tanımak için geldiler..

FERİDE : **(Bileklerini Nazmiyeden kurtarır)** Bırak beni.. Rica ederim bırak..

BURHAN : Misafirimiz ne emreder, nasıl isterse öyle hareket etmek borcumuz. Siz öbür dâvetlilerin yanına ininiz, Feride Hanımın biraz rahatsız olduğunu söyleyiniz. Binnaz Hanım siz de bizim yiyeceğimizi buraya getiriniz..

FERİDE : Teşekkür ederim, aç değilim, benim için zahmete lüzum yok. Siz de arkadaşlarınızdan, misafirlerinizden ayrılmayınız..

BURHAN : Müsaade buyurursanız ben size hizmet edeyim, efendim. Öbür misafirlerim her zaman gelip giden arkadaşlarım, yabancı değiller..

FERİDE : Siz gene onları yalnız bırakmayın..

NAZMİYE : Ferideceğim makul ol Allahaşkına..

BURHAN : Size hizmet etmek şerefinden bendenizi mahrum etmeyin Feride hanım..

(Merdivene yaklaşan kahkahalar, çığlıklar)

I. SES : Burhan bey, bekliyoruz..

II. SES : Hani Gülbeşeker? Gülbeşeker nerde?

SESLER : Görelim bakalım.. Gülbeşekeri isteriz.. Burhan Bey unuttun mu sözünü yoksa.. Gülbeşekeri getiremedin mi yoksa?

(Odada şaşkınlık. Feride doğrulur. Pencerenin pervazlarını yakalar)

FERİDE : Dışarı! Çıkın hepiniz! Dışarı çıkın diyorum.. Yüzsüzler..

NAZMİYE : Ferideciğim yanlış anladın bizi..

FERİDE : Sen sus! **(Ev sahibesine)** Çarşafımı getirin benim..

MUNİSE **(Koşarak girer. Ağlıyarak Ferideye sarılır)** Abacığım, Abacığım gidelim buradan gidelim..

FERİDE : Gidiyoruz kızım.. **(Binnaza)** Size çarşafımı getirin dedim..

NAZMİYE : Makul ol Feride. Nasıl gidebilirsin bu saatte?

FERİDE Yollar buradan daha az tehlikelidir her halde. Bir haydut yapmaz sizin yaptığınızı..

BURHAN Müsaade buyurun..

FERİDE Yaklaşmayın, yoksa pencereden atarım kendimi.. Korkacak mıyım sanıyorsunuz? İcap ederse yürürüm. Maksadınızı anladıktan sonra burada kalacak değilim her halde..

BURHAN : Şu halde bir arkadaşımız sizi arabayla götürsün...

FERİDE : Lûtfedersiniz..

NAZMİYE : Feride sen sahiden çocukmuşsun..

FERİDE : Sana sus dedim..

BURHAN : Şu kadarını söylememe müsaade buyurun efendim. Bizi yanlış anladınız hakikaten. Maksadımız size bir bağ âlemi göstermek, ikramda bulunmaktı sadece. Ne bileyim İstanbul'da yetişmiş, sonra daha iki gün önce bir yüzbaşı arkadaşımızla gayet serbest bir şekilde karşılaşıp konuşmaktan çekinmemiş bir küçük hanımın bize karşı bu derece vahşi davranacağını nasıl tahmin ederdik? Şu halde sizden af dileyelim efendim..

FERİDE : Arabanın çabuk hazırlanmasını emrederseniz mesele kendiliğinden hâl olunur sanırım, daha başka türlü af dilemenize lüzum yok.

Kâranlık

IV. T A B L O :

(Çanakkale Ortaokul Müdiresinin Evi.)

FERİDE : Müdire hanım sizi evinizde rahatsız etmek zorunda kaldım..

MÜDİRE : Hayırdır İnşaallah kızım, ne oldun böyle? Sararmışsın, hasta mısın?

FERİDE : Bilmem olanlar hakkında bazı dedikodular kulağınıza geldi mi?

MÜDİRE Doğrusunu istersen geldi kızım. Burası küçük yerdir. Herkes birbirinin attığı adımı bilir..

FERİDE : Allah için söyleyin bana, madem olanları duydunuz, şimdi ben, artık fena bir kadın mı sayılırım?

MÜDİRE : Feride yavrum sen düne kadar ne derece iyi bir kızsan bugün de öylesin.. Ah, o Nazmiye! Elimde olsa onu mektepde bir gün tutmam! Mektebi onun şerrinden kurtarmak için her yola başvurdum, çok uğraştım ama olmadı. Mutasarrıfından tut, alay beyine, tabur imamına kadar kim varsa onun koruyucusu. Nazmiye buradan giderse kibar hanımlara kim dalkavukluk edecek? İleri gelen memurların gizli eğlencelerinde kim ut çalacak? O Burhanettin bey gibi azılı mirasyediler senin gibi sâf taze güzel genç kızları nasıl ele geçirecek? Nasıl oldu da o Nazmiyeye inandın bilmem ki!..

FERİDE Ben de ona şaşıyorum düşündükçe kendi kendime! Ne bileyim? Aylardır bir yere çıktığım yoktu, canım sıkılıyordu, bana nişanlısının teyzesine gideceğimizi söyledi. Bir insanın bu derece iki yüzlü olabileceğine nasıl ihtimal verebilirdim? Kuzum Müdire hanım bana yardım edin..

MÜDİRE : Ne yapabilirim senin için birden düşünemiyorum..

FERİDE : Bu gecenin dedikodusu bir iki gün içinde bütün Çanakkaleyi saracak, ben artık sokağa bile çıkamam burada..

MÜDİRE Sardı bile kızım, hele Yüzbaşı İhsan Beyin hareketinden sonra..

FERİDE Ne gibi hareketinden?

MÜDİRE Yüzbaşı İhsan Bey, bu sabah, dün gece olan hâdise yüzünden Burhan Beyi tokatlamış. Divanı harbe veriliyormuş..

FERİDE : Benim için mi?

MÜDİRE : Senin için kızım. Onun evlenme teklifini red etmen de Çanakkalede bir tuhaf karşılandı. O derece mert, az rastlanılan bir erkek ki..

FERİDE : İhsan Beye ömrüm oldukça minnattar kalacağım Müdire Hanım. Temiz hâtırasını emin olun ki hiçbir zaman unutamıyacağım! Fakat benim de kendime göre bir hayatım var. Hususî sebeplerle kendisiyle evlenemezdim..

MÜDİRE Peki yavrum, orasını sen bilirsin. Senin Çanakkalenin dışında gidebileceğin kimsen yok mu?

FERİDE : Kimsem yok Müdire Hanım..

MÜDİRE : Neresi olursa olsun buradan bir an önce uzaklaşmalısın. Hattâ ilk kalkacak vapurla..

FERİDE : Ne tuhaf..

MÜDİRE : Ne gibi?

FERİDE : Sevdiğim bağlandığım her şehirden âdeta hırsızlar, katiller gibi uzaklaşmak zorunda kalıyorum. Bursadan bundan daha küçük bir sebep yüzünden ayrılmıştım. Ölüm yatağında beni görmek istiyen Muallim arkadaşımı görmiye gittim diye. Adamın aşkımdan öldüğünü söylediler. Dedikodu ayyuka çıktı..

MÜDİRE : Öyledir kızım. Hepimizin hayatı buna benzer kırgınlıklarla dolu. Dinle, senin için bir çare buldum. İzmir Maarif Başkâtibi arkadaşımdır. Bir mektup yazıp seni ona göndereyim.. O seni İzmir mekteplerinden birine yerleştirir.

FERİDE : Çok teşekkür ederim Müdire Hanım..

MÜDİRE : Bizim hayatımız bu kızım. Bizi yoran vazifemizden çok bu gibi haller.

FERİDE : Müdire Hanım sizden bir ricam daha var.

MÜDİRE : Söyle kızım..

FERİDE : Benim kuşlarımı biliyorsunuz..

MÜDİRE : Evet..

FERİDE : Giderken her halde onları da götüremem. Size bırakmayı düşünüyorum bilmem kabul eder misiniz?

MÜDİRE : Memnuniyetle kabul ederim ama, kuşlarını bu kadar çok sevdiğine göre kendi elinle azat etsen daha iyi olmaz mı acaba?

FERİDE : Bir vakitler ben de sizin gibi sanırdım Müdire Hanım. Ama şimdi düşüncem değişti. Kuşlar ne istediğini bilmiyen zavallı mahlûklar. Kafesten kaçıncaya kadar türlü üzüntüler içinde çırpınır dururlar. Ama bir kere kaçınca da kafeslerine dönmekten başka bir şey düşünmez oluyorlar. Kuşları zorla kafeslerinde alıkoymalı Müdire Hanım, zorla (**Kendini tutamaz, ağlar Müdirenin göğsüne kapanır**) Zorla.. Zorla...

K a r a n l ı k

MÜJGÂN : **(Perdenin önünde devamla)** Feride, mektep Müdiresiyle geçen o konuşmasından sonra, İzmire doğru hareket eden ilk vapurla, yola çıkar. Bir sandalcının getirip kamarasına bıraktığı güllerin İhsan Beyden geldiğini anlaması elbetteki güç değildir. İzmirde işleri umduğu gibi hemen yoluna girmez. Müdirenin tanıdığı Başkâtip hastalanmış, altı ay tebdil hava almıştır. Feride neden sonra Kuşadasına tâyin edilir. Fakat bu defa da birinci Cihan Harbi patlar. Hastane haline getirilen mektebin dersleri kesilir.

(Müjgân çekilir)

V. TABLO :

(Doktorun Odası)

H. BAKICI : Buyurun Hoca hanım, bir emriniz mi var?

FERİDE : Rahatsız ediyorum, burada bir kaç kitabım kalmıştı, onları almıya geldim. Acaba gözünüze ilişti mi?

H. BAKICI : **(İlâç kutuları arasında kitapları arar)** Nasıl kitaplardı acaba?

FERİDE : **(Bakınır)** Fransızca bir kaç kitap..

H. BAKICI : Herşey öyle karışık ki sormayın. Daha bir türlü yerleşemedik..

FERİDE : Mühim değil. Bulamazsanız kalsın..

H. BAKICI : Bu gidişle de bulamıyacağım galiba..

FERİDE : Zararı yok, hatırınızda bulunsun da..

H. BAKICI : Ama durun, bir kere de Başhekim Beye soralım.. İçerde ellerini yıkıyor.. O galiba bir kaç kitap kaldırmıştı **(İçeriki odaya seslenir)** Doktor bey, siz geçen gün Fransızca romanlar bulmuştunuz. Onları nereye kaldırdınız!...

DOKTORUN SESİ : Başlatma bana şimdi! Senin romanlarının da Fransızcanın da canına okurum...

(**İçeriye girerken**) Kim soruyor? (**Ferideyi görür**) Vay küçük gene mi sen?

FERİDE : (**Heyecanla**) Doktor bey, (**Doktor yaklaşır, Feridenin ellerini tutar, çarşafının üstünden saçlarından öper. Hastabakıcı çıkar**)

HAYRULLAH : Söyle bakalım yaramaz, senin burada ne işin var?

FERİDE : Biliyorsunuz ki ben muallimeyim Doktor bey? Memleket memleket geziyorum. Bu defa da talihime burası düştü..

HAYRULLAH : Halâ bir haber yok mu?

FERİDE : Kimden?

HAYRULLAH : Neye gizlemeye çalışıyorsun? Seni böyle memleket memleket gezdiren her kimse ondan..

FERİDE : Mesleğimi kastediyorsunuz herhalde.. Tabiî memleket çocuklarına hizmet etmek istememi de..

HAYRULLAH : Bu yaşta, bu halle, bu çehreyle mi? Sana bir kere daha böyle sormuştum galiba.. Neyse dediğin gibi olsun.. Demek bu mektepte muallimeydin öyle mi?

FERİDE : Ama mektebimizi aldınız Doktor bey...

HAYRULLAH : Fena mı? Sen de her gün öğleye kadar uyursun..

FERİDE : Doğrusunu isterseniz boş oturmak en büyük işkence bana..

HAYRULLAH : Aklıma başka bir fikir geldi.. Neydi o musibet köyün adı?

FERİDE : Zeyniler mi?

HAYRULLAH : Her ne haltsa.. Orada sana hastabakıcılık ettirdimdi hatırlar mısın?

FERİDE : Evet..

HAYRULLAH : Burada da bana yardım edermisin ha? Ha senin maymuncukların, ha benim ayıcıklarım. İkisiyle de uğraşmak aynı kapıya çıkar..

FERİDE : **(Sevinçle)** Peki Doktor bey, ne vakit işe başlıyorum.

HAYRULLAH : Ne vakit istersen..

FERİDE : Hemen şimdi, olur mu?

HAYRULLAH : Elbet hemen şimdi.. Bak buraları ne halde..

FERİDE : **(Ortalığı düzeltmeğe başlarken)** Yalnız bir şartım var Doktor bey..

HAYRULLAH : Neymiş o?

FERİDE : Benim yanımda öyle.. Pek askerce konuşmıyacaksınız..

HAYRULLAH : Peki gayret edelim bakalım.. Yalnız arada öyle kaza olur tabii **(Geriye dönerken bir iskemleye çarpar)** Hay geçmişi.. **(Aklına verdiği söz gelir ,susar)**

— Kısa sessizlik —

Kusura bakma.. Arada sırada bu kadar olur..

FERİDE : **(Sözü değiştirir)** Yorgun görünüyorsunuz..

HAYRULLAH : Daha şimdi mühimce bir terzilik ettim..

FERİDE : Doktor bey şuna terzilik demeyin ne olursunuz..

HAYRULLAH : Genç bir Erkânı Harp yüzbaşısı.. Bir bomba yüzünün sağ tarafını berbat etmiş.. Sağ kaşından çenesine kadar bütün yanak yanmış. Sağ kolundan da iki şarapnel parçası çıkardık. Buna terzilik denmez de ne denir?

FERİDE : Bu yaralıların haline ne kadar üzüldüğünüzü bilmesem bu işlerden neredeyse zevk aldığınızı iddia edeceksiniz?..

HAYRULLAH : Kapatalım şu bahsi.. Şimdi sana başka bir şey söyliyecektim. Böyle gevezelik edersek unutturacaksın bana..

FERİDE : Buyurun söyleyin..

HAYRULLAH : O yaralı Erkânı Harp yüzbaşısının iyi bakılması lâzım. Ona kendi odamı verdim. Hizmetiyle de sen meşgul olacaksın..

FERİDE : Siz nasıl uygun görürseniz ben öyle hareket ederim..

HAYRULLAH : Yüzbaşı onbeş yirmi güne kadar tamamen iyileşir. Fakat yüzünün ne hale geldiğini hissederse pek iyileşmek istiyeceğini sanmam. Hizmet ederken kendisine en küçük birşey hissettirmemeli..

FERİDE : Gayret ederim..

HAYRULLAH : Yüzünün sağlam tarafına bakınca insan daha çok acıyor ona. Anlaşılan yakışıklı bir çocukmuş..

(İki sedyeci, sedyede İhsan Beyi geçirirler. Doktor, sedyecileri durdurur. İhsan Beyi muayene eder.
Feride sedyede yatan İhsan Beyi tanıyınca hafif bir çığlık atar.)

FERİDE : Aaa! İhsan Bey!...

Karanlık

VI. TABLO :

Onbeş gün sonra.
Hastanede bir koridor.

HAYRULLAH : İhsan Bey nasıl?

FERİDE : Bu sabah giyinmiş.. Çayını götürdüğüm zaman odasında ayaktaydı..

HAYRULLAH : Çabuk iyileşti..

FERİDE : Gitmek istiyormuş, yatmaktan sıkıldığını söylüyor..

HAYRULLAH : Hakkı da var..

FERİDE : Ne gibi hakkı var?

HAYRULLAH : Ben onun yerinde olsam kendimi şuradan denize atardım. O surat, balıklara yem olmaktan başka neye yarar?

FERİDE : Ben sizin böyle düşüneceğinizi sanmazdım Doktor bey! Her halde insanın dış görünüşüne kapılanlardan değilsiniz..

HAYRULLAH : Lâkırdıdır o! Dış görünüşe kapılmıyan kim? İç güzelliği kimin umurunda? O suratla adama kimse yüz vermez, hele siz yaştaki kızlar, dönüp te bakmazsınız bile..

FERİDE : Hayatımı bir parça biliyorsunuz Doktor bey. Benim güzel, hem de çok güzel bir nişanlım vardı. Ama ondan şimdi nefret ediyorum. Çünkü yalancının biriydi..

HAYRULLAH : (**Kahkaha atar**) Bana bak bakayım.. Öyle değil, gözlerimin içine bak.. Söyle, onu sevmiyor musun şimdi?

FERİDE : Ondan nefret ediyorum..

HAYRULLAH : **(Feridenin çenesini tutar, gözlerinin içine bakmakta devam eder.)** Zavallı küçük, sen onun için yıllardır çıra gibi yanıyorsun. O hayvan, yalnız sana değil kendine de yazık etmiş. Bu aşkı, o başkasında zor bulur.

FERİDE : **(Öfkeli)** Nereden çıkarıyorsunuz bu saçmaları?

HAYRULLAH : Seni daha ilk görüşümde bunu anladım a kızım. Saklayamıyorsun ki.. Sevda, çocuk gözlerinden uyku gibi akar. Sen o sersemin yakasını bırakmasan iyi ederdin. Mutlak mesud olacaktın..

FERİDE : Benimle böyle konuşmayın ne olur.. Bana böyle sözler söylemeyin..

HAYRULLAH : Nasıl istersen.. Öyleyse affedersin.. Ama benim düşüncem bu..

FERİDE : Göreceksiniz, onu sevmediğimi çok yakında göreceksiniz..

(Feride çıkar)

VII. TABLO :

— Hastanede İhsan Beyin Odası —

(Feride İhsan Beyin lâmbasını götürür. İhsan Bey, pencerenin önünde ayakta, denizi seyretmektedir.)

FERİDE : Üniformanızı çok mu göreceğiniz geldi?

İHSAN : Üniformamı mı? — Evet, şimdi bütün ümidim onda. Yüzümü o bu hale getirdi. Uğradığım felâketi de yalnız o tamamlıyabilir.. Anlaşılmıyacak bir şey değil Feride Hanım. Sıradan her hangi bir zabit gibi cepheye döneceğim. Bombanın yarım bıraktığı iş tamamlansın, ben de kurtulayım..

(Feride lâmbayı yakmak için arkasını dönmüşken, tutuşturduğu kibriti yavaşça üfler. Fitili düzeltir görünür)

FERİDE : Böyle söylemeyiniz İhsan Bey, İsterseniz pek alâ mes'ut olabilirsiniz. Meselâ, zararsız bir kızla evlenebilirsiniz. İyi bir aileniz, çocuklarınız olur, bu acıyı unutursunuz..

İHSAN : **(Denizi seyrederek)** Feride Hanım, ne kadar temiz kalpli bir kız olduğunuzu bilmesem, benimle eğleniyorsunuz diyecektim. Beni bu halimle kim ister? Ben ki böyle olmadan önce, bir kadının hiç olmazsa gülmeden yüzüme bakabileceği günlerde bile hoşa gitmemiştim. Şimdi bu halimle mi?.. — Hem bunlar lûzumsuz sözler, affedersiniz lâmbayı yakar mısınız?

(Feride bir kibrit daha çakar. Lâmbayı bir türlü yakmak istemez. Kibrit elinde yavaş yavaş sönerken)

FERİDE : İhsan bey, siz o hayal kırıklığına uğradığınız zaman, kendini beğenmiş hodbin bir erkektiniz. Acı, ümitsizlik size bu inceliği vermemişti. Ama o zaman da, mesleğinizi çiğniyerek, belki ölümü göze alarak, küçük himayesiz bir kızı, hor görülen bir muallimenin şerefini müdafaa ettiniz. Sonra daha mühimi bugüne kadar bedbaht değildiniz. Şimdi niçin o küçük muallime de ömrünü sizin saadetinize bağlamasın?

FERİDE : Feride Hanım rica ederim. Beni böyle olmıyacak hayallere düşürmeyin..

İHSAN : **(İhsanın önünde başını önüne eğerek)** Sizinle evlenmeyi bu defa ben rica ediyorum İhsan Bey. Kabul ediniz, göreceksiniz sizi ne kadar mes'ut edeceğim, ne kadar mes'ut olacağız..

(İhsan Feridenin uzattığı elini alır, parmaklarının ucundan öper)

K a r a n l ı k

VIII. T A B L O :

(Ertesi sabah İhsan Beyin odası..)

FERİDE (**Bir demet çiçekle odaya girer. Çiçekleri masaya yerleştirir)** Nasılsınız İhsan Bey.. Bu gece rahat uyuyabildiniz mi?

İHSAN : Uyudum. Ya siz?

FERİDE : Altı aylık bir çocuk kadar memnun, rahat uyudum..

İHSAN : Yüzünüz niye solgun öyleyse?..

FERİDE : İnsanın yüzü saadetten de solabilir..

İHSAN : **(Kararsız, kesik kesik, heyecanlı. Sesinin titremesini zaptetmiye çalışarak)** Feride Hanım, size ölünceye kadar minnettar kalacağım. Bana eski mes'ut günlerimde bile yaşamadığım kadar eşsiz bir gece geçirttiniz. Size demin doğru söylemedim. Ben bu gece sabaha kadar uyumadım. «Sizinle evlenmeyi bu defa ben rica ediyorum» diyen sesiniz kulaklarımdan gitmedi. Uyuyamadım, çünkü sizin nişanlınız, sözlünüz olarak geçirdiğim tek saadet gecesinin tek dakikasını ziyan etmek istemedim.. Ömrümün sonuna kadar size minnettar kalacağım...

FERİDE : Sizi daima mes'ut edeceğim..

İHSAN : Ben bugün gidiyorum Feride Hanım.. Bir kaç saat sonra ayrılmış olacağız.. Bu gece mes'uttum. Ama biliyorum ki bu gecenin sabahı, bir başka gecesi yoktu benim için..

FERİDE : Neden İhsan Bey? Evlenmemizi istemiyor musunuz?

İHSAN : Biraz daha gayret etseniz, merhamet size beni sevdiğinizi iddia ettirecek..

FERİDE : Niye etmiyeyim?. Mademki sizinle nişanlanmak istedim, demek ki bunun bir sebebi vardı..

İHSAN : Olabilir. Merhamet değilse başka bir sebep.. Ama ne olursa olsun beni bir aşk sadakasını kabul edecek kadar bitmiş bir adam mı, sandınız?

FERİDE : Affedersiniz, sizin hakkınızda böyle bir şey düşünemem her halde..

İHSAN : Her neyse. Ben sadece bana duyduğunuz sevgiyle bu kararı vermediğinizi biliyorum. Bu kadarı da ayrılmamız için yeter..

(Feride mahzun başını eğer)

FERİDE : Hakkınız var, yanılmışım.. Siz de ben de iki yaralı insanız sadece. Birleşirsek mes'ut oluruz sanmıştım, yanılmışım.

K a r a n l ı k

IX. T A B L O :

— *Alacakaya çiftliğinde bahçe* —

(Feride bir şezlonga uzanmıştır. Elinde bir kitap ile bir mektup zarfı vardır.)

SÜTNİNE : Bu sabah nasılsın Müdire hanım?

FERİDE : Teşekkür ederim Sütnine, çok iyiyim.

SÜTNİNE : Maşallah rengin de yerine geldi..

FERİDE : Ah, Sütnine, görmüyor musun daha ne kadar solgunum?.

SÜTNİNE : Az hastalık, az sarsıntı mı geçirdin kızım? Bir ay kendini bilmeden yattın, şükür kurtulduğuna, hepimizi korkuttun. Ama artık çok şükür iyice düzeldin..

FERİDE : —(Neşeli) Sahi mi?

SÜTNİNE : Düzeldin tabii.. Bak, rengin düzeldikçe neşen de yerine geliyor, sen iyileştiğini oradan anla..

FERİDE : Doktor bey de, sen de çok yoruldunuz benim için Sütnine.. Bu iyiliklerinizi ödeyemiyeceğim sizin..

SÜTNİNE : Bizim kimimiz var dünyada kızım? Doktor Bey seni öz kızı gibi sever, ben de öyle. Şükür Allaha seni bize gönderdi de bizler de biraz kendi garipliğimizi unuttuk.

FERİDE : Bu çiftlikte ne güzel günler geçirdim. Ben kırları bu kadar çok sevdiğimi hiç bilmezdim. Bu çıngırak sesleri nereden geliyor Sütnine? Yakında sürü mü var?

SÜTNİNE : Var tabii.. Az ilerde komşu çiftliğin ağılı var. Biraz daha iyileş te Doktor Beyle o taraflara doğru çıkar gezersiniz..

FERİDE : Ne iyi olur. Ne seviyorum o sesleri dinlemesini! Bilsen Sütnine bir deve kolunun çan sesleri, ağaçların arasında öten göremediğim bir kuş, bir yük arabasının zilleri, sabahları pancurların aralıklarından odama sızan gün ışıkları sevinç dolduruyor içime.. Zaptedilmez bir his bu.. **(Dalgınlaşır)** Bazan bunları duydukça Munise-yi unutuyor muyum diye utanacağım geliyor kendi kendime..

SÜTNİNE : Ondan değil o kızım.. O acı elbetteki kalır yüreğinin bir köşesinde, hiç bir vakit unutulmaz. Ama büyük hastalıklardan sonra böyle olur insan. Yeniden dünyaya gelmiş gibi olur..

FERİDE : Doktor bey sabahları erken uyanmıyayım diye pancurlarımı her gece gelip kendi kapatıyor. Ama ben gene küçük bir aralıktan sızan ilk ışıklarla gözümü açıyorum. İçimden evden çıkmak, bir taraflara doğru koşmak geliyor..

SÜTNİNE : Fena mı sevinmelisin buna. Hayat böyle olmasa, acılarına katlanmıya kimin yüreği dayanır?

FERİDE : Hiç anlıyamıyorum Sütnine, halâ inanamıyorum. Munise sanki içeriki odadan çıkıp geliverecekmiş gibi.. İki üç gün içinde ortaya çıkan bir hastalık, nasıl olur. O hayat dolu, o kadar sevilen, o kadar canlı bir kızcağızı alır götürür. Mektepler açılsın, Munisenin sevgisini bütün talebelerime vereceğim. Bütün çocuklarımla kendi öz kızım, evlâdım gibi alâkadar olacağım. Böyle yerimde yatarken, acaba Muniseyi çok sevdiğim için onlara gereği gibi yakın davranmaz mıydım onlara karşı kusurlarım olur muydu diye düşünüyorum hep..

SÜTNİNE : Senin ne kusurun olur kızım? Baksana daha parmak kadar kızsın, şimdiden mektebe müdire olmuşsun.. Hizmetinden hoşnut olmaslar yaparlar mıydı?

FERİDE : Bilmem ki, mektebin yirmi yirmi beş yıllık muallimleri dururken müdire olmam benim için iyi mi oldu?

SÜTNİNE : Elbet senin de bir tarafın var ki oldun. Seni müdire yapanlar bunları bilmez mi?

FERİDE : Neyse belki söylenenler olur, ama mektepler açılsın nasıl çalışacağımı herkes görecek..

SÜTNİNE : Mektup mu aldın?

FERİDE : Ne mektubu?

SÜTNİNE : Elinde zarfı var ya..

Zarfı bu sabah yerde buldum Sütnine. Maarif Müdürlüğünden bana gelmiş, zarfı buldum ama içini bulamadım. Acaba düşmüş olmasın. Hiç yerlerde mektuba benzer bir şey gözüne ilişti mi?

SÜTNİNE : İlişmedi kızım..

FERİDE : Ben hastayken gelmiş olacak her halde..

SÜTNİNE : İlişse alır, ya sana ya da doktor beye verirdim. Benim hiç bir şeyi atmak âdetim değil..

(Doktor girer).

HAYRULLAH : Hastamız nasıllar bakalım?

FERİDE : Sizin gibi doktoru olan hastaların nasıl olmasını istersiniz? Elbetteki iyi olacaklar...

SÜTNİNE : Hoş geldin Doktor Bey. Sen yorulmuşsundur gideyim de sana bir kahve pişireyim..

(Sütnine çıkar)

HAYRULLAH : **(Sütnineye)** Nasıl istersen öyle yap.. **(Fe-rideye)** Doktorluk falan hepsi masal küçük. Hele benim doktorluğum. Parmak kadar bir çocuğu kurtaramadıktan sonra ilim mi derim ben buna..

FERİDE : Siz elinizden geleni yaptınız. Doktor. Böyle kendinizi de etrafınızı da durmadan hırpalamak anlaşılan sizin huyunuz...

HAYRULLAH : Zavallı küçük senin de huyun, bir derde uğradığın zaman asıl teselli edilecek kendin olduğunu unutup, başkalarını teselliye kalkmak..

FERİDE : Ben sizi teselli için söylemedim o sözleri..

HAYRULLAH : **(Sözünü keser)** Nedir o okuduğun?

(Kitabı Feridenin elinden alır karıştırır)

FERİDE : Ruso'nun «Yalnız Gezerin Hayalleri».. Kütüphanenizden aldım..

HAYRULLAH : **(Zarfı görerek)** Bu zarf nereden girmiş buraya?

FERİDE : Zarfı yerde buldum. Hatırlıyamıyorum, o mektup ne zaman gelmiş bana? Damgadaki tarihi de okuyamadım. İçini gördünüz mü?

HAYRULLAH : Dinle, kendini nasıl hissediyorsun?

FERİDE : Ne gibi?

HAYRULLAH : Söyliyeceklerim seni sarsmamalı..

FERİDE : Korkmayın doktor.. Söyleyin..

HAYRULLAH : Daha yataktan yeni kalktın.. Uzun zaman üzüntüden uzak yaşaman lâzım..

FERİDE : Ben kâfi derecede şimdiden kuvvetliyim doktor. Şimdiden kararımı verdim...

HAYRULLAH : Neye?

FERİDE : Yaşamağa...

HAYRULLAH : Bu kadar güzel işte..

FERİDE : Onun için gelecek her acıyı göğüslemeye hazırım..

HAYRULLAH : Yaşamak budur zaten. Acılarına katlanmadan sevinçlerinin değeri anlaşılmaz..

FERİDE : Ne söyliyecektiniz, söyleyin şimdi..

HAYRULLAH : Bu sabah Kuşadasına gittim biliyorsun..

FERİDE : Yoksa..

HAYRULLAH : Neyi anladın?

FERİDE : Gelen zarf..

HAYRULLAH : Evet... İyi anladın.. — Maariften istifa edeceksin..

FERİDE : **(Doğrulur)** İyi ama neden?

HAYRULLAH : Gelen mektup bir celpnameydi. Seni Maarif Müdürlüğünden çağırıyorlar.

FERİDE : Hastayım. Bilmiyorlar mı? Bu beni niye çağırıyorlar?

HAYRULLAH : Domuzluklarından. Adi herifler. Fok suratlı bir müfettiş gelmiş. Seni sorguya çekecekmiş. Hem de sorguya çekecekleri meseleleri bir bilsen. Tüylerin ürperir (**Artan bir öfkeyle**) Üstü kapalı lâğım çukuru gibi herifler bunlar. İnsanlıkla en küçük bir alâkaları yok. Her yakınlıkta bir çıkar aralar. Sadece iyiliğe, sevgiye akılları ermez.. — Sen benim kızım evlâdım yerindesin değil mi? Münasebetimize başka bir mâna verebilmek için insanın nasıl bir yüreği olmalı? Ama onlar ne demişler biliyor musun? Sen benim metresimmişsin! Kapama ellerinle yüzünü.! Seni ben Müdire tâyin ettirmişim. Zaten Bursa'da Çanakkale'de kırmadığın ceviz kalmamış. Hasılı bu herifler yaralı geyikleri av köpekleri nasıl kuşatırsa öyle kuşatmışlar senin etrafını.. Ben de açtım ağzımı yumdum gözümü. O müfettiş denilen sersemin bir tarafını bırakmadım. Bu vaziyette tekrar onların arasına dönemezsin...

FERİDE : İyi ama başka ne yapabilirim ben? Yaşamıya karar veridm dedim size. Belki de ölmiye cesaretim olmadığı için verdim bu kararı. Ama nasıl? Tek dayanağım maymuncuklarıma kavuşmaktı benim. Onlardan nasıl ayırabilirler beni? Ne hakla? Siz bütün hayatımı herkesten iyi bilirsiniz..

HAYRULLAH : Biliyorum. Ama bundan sonra nereye gitsen bu fok suratlı kâğıt fareleri kemirecekler didik didik edecekler hayatını senin. Bundan böyle haksız şüphelerle hayatını zehirleyecekler, iftiranın kara le-

kesi nereye gitsen ardından yetişecek! Mazindeki her asılsız rivayet her serseriye, her çapkına, her kendini beğenmiş idare adamına seni tahkir hakkı verecek. Bursada, Çanakkalede böyle olmadı mı? Buradaki de o. Onun için ilerideki yaşayışın için başka bir çare düşünmeliyiz..

FERİDE : İyi ama bu yenilmek, onları sevindirmek olur..

HAYRULLAH : Bu vaziyette onlarla başa çıkamazsın.. Şimdilik bir çare düşünelim..

FERİDE : Başka ne çare düşünebilirim? Bende bu talih varken..

HAYRULLAH : Talihinden şikâyet etmene lüzum yok hiç..

FERİDE : Baksanıza hangi ümide sarılsam elimde kalıyor. Neyi sevsem ölüyor. Daha yirmi üç yaşındayım, gönlüm baştanbaşa hayal kırıklıkları, bütün sevdiklerimin ölüleriyle dolu...

HAYRULLAH : Yalnız sen değilsin öyle olan.. Etrafın bayalığına karşı duran herkes senin gibidir. Şimdi söyle bana İstanbula ailenin yanına döner misin?

FERİDE : Hayır. Onu aklınızdan çıkarın..

HAYRULLAH : Ah o melûn sarı çiyan. Öyle yer etmiş ki gönlünde..

FERİDE : Kapatalım bu mevzuu ne olursunuz...

HAYRULLAH : Şu halde gene burada kalacaksın..

FERİDE : Nasıl olur doktor? Hangi sıfatla? Hele bu rivayetlerden sonra.. Zaten kâfi derecede size yük oldum..

HAYRULLAH : Bırak bu yük olmak mük olmak gibi saçmaları.. Ben seni burada tutuyorsam kendi gönlüm böyle istediği için tutuyorum. Benim kimim var hayatta? Ölümümden sonra bu çiftlik bile ortada kalmaya mahkûm. Senin saadetinden başka servetimi sarfedecek kimim var söyle? Onun için burada kalacaksın! Yalnız kendin için değil beni de yalnız bırakmamak için. Etrafta bir yığın mektepsiz kimsesiz maymuncuk var. Çiftliğin bir köşesinde onlara bir mektep yaptırırım. Al onları okut. Etrafın bana ne diyeceğine gelince, biz seninle her vakit baba ile kız, ağbi ile kardeş gibiydik, gene öyle kalacağız. Ama bundan sonra seni onların istediği şartlara uygun bir şekilde alıkoyacağım. Hazır ol, öbür perşembeye evleneceğiz!..

Karanlık

MÜJGÂN : (Perdenin önünde) Feridenin defteri burada bitiyor. Defterin bundan sonraki sayfalarında Kâmrana ait bir kaç satır daha var, o kadar. O satırlarda Feride, Kâmranı hiç bir zaman unutamadığını itiraf etmekten kendini alamamış.

Fakat Feride'nin defterinde yazılı olaylardan sonra geçen bir iki olay daha var ki, Feride'nin hikâyesi ancak onlarla tamamlanıyor.

Defterin sona erdiği günlerden bir kaç yıl sonraydı, tesadüf, Kâmranı, Farideyi beni tekrar bir araya getirdi. Feride'nin ertesi sabah Kuşadasına, kocasının yanına döneceği geceydi.

X. TABLO :

(Kâmran'ın odası Gece. Kâmran giyinik uzanmıştır. Müjgân Kâmranın kapısını vurur.)

MÜJGÂN : **(Dışardan)** Kâmran, uyudun mu kardeşim?

(Kâmran kalkar, kapıyı açar. Müjgân omuzlarında ince bir atkı, elinde bir şamdanla odaya girer)

Daha yatmadın mı?

KÂMRAN : Görüyorsun ya!.

MÜJGÂN : Lâmbanı söndürmeseydin hiç olmazsa..

KÂMRAN : Böyle daha iyi. Sen niye geldin bu vakit?

MÜJGÂN : Sana fevkalâde bir haberim var. Ama heyecanlanma..

KÂMRAN : Ne gibi?

MÜJGÂN : Hiç ummadığın bir haber..

KÂMRAN : Feride için mi?

MÜJGÂN : Fakat önce şunu bil ki Feride'ye karşı son derece kabahatlisin..

KÂMRAN : Halâ mı kabahatli buluyorsun beni?

MÜJGÂN : Ferideyi yıllarca aramadın..

KÂMRAN : Aradığımı pek alâ biliyorsun. Ne zevk alıyorsun beni böyle üzmekten? Evden ayrıldığı zaman anneme yazdığı o zehir zemberek mektubu hatırlarsın. Hemen ardına düşemezdim. Aradan altı ay geçince arayacaktım. Yazdığım mektuplara cevap vermemişti ama gene arayacaktım. Bursada

bir musiki muallimini sevdiğini söylediler aramaktan çekindim bunu duyunca. Sonradan tekrar aramaya kalktım, bu sefer de Kuşadasında, yaşlı, zengin çift çubuk sahibi bir doktorla evlendiğini duydum. Pek mesut dediler. Bu vaziyette ne yapabilirdim söylesene?

MÜJGÂN : Daha kuvvetli davranmàn gerekirdi. Anadoluda bir kadının yalnız yaşaması kolay mı?

KÂMRAN : Benim bazı maceralarım olmuştur Müjgân. Ama şunu bilki dünyada hiç kimseyi, hiç bir kadını Feride kadar sevmedim. Hattâ halâ da.. **(Sözü değiştirir)** Şu haberi çabuk söyle ne olursun..

MÜJGÂN : Feridenin kocası üç ay önce kanserden ölmüş..

KÂMRAN : Sahi mi? Feride şimdi serbest demek? Peki niye saklamış bunu bizden? Sen nasıl öğrendin?

MÜJGÂN : Telâşlanma dedim sana. Hepsini sırasıyla anlatacağım...

KÂMRAN : İyi ama sabrımı tüketiyorsun..

MÜJGÂN : Feride biraz önce odama geldi. Bunları kendi söyledi. Kocası ölmeden önce, ölüm döşeğinde İstanbula dönmesi, seninle barışması için kendisine söz vermesini istemiş. O da kocasının vasiyetini yerine getirmek için bu yaz kalkıp buraya gelmiş.. Bunları bana yarın yola çıktıktan sonra anlatmam için söz aldıktan sonra anlattı ama, ben bu sefer de Ferideye verdiğim sözü tutmuyorum.. Biliyorsun on yıl önce de Feridenin sırrını sana ilk ben söylemiştim..

KÂMRAN : Ah Müjgân nasıl akılsızlık etmişim o zaman..

MÜJGÂN : Al işte bu zarf da senin. Kocası içindekileri senin okuman için vasiyet etmiş. Zarfı yalnız sen açabilirmişsin..

KÂMRAN : Açalım mı hemen şimdi?.

MÜJGÂN : Feride yarın vapura bindikten sonra zarfı sana vermemi istedi ama o inatçının aklına uyacak değiliz elbette..

KÂMRAN : Hemen açalım öyleyse.. Feride ile benim saadetimiz için en çok uğraşan sensin, içindekileri öğrenmek te senin hakkın..
(Kâmran zarfı açar)
İçinde bir mektup var, bir de kapalı zarf, Açalım mı bunu da?

MÜJGÂN : Önce mektubu oku..

KÂMRAN : **(Okuyarak)** Kâmran Bey oğlum...

MÜJGÂN : Doktor sana yazmış bunu.. Devam et..

KÂMRAN : **(Devamla)** Size bu mektubu yazan adam ömrünü hayat denilen bir kör döğüşünün yaralılarına vakfetmiş bir ihtiyardır ki, mektubunun elinize değmesinden evvel bu dünyaya yuf borusunu çekmiş olacak....
Dinleyiniz :
Bir gün köşe bucak bir köyün viran bir evinde, aydınlık kadar temiz, hülyâ gibi güzel bir İstanbul kızıyla karşılaştım.. Tanrının bu nadir süsünü, bu karanlık köyün mezbelesine hangi tesadüf sürükleyebilirdi...... Beni olmıyacak fedakârlık hikâyeleriyle aldatmaya çalışıyordu. İçimden zavallı küçük dedim, ben senin İstanbul'da bıraktığın gafil, aptal sevgilinmiyim ki..

MÜJGÂN : Pek iltifat etmemiş sana..

KÂMRAN : Ne dese hakkı var **(Devamla)** Sevgilinmiyim ki bu ağızları yutayım?... Hastalığı sırasında elime geçen defteri, yarasının ne

kadar derin olduğunu bana gösterdi. Bu deftere bütün hayatını yazmıştı. O çoktandır benim kızım gibiydi. Her zaman da kızım kaldı.
Şimdi Ferideyi bir bahane ile ayağına gönderiyorum. Öleceğini bilsen bırakma. İcap ederse zorla kadın kaçıran dağ erkekleri kadar vahşi ol. Bil ki kollarında ölse zevkinden ölmüş olacak....
(Müjgân'a sarılır) Müjgâncığım....

MÜJGÂN : Gerisini de okusana..

KÂMRAN : Bir sabah olsa..

MÜJGÂN : Ver ben okuyayım. İşine gelmedi galiba.. **(Okur)** Şunu da açıklıyayım ki, bu işte zerre kadar seni düşünmedim. Hani gönlümün rızasiyle sana, Feride gibi eşsiz bir kızı değil ya evimin kedisini bile teslim etmezdim. Fakat gel gör ki, bu deli kızlara söz anlatmak kabil değil. Senin gibi toy, kalpsiz adamların nesini sevrler bilmem ki.. İmza : merhum Hayrullah..
(Kâmranın başını hafifçe iterek) Aldın mı payını koca budala..

KÂMRAN : Çok sevdim bu Hayrullah Beyi. Ne desc dokunmuyor bana..

MÜJGÂN : Bu defa sakın kaçırayım deme elinden Ferideyi..

KÂMRAN : Kaçıracak değilim her halde..

MÜJGÂN : **(Okur)** Öbür zarfta da Feridenin defteri varmış. Feride onu kaybolmuş biliyormuş.. Hadi aç bakalım...
(Kâmran zarfı açar)

KÂMRAN : Kocaman bir roman bu..

MÜJGÂN : Elbette.. Az çekmedi ki kızcağız...

KÂMRAN : Hadi şimdi sesini çıkarmadan otur yanıma da okuyalım...

Karanlık

XI. TABLO :

(Ertesi sabah. Tekirdağında Aziz Eniştenin bahçesi.)

FERİDE : Vapur geliyor Müjgân, çabuk olalım ne olursun..

MÜJGÂN : Telâşlanma dur, daha babamla Kâmran gelmedi..

FERİDE : Sabahtanberi bir haber olsun vermediler...

MÜJGÂN : Vapur görünce onlar da bir araba tutup geleceklerdi..

FERİDE **(Heyecanlı)** Nerde kaldılar bu saate kadar?

AYŞE T. **(Arkalarından yetişir)** Baksana kızım birdaha böyle hep bir araya gelinceye kadar aradan on yıl geçti. On yıl hasretten son bizi bırakıp gitmek için bu acelen niye?

FERİDE : Bu sefer geçmez teyze. Seneye gene gelirim.. **(Sabırsız)** Off vapuru kaçıracağım...

AYŞE T. : Bu vapur kaçarsa on gün sonra gelen vapurla gidersin...

MÜJGÂN : Kapının önünde bir araba durdu.. Geldiler galiba... Geldiler işte.. Babam yanında da Kâmran..

FERİDE : Aşkolsun enişte. Neredeyse bana vapuru kaçırtacaktınız..

(Aziz Enişte, Kâmran girerler)

A. ENİŞTE : Bu ne hal küçük hanım? Kan ter içinde kalmışsın..

FERİDE : Bir de kalmamamı mı istiyorsunuz?

A. ENİŞTE : Vapur geliyor ama sana hayrı yok. Kocan razı olmuyor.

FERİDE : (Şaşkın) Kim?

A. ENİŞTE : (Kâmranı gösterir) Kocan o kızım, ben karışmam..

(Feride bir çığlık atar. Elleriyle yüzünü kapatır. Kâmran, onu bileklerinden tutar, yüzünü açar.)

A. ENİŞTE : Artık ökseye tutuldun Çalıkuşu. İstediğin kadar çırpın. Bizi senelerce oynatır mısın, İşte böyle görürsün gününü...

AYŞE T. : Bey nasıl oldu. Ben bu işi iyi anlamadım?

A. ENİŞTE : Müjgânın oyunu. Feridenin sırrını bu sefer de sattı. Ben de Kâmranı tuttuğum gibi kolundan kadıya gittim. Kadı da anlayışlı adammış. Nikâhlarını kıyıverdi. Hadi bakalım, biz şimdi buradan çekilelim. Elbet onların biribirlerine diyecekleri vardır.. (Kâmrana) Oğlum şimdi tebrikler, el öpmeler uzun sürer. Al karını da nereye kaçıracaksan kaçır...

(Müjgân, Aziz, Ayşe çıkarlar)

KÂMRAN : Benim olduğuna inanmak için ağırlığını duymalıyım Feride..

(Ferideyi kucaklar, yürür)

FERİDE : Hâlime bak Kâmran, bu halle nereye götüreceksin beni. Müsaade et de odama kadar çıkıp üstümü değiştireyim..

KÂMRAN : O bir defa olur. Seni bir kere ele geçirdikten sonra bir daha bırakır mıyım sanıyorsun?..

FERİDE : Gittiğime ben de pişmanım Kâmran...

(Öpüşürlerken)